

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนากรอบนโยบายในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นางสาวชุลีวัลย์ รักษาภักดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A NEEDS ASSESSMENT FOR PRESCHOOL TEACHERS DEVELOPMENT IN ORGANIZING
FREE PLAY ACTIVITIES IN SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

Miss Chuleewan Raksapakdee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education
Department of Curriculum and Instruction
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลใน
การจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย

นางสาวชุลีวัลย์ รักษาภักดี

สาขาวิชา

การศึกษาปฐมวัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. อุไรवास ปรีดีติลล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. อุไรवास ปรีดีติลล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร. นฤมล เนียมหอม)

ชุลีวัลย์ รักษาภักดี : การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (A NEEDS ASSESSMENT FOR
 PRESCHOOL TEACHERS DEVELOPMENT IN ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES IN
 SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION) อ.ที่ ปรี ก ษา
 วิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. อุไรवास ปรีดีดิกล, 155 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครู
 อนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี 2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรม
 เสรี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และด้านการจัดกิจกรรมเสรี 3) เพื่อกำหนดแนวทาง
 ในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ตัวอย่างประชากร คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ใน
 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 397 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล และประเด็น
 คำถามในการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และใช้เทคนิค Modified priority needs index ($PNI_{modified}$) ในการจัดลำดับ
 ความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี มีค่า $PNI_{modified} = 0.21$

2. ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีมากที่สุด คือ ด้าน
 การจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.26$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.17$)

3. แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้
 1) การแสวงหาความรู้และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาตนเอง 2) การปฏิบัติตามแผนการจัดกิจกรรมเสรี
 ที่กำหนดไว้ 3) การจัดสภาพแวดล้อม และการใช้สื่ออุปกรณ์ให้เอื้ออำนวยกับเด็กอย่างถูกต้อง 4) การศึกษา
 พฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล 5) การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี การสะท้อนพฤติกรรมเด็ก และการสะท้อน
 การจัดกิจกรรมเสรีของตนเอง และ 6) การประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร และผู้ปกครอง นอกจากนี้
 ศักยภาพของครูอนุบาลในการพัฒนาตนเองแล้ว ครูอนุบาลยังต้องอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือ
 จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5483330527 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS: PRESCHOOL TEACHERS / NEEDS ASSESSMENT / TEACHERS DEVELOPMENT / ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES

CHULEEWAN RAKSAPAKDEE: A NEEDS ASSESSMENT FOR PRESCHOOL TEACHERS DEVELOPMENT IN ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES IN SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION. ADVISOR: URAIVAS PREEDEDILOK, 155 pp.

The objectives of this research were 1) to study the needs for preschool teachers development in organizing free play activities, 2) to prioritize needs for preschool teachers development in organizing free play activities in two aspects; planning preparation and implementation and 3) to propose the approaches for preschool teachers development in organizing free play activities. The sample was 397 preschool teachers in school under office of the basic education commission. Research instruments were; observation form, questionnaire form and a questioning approach for focus group technique. The data were analyzed using frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, content analysis and setting priority in terms of needs using Modified priority needs index (PNI_{modified}) The findings were as follows;

1. Preschool teachers needed to be trained in organizing free play activities
 $PNI_{\text{modified}} = 0.21$

2. Preschool teachers needed to be trained in organizing free play activities Implementation ($PNI_{\text{modified}} = 0.26$) at the most, followed is Planning preparation ($PNI_{\text{modified}} = 0.17$)

3. The strategies for preschool teachers development in organizing free play activities is Learning and applying to develop ourselves, a implementation followed preparing lesson plan in organizing free play activities, a creating environment the classroom and the use of instructional media for children properly, a study of each children's development, a reflection for organizing free play activities, children's behaviour, teacher's self and a coordination with administrators and parents. Except potential for development. Teachers also need the cooperation of those involved administrator and education officer.

Department: Curriculum and Instruction Student's Signature

Field of Study: Early Childhood Education Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตากรุณา และความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก ท่านอาจารย์ ดร.อุไรवास ปรีดีติลล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะให้ความรู้ แก่ไขข้อบกพร่อง ดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และให้โอกาสผู้วิจัยได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็น ประโยชน์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแรงผลักดันผู้วิจัยในการทำงาน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.นฤมล เนียมหอม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความ เมตตาศิษย์และให้คำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ขอกราบ ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญใน การประชุมกลุ่มที่ให้ความอนุเคราะห์ ให้ความช่วยเหลือและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร และการสอนทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยความ เมตตากรุณาเสมอมา

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน และพี่ น้อง เพื่อนครูอนุบาลที่ให้ความร่วมมือในการ ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย และคอยให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดเวลา

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ระดับมหาดบัณฑิตและดุขภูมบัณฑิตทุกท่าน ในสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัยที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือต่างๆ ตลอดเวลาที่ทำการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุพการีและสมาชิกในครอบครัวที่เคารพพียง และ คนสำคัญของผู้วิจัย ผู้ที่รักและห่วงใยผู้วิจัย คอยให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมาในทุกๆ ด้านจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมเสรี.....	10
1.1 ความหมายและแนวคิดของกิจกรรมเสรี.....	10
1.2 จุดประสงค์ของกิจกรรมเสรี.....	11
1.3 หลักการจัดกิจกรรมเสรี.....	12
1.4 เทคนิคในการจัดกิจกรรมเสรี.....	14
1.5 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสรี.....	17
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็กวัยอนุบาล.....	20

2.1 ความหมายและแนวคิดการเล่นของเด็กวัยอนุบาล	20
2.2 ลักษณะการเล่นของเด็กวัยอนุบาล.....	21
2.3 พัฒนาการด้านการเล่นของเด็กวัยอนุบาล	25
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครุอนุบาล	28
3.1 บทบาทครูในการจัดกิจกรรม	29
3.2 มาตรฐานการปฏิบัติงานของครุอนุบาล.....	32
3.3 รูปแบบการพัฒนาครุอนุบาล	36
3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครุอนุบาล	37
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น	38
4.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น.....	38
4.2 ความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น	39
4.3 ระยะเวลาการประเมินความต้องการจำเป็น	40
4.4 การจัดลำดับความต้องการจำเป็น	41
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
5.1 งานวิจัยต่างประเทศ	42
5.2 งานวิจัยในประเทศ	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	46
2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร.....	50
3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	59
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล.....	62
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	64
2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติ อยู่จริง.....	64
2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติ อยู่จริงจำแนกรายด้าน.....	65
2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูอนุบาล ในการ จัดกิจกรรมเสรี.....	66
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การสังเกตครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนศูนย์เด็ก ปฐมวัยต้นแบบ.....	68
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการ จัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	69
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	71
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	83
สรุปผลการวิจัย.....	83
ตอนที่ 1 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	84
ตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี.....	85
ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	87
อภิปรายผล.....	92

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	95
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	96
รายการอ้างอิง	97
ภาคผนวก.....	103
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	104
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประชุมกลุ่ม.....	106
ภาคผนวก ค รายชื่อตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามภูมิภาค.....	108
ภาคผนวก ง รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	113
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี (PNI _{modified}) ของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ...	130
ภาคผนวก ฉ ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC	135
ภาคผนวก ช ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	139
ภาคผนวก ซ ประมวลภาพการสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล และการประชุมกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	155

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ลักษณะของการเล่นของเด็กวัยอนุบาล	21
ตารางที่ 2 แผน 3 ระยะของการประเมินความต้องการจำเป็น	41
ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดเชิงพฤติกรรม	48
ตารางที่ 4 ประชากรจำแนกตามภูมิภาค	51
ตารางที่ 5 รายชื่อโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	52
ตารางที่ 6 โครงสร้างการแจกแจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
ตารางที่ 7 โครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญของแบบสอบถาม	55
ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นการปรับปรุงแก้ไข	56
ตารางที่ 9 อัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิภาค	58
ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล	62
ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพ ที่ปฏิบัติอยู่จริง	64
ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสภาพ ที่ปฏิบัติอยู่จริง จำแนกตามภูมิภาค	65
ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสภาพที่ ปฏิบัติอยู่จริงจำแนกรายด้าน.....	66
ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยรวมเกี่ยวกับปัญหาของครู อนุบาล	67
ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี	70
ตารางที่ 16 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .	109
ตารางที่ 17 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคกลาง.....	110
ตารางที่ 18 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคเหนือ	111
ตารางที่ 19 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคใต้	112
ตารางที่ 20 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	114
ตารางที่ 21 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคกลาง	120
ตารางที่ 22 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ	124
ตารางที่ 23 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคใต้	127

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครุอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนก
ตามข้อคำถาม..... 131

ตารางที่ 25 ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี
IOC 136

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	47
แผนภาพที่ 2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	151

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี.....	152
ภาพที่ 2 ตัวอย่างการเล่นกิจกรรมเสรีของเด็กวัยอนุบาล.....	153
ภาพที่ 3 การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ.....	154

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการวิจัย

ปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และ ด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการศึกษาปฐมวัยเพราะเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญมากที่สุด หลังการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ คือ การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักร่วมกันคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบของหลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งเน้นความสำคัญทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม ภาระงาน การเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มตามศักยภาพ แต่ระบบการศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพได้ตามที่มุ่งหวัง สืบเนื่องจากปัญหาหลายด้านทั้งด้านโครงสร้าง ภาระงานจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และระบบสนับสนุนต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เป็นผลให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยขึ้น ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยในยุคปฏิรูปการศึกษานั้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรง มหาวิทยาลัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ระบุถึงแนวการจัดการประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี ว่าควรจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละวันซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเกมการศึกษา ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้เด็กนี้อาจเรียกชื่อกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน (กรมวิชาการ, 2546) กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรอย่างไร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยครูผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม และยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ซึ่งในหมวด 4 มาตราที่ 24 กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้ สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การเล่นจึงเป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาลทั้งทางตรงและทางอ้อม ขณะที่เด็กได้คิด ได้จัดกระทำ ได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติ และสนุกสนานกับการเล่น เพราะการเล่นของเด็กวัยอนุบาลเป็นการเล่นปนเรียน ซึ่งสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก ดังที่ Piaget ได้วิเคราะห์และแบ่งแยกพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจของเด็กออกเป็นลำดับขั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของเขาในแง่พัฒนาการทางสติปัญญา คือ

- 1) ขั้นการเล่นที่ใช้ประสาทสัมผัสรู้สึกและกลไกเคลื่อนไหวต่างๆ (Sensory – motor stage) มุ่งที่จะนำตัวออกไปประสพกับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นๆด้วยตนเอง โดยใช้สมรรถภาพและร่างกายเข้าร่วมเล่นลักษณะการเล่นจึงเป็นการกระทำกิจกรรมการเคลื่อนไหว มีอริยบาลในการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้มากและมีการย่ำซ้ำทวนการกระทำหรือการเล่นนั้นบ่อยๆ โดยไม่เบื่อหน่าย
- 2) ขั้นการเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ (Representational stage) เด็กจะเอาใจใส่กับการเล่นที่มีการสมมุติหรือกำหนดให้สิ่งเร้าต่างๆ รวมทั้งวัตถุของเล่นและตัวบุคคลมีฐานะเป็นตัวแทนของสิ่งและสภาพที่เป็นจริงในชีวิต
- 3) ขั้นการเล่นที่สื่อความคิดความเข้าใจ (Reflective stage) เด็กจะมีพัฒนาการรับรู้ที่สามารถจัดหมวดหมู่หรือประเภทของวัตถุและเหตุการณ์ต่างๆได้ตลอดจนมีพัฒนาการทางด้านภาษามากพอ

ที่จะสื่อความเข้าใจกับบุคคลอื่น และยังได้กล่าวอีกว่า เด็กอายุ 2-7 ปี เป็นวัยในขั้นพัฒนาการก่อนปฏิบัติการ เด็กจะมีพฤติกรรมกระตือรือร้น ชอบการสำรวจและการทดลอง เริ่มมีพัฒนาการของการใช้เหตุผล ความสามารถของเด็กวัยนี้แสดงต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม (Piaget, 1962 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2545) และการเล่นยังมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก การเล่นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นวิธีการหรือหนทางที่เด็กจะได้มีโอกาสสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้ตนเองได้อย่างสร้างสรรค์และได้รับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กจะสามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิด ความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมที่พบเจอให้ตรงกับความเป็นจริงรอบๆ ตัว นอกจากนี้การเล่นยังช่วยให้เด็กได้มีโอกาสตอบสนองความต้องการและความสนใจ ซึ่งนำไปสู่การค้นพบการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งต่างๆ รอบตัวของเด็ก

กิจกรรมเสรีจึงเป็นหนึ่งใน 6 กิจกรรมหลักที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้เสนอแนะให้ครูอนุบาลได้นำไปจัด เพราะกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยและเป็นโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระมากที่สุดตามมุมเล่น มุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กล่าวว่า เด็กควรได้เล่นอย่างอิสระหรือทำกิจกรรมเสรีอย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน อีกทั้งเด็กควรได้เรียนรู้ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสในการคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจด้วยตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่น และปลอดภัย (กรมวิชาการ, 2546) ในการจัดกิจกรรมเสรีหรือศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล ครูจะต้องวางแผนการจัดอย่างรอบคอบ โดยจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลายเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของเด็กวัยนี้ โดยเด็กสามารถร่วมกิจกรรมเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเล็กๆ ภายใต้การสอน การดูแลช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกของครูผู้สอน ระหว่างการทำกิจกรรม การจัดมุมเล่น มุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ ครูสามารถจัดได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับขนาดห้องเรียน สภาพห้องเรียน และเนื้อหาตามแผนการจัดประสบการณ์ เช่น อาจเพิ่มปรับเปลี่ยนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในศูนย์หรือมุม เพื่อสร้างบรรยากาศแรงจูงใจ หรืออาจจะขยายหรือลดขนาดของพื้นที่ในแต่ละศูนย์หรือมุมได้ตามความเหมาะสม ตัวอย่างของศูนย์การเรียนรู้ในกิจกรรมเสรี เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์คณิตศาสตร์ ศูนย์บล็อก ศูนย์สังคมศึกษา ศูนย์ศิลปะ ศูนย์ภาษา ศูนย์ดนตรี ศูนย์บทบาทสมมติ ศูนย์น้ำ และศูนย์ทราย ศูนย์กิจกรรมการเคลื่อนไหว และศูนย์งานไม้ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2532) ซึ่งศูนย์การเรียนรู้หรือมุมต่างๆ เหล่านี้จะถูกจัดไว้ในห้องเรียน โดยครูเป็นผู้จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์และกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม

บางมุมอาจใช้พื้นที่มาก แต่บางมุมอาจใช้พื้นที่น้อย (Essa, 2011) เพราะมุมประสบการณ์หรือศูนย์ต่างๆ เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันโดยทั่วไปในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จะช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่เด็ก (Paciorek & Munro, 2004) ดังนั้น กิจกรรมเสรีถือเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นมากที่สุด การให้เด็กได้เล่นหรือจัดกระทำกับสื่อต่างๆ จึงมีความสำคัญกับเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี เด็กได้คิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แก้ปัญหา ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริง

ปัจจุบันมีโรงเรียนจำนวนมากที่มุ่งเน้นให้เด็กอ่านออก เขียนได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ถึงแม้จะเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าโรงเรียนมักจะทำให้ความสำคัญกับการฝึกอ่านอย่างเป็นทางการสูง โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของการจัดประสบการณ์กับพัฒนาการเด็ก และยังมีข้อมูลของ National association for the education of young children (2005) จากการศึกษางานวิจัยพบว่า มีครูจำนวนมากที่มีความเชื่อในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล จากการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลที่สหรัฐอเมริกา พบว่า มีครูจำนวนมากกว่าครึ่งที่แสดงให้เห็นถึงข้อขัดแย้งระหว่างความเชื่อในปรัชญาการศึกษาปฐมวัยและการปฏิบัติในชั้นเรียน มีข้อมูลที่บ่งชี้ว่าครูที่มีประสบการณ์ในการได้รับการพัฒนาและการอบรมให้มีความเชี่ยวชาญทางการศึกษาปฐมวัย มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติได้ดีและเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ขณะเดียวกันในประเทศไทย ขจรศักดิ์ สีเสน (2544) ยังพบอีกว่า เด็กไทยคิดไม่เป็น จึงส่งผลให้แก้ปัญหาไม่ได้ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการให้จัดการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ เน้นการให้ความรู้ การให้นักเรียนท่องจำเป็นสำคัญ ไม่ได้ฝึกทักษะการคิด การแก้ปัญหา ปัญหาเด็กไทยจำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยด่วน เพราะพื้นฐานการเรียนรู้ในโลกอนาคตคือกระบวนการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา นอกจากนี้ผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ปีการศึกษา 2551 ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) พบว่า ครูผู้สอนบางส่วนไม่ได้จัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้แก่เด็กอย่างแท้จริง อีกทั้งยังให้ข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการ ด้านการทรงตัวและประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ให้มีความแข็งแรง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นการตัดสินใจ เลือกรัดตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ ขณะเดียวกันแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555 - 2559 พบว่า ในกรุงเทพมหานครจากการคัดกรองพัฒนาการเด็ก 90,696 ครั้ง มีเด็กที่มีความเสี่ยงพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 13 ได้รับการประเมินพัฒนาการ ร้อยละ 24 ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการจำนวนร้อยละ 19 และยังคงการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมเสรีอย่างถูกวิธีและส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เกิดขึ้นภายในห้องเรียนอนุบาลได้นั้น ต้องเริ่มจากการมีความรู้ ความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ และวิธีการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอย่างถูกวิธีและเหมาะสมกับวัยเด็ก

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคน และปัจจัยหลักที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือ ครู เพราะครูเป็นผู้กำหนดบทบาทของกิจกรรมการเรียนการสอน (จำรูญ เรื่องขจร, 2543) ดังนั้น ครูปฐมวัยมีหน้าที่รับผิดชอบเด็กตั้งแต่เด็กเริ่มเข้ามาถึงสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยนี้ครูจะต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด งานในหน้าที่ของครูปฐมวัยนั้นมิใช่สอนในชั้นเรียนเฉพาะชั่วโมงเรียนเช่นครูผู้สอนเด็กประถมและมัธยม แต่ต้องดูแลอบรมเลี้ยงดูให้ความรู้ ตลอดจนตรวจตราแก้ไขและแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กตลอดทั้งวัน จนถึงเวลาที่พ่อแม่ผู้ปกครองรับเด็กกลับไป (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนจึงนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กเป็นอย่างมาก ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้ หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อม จัดประสบการณ์ และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้สนับสนุน และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ค้นพบด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2540) และ Murphy (1999) ได้ศึกษาอิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรมของสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเด็กวัยอนุบาลที่จัดแบบเน้นวิชาการและแบบเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง พบว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้มีความแตกต่างกัน ในจุดมุ่งหมายและปรัชญาการจัดการศึกษา ลักษณะสภาพแวดล้อมของห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทเด็กและครู และการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการสอนของครู ข้อค้นพบยังนำไปสู่ประเด็นอื่นที่สำคัญ ได้แก่ 1) หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนมีอิทธิพลโดยตรงต่อความคาดหวังและความเข้าใจของเด็กต่อการเรียน และ 2) การจัดสภาพแวดล้อมที่นอกเหนือจากประสบการณ์ที่เรียบง่ายในห้องเรียนมีผลกระทบต่อพัฒนามโนทัศน์ที่ซับซ้อน ซึ่ง Whitebread (1996) ยังกล่าวอีกว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยครูจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ การมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและทักษะพิเศษเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จึงเป็นหลักฐานสำคัญของผู้มีวิชาชีพทางการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะครูที่ทำงานกับเด็กโดยตรง ถ้าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูจะสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพราะความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูผู้สอนนั้นมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในด้านพฤติกรรม การค้นเคยหรือรู้จักกับพัฒนาการเด็ก จะช่วยให้เห็นปัญหาในการทำงานกับเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ความเข้าใจวิธีที่เด็กคิด การช่วยขยายความคิด และทักษะของเด็ก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการที่จะสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมสำหรับเด็กการกำหนดปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่เพื่อพัฒนากิจกรรม

และกิจวัตรประจำวัน จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับ Casper & Theilheimer (2010) กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและกระตุ้นให้เด็กได้เล่นอย่างหลากหลาย ครูอาจเข้าไปมีบทบาทช่วยชี้แนะเพื่อเพิ่มเติมรูปแบบการเล่นให้มีความหลากหลายมากขึ้นได้ การที่ครูมีส่วนร่วมกับเด็กนั้น จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับเด็กแง่มุมอื่นๆ ที่อาจช่วยเหลือเพิ่มเติมได้ ดังนั้น ครูควรมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในระหว่างการเล่นจะได้เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

ทั้งนี้ Bredekamp และ Copple (2008) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิธีการการปฏิบัติต่อเด็ก รวมไปถึงการดูแลเด็กของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยอนุบาล ว่าควรที่จะคำนึงถึงในการให้การดูแลเด็กวัยอนุบาล คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์ให้แก่เด็ก เนื่องจากเด็กจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดเตรียมกิจกรรมควรที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักการค้นหา การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือสิ่งต่างๆ และการติดต่อสื่อสารกับเด็กวัยเดียวกันหรือกับผู้ใหญ่ เด็กควรที่จะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง ให้คำแนะนำด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย แนวการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ Developmentally appropriate practice : DAP ได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนพร้อมกับให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กได้ เกิดการเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ โดยการเตรียมกิจกรรมต้องให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เนื่องจากเด็กมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำรวมถึงการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นตัวอย่าง และให้คำแนะนำแก่เด็ก เด็กเป็นผู้นำในการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการ สัมพันธ์กับการเรียนรู้ในชีวิตจริงของเด็ก ให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐาน จัดศูนย์การเรียนรู้ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างอิสระ เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จากการร่วมมือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักรับผิดชอบ ซึ่งความรับผิดชอบจะเป็นพื้นฐานสำหรับ การเรียนรู้ต่อไป ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ใกล้ชิดกับเด็กทุกคนโดยเฉพาะครูอนุบาลที่จะต้องตั้งใจ ระวังใจให้เด็กเกิดความสนใจ เกิดการเรียนรู้ และเห็นความสำคัญพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล

ด้วยความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของครูกับการจัดกิจกรรมแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ตอบสนองความต้องการ และความถนัดของเด็กเอง ด้วยการลงมือกระทำขณะที่เขาทำกิจกรรมต่างๆ ให้มากที่สุด ซึ่งกิจกรรมเสริมนี้ได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และจากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ยังไม่พบข้อมูลงานวิจัยที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะประเมินความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในการจัดกิจกรรมเสรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลำดับ

ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี และการหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาล ในการจัดกิจกรรมเสรี ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง ครูอนุบาลจำเป็นต้องได้รับความรู้และมีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรี โดยกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากและเป็นขั้นตอนอันนำไปสู่การพัฒนาให้ครูอนุบาลสามารถจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างถูกต้อง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs assessment) กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริง เน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (Outcome gaps) จากนั้นมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างนั้นแล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานอันจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล ให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทโรงเรียนอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กวัยอนุบาลได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทในการจัดกิจกรรมเสรีอย่างไรบ้าง
2. ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีในด้านใดมากที่สุด
3. แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และด้านการจัดกิจกรรมเสรี

นิยามศัพท์

กิจกรรมเสรี หมายถึง กิจกรรมที่让孩子ได้เลือกเล่นอย่างอิสระตามมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้ออกแบบไว้ ซึ่งมีความหลากหลายตามความต้องการ ความสนใจของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้แก่เด็กได้อย่างแท้จริง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และด้านการจัดกิจกรรมเสรี

การวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี หมายถึง การออกแบบและการเขียนแผนไว้ล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมเสรี ให้มีความครอบคลุมทั้งการออกแบบพื้นที่ในการจัดสภาพแวดล้อม การออกแบบการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ การออกแบบการประเมินผลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยคำนึงถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมเสรี หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการจัดพื้นที่ จัดสภาพแวดล้อม และการใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ จัดให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างอิสระและมีความสอดคล้องกับพัฒนาการและจำนวนเด็ก ในระหว่างการจัดกิจกรรมเสรีครูคอยอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือดูแล และให้คำแนะนำกับเด็กอย่างใกล้ชิด และมีวิธีการประเมินผลเด็กขณะทำกิจกรรมเสรีด้วยวิธีการที่หลากหลาย พร้อมกับนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาเด็ก และพัฒนาการจัดกิจกรรมเสรีในครั้งต่อไป

ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครอบครัว หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่ครอบครัวปฏิบัติอยู่จริงในปัจจุบัน ตามแนวคิดหรือหลักการที่ควรจะเป็นในการจัดกิจกรรมเสรี

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครอบครัว หมายถึง กระบวนการตัดสินความต้องการจำเป็น ด้วยวิธีการจัดลำดับความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรีของครอบครัว เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครอบครัวอย่างเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสรี

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของครอบครัวในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลได้อย่างเหมาะสม
2. เป็นแนวทางสำหรับครอบครัวในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล นำไปใช้ในการส่งเสริม หรือพัฒนาครอบครัวในการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาล ในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมเสรี
 - 1.1 ความหมายและแนวคิดของกิจกรรมเสรี
 - 1.2 จุดประสงค์ของกิจกรรมเสรี
 - 1.3 หลักการจัดกิจกรรมเสรี
 - 1.4 เทคนิคในการจัดกิจกรรมเสรี
 - 1.5 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสรี
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็กวัยอนุบาล
 - 2.1 ความหมายและแนวคิดการเล่นของเด็กวัยอนุบาล
 - 2.2 ลักษณะการเล่นของเด็กวัยอนุบาล
 - 2.3 พัฒนาการด้านการเล่นของเด็กวัยอนุบาล
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูอนุบาล
 - 3.1 บทบาทครูในการจัดกิจกรรม
 - 3.2 มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูอนุบาล
 - 3.3 รูปแบบการพัฒนาครูอนุบาล
 - 3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูอนุบาล
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น
 - 4.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น
 - 4.2 ความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น
 - 4.3 ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น
 - 4.4 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมเสรี

การจัดกิจกรรมเสรีเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ เพราะกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้เล่นมากที่สุด ซึ่งการเล่นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กทุกคน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักการแบ่งปัน ได้เล่นร่วมกับผู้อื่น และยังส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ครบทุกด้าน

1.1 ความหมายและแนวคิดของกิจกรรมเสรี

วรภรณ์ รักวิจัย (2542) กล่าวว่า กิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำตามความสามารถของตนและครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก มีหลายรูปแบบ กิจกรรมจะสนองตอบความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน ให้โอกาสเด็กได้เล่น เรียนรู้ จับต้อง กระทำอย่างเสรีตามมุมต่างๆ ในห้องเรียน บางครั้งเราอาจเรียกเป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมประสบการณ์ ได้แก่ มุมบ้าน มุมหมอ มุมคณิตศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์ มุมหนังสือ มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา เป็นต้น

พัฒนา ชัชพงศ์ (2542) กล่าวว่า กิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่อาจประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ที่มาเล่นร่วมกัน หรือต่างคนต่างเล่น โดยมีสื่อเป็นตัวชักนำให้เด็กเกิดความสนใจ ซึ่งกิจกรรมเสรีบางครั้ง ครูอาจเรียกว่า การเล่นตามมุม ได้แก่ มุมบ้าน มุมหนังสือ มุมธรรมชาติ มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา เป็นต้น

กรมวิชาการ (2546) กล่าวว่า กิจกรรมเสรีเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักที่ถูกกำหนดให้มีในการจัดการศึกษาปฐมวัยและเป็นกิจกรรมที่เป็นโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระตามมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ มุมบ้าน เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมเกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

นภเนตร ธรรมบวร (2546) กล่าวว่า กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้เพิ่มพูนทักษะและพัฒนาส่วนต่างๆ ของเด็ก กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดในรูปของกิจกรรมเสรีเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกตัดสินใจที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับก่อน-หลังตามความสนใจ กิจกรรมเสรีประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ 1) การเล่นตามมุม และ 2) กิจกรรมเสรีที่จัดตามโต๊ะ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549) กล่าวว่า กิจกรรมเสรีแบบศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจัดขึ้นด้วยความมุ่งหมายเพื่อสร้างสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้ประกอบกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสนองความต้องการของเด็ก การจัดศูนย์การเรียนรู้แบบกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดที่เหมาะสมและด้วยเหตุผลอันสมควรสามารถชวนใจให้เด็กอยากเข้าไปเล่น เด็กสามารถประกอบกิจกรรม และเคลื่อนไหวร่างกาย

ไปมาภายในห้องด้วยความสะดวกสบายใจ และสะดวกแก่ครูที่จะดูแลเด็กได้ใกล้ชิดและทั่วถึง

สรุปได้ว่า กิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ ตามความถนัดและความสนใจของตนเองภายในห้องเรียน ตามมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กได้จัดกระทำกับสื่อ และเลือกเล่นอย่างเสรีทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยครูอนุบาลเป็นผู้จัดกิจกรรมขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของเด็ก รวมถึงการจัดพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และการเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้มีความน่าสนใจและดึงดูดให้เด็กอยากเข้าไปเล่น

1.2 จุดประสงค์ของกิจกรรมเสรี

กรมวิชาการ (2540) ได้ให้จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลไว้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
- 2) ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษา
- 3) ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน
- 4) ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
- 5) ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสำรวจ สังเกต และการทดลอง
- 6) ส่งเสริมให้เด็กรู้จักปรับตัว อยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักรอคอย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้อภัย
- 7) ส่งเสริมให้มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์
- 8) ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับวัย
- 9) ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิด วางแผน และตัดสินใจในการทำกิจกรรม
- 10) ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสนิสัมพันธ์กับเพื่อน ครู และสิ่งแวดล้อม

ลัดดา นิลมะณี (2531) กล่าวว่า กิจกรรมเสรีเป็นวิธีการเพื่อสนองความต้องการของเด็ก แต่แฝงไว้ซึ่งการศึกษาที่เด็กจะได้รับประสบการณ์พื้นฐานการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้โอกาสเด็กได้ทดลอง คิดค้นคว้า เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเพลิดเพลิน และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องวิตกกังวล
- 2) เพื่อฝึกทักษะในการเตรียมความพร้อม ด้านประสาทสัมผัสทางมือและตา ฝึกพัฒนาการทางการตัดสินใจ การมีเหตุผล การรู้ขนาด จำนวนสี และรูปร่างลักษณะ ฝึกเข้าใจปัญหา อันจะนำหรือเตรียมเด็กไปสู่การอ่าน การเขียน และคิดเลขในขั้นต่อไป
- 3) เพื่อฝึกการทำงานเป็นหมู่ เรียนรู้สิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนและภายในสังคมเล็กๆ และให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

- 4) เพื่อฝึกเด็กให้รู้จักการเล่น การเก็บรักษาอุปกรณ์เครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย สะอาด และครบถ้วน
- 5) เพื่อเป็นวิธีการให้เด็กๆ ได้รับความรัก ความอบอุ่น การปกป้องรักษา การอบรมดูแล และการให้ความปลอดภัยที่จะอยู่ร่วมกันในสถานศึกษาได้อย่างเป็นสุข
- 6) เพื่อเป็นวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ จิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคมครบทุกด้านพร้อมกันในโอกาสเดียวกันแก่เด็กทุกคน
- 7) เพื่อเป็นวิธีการปูพื้นฐานประสบการณ์ ความรู้สำหรับเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านสามารถช่วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัย
- 8) เพื่อเป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูทราบและเข้าใจปัญหา ความคับข้องใจที่มีอยู่ในใจของเด็ก ซึ่งเด็กไม่สามารถระบายออกมาเป็นคำพูดได้ และสามารถคลี่คลายปัญหาให้แก่เด็กแต่ละคนได้
- 9) เพื่อเป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูสามารถสังเกตความสนใจ และประเมินผลพัฒนาการพร้อมพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายในการจัดที่ชัดเจน เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้จากการเล่น และมีโอกาสได้เล่นอย่างอิสระ โดยกิจกรรมเสรีจะต้องมีความหลากหลายด้วยเทคนิคหรือวิธีการต่างๆ ที่ครูจัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างครอบคลุม และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างหลากหลาย

1.3 หลักการจัดกิจกรรมเสรี

Day (1994) กล่าวถึงหลักการจัดศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

- 1) การจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ดีต้องเน้นที่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีโครงสร้างการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางวิชาการ การสื่อสารทางสังคม ความเป็นอิสระ และความสามารถในการเลือก
- 2) การจัดศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยสนองตอบความต้องการและระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน จึงควรจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเด็กสามารถพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล
- 3) ศูนย์การเรียนรู้ให้ความสำคัญแก่ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก ความอยากรู้อยากเห็น ในการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก โดยจัดให้มีการทดลอง การสอบถาม และการค้นคว้า ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้สนุกสนานและมีความหมาย ขณะที่เด็กพัฒนาทักษะและเรียนรู้มีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเองได้

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2532) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเสรีเป็นการจัดให้เด็กได้เล่นอิสระตอบสนองความสนใจของตนเอง เด็กจึงมีโอกาสได้คิด ตัดสินใจแก้ปัญหา และพัฒนาความรู้โดยผู้ใหญ่เลือกใช้วิธีการส่งเสริมให้เด็กเล่นด้วยวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ให้เด็กได้คิดรูปแบบการเล่นตามความสนใจและความต้องการ ทั้งเล่นเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม จึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้การเข้าสังคมของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต ได้เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง ได้ใช้ประสาทสัมผัส การรับรู้ผ่านคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง ผลจากการเล่นจะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะพัฒนาลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยผ่านการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เช่น การให้ความร่วมมือ การเป็นผู้นำผู้ตาม การเห็นอกเห็นใจ การแบ่งปัน สิ่งของ การช่วยเหลือตนเอง และการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสรีนั้นมีหลักการในการจัดที่ชัดเจน เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมเสรีได้สอดคล้องกับหลักการจัดและสนองตอบความต้องการของเด็ก กิจกรรมเสรีที่ครูจัดขึ้นอาจเป็นมุมต่างๆ เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมศิลปะ มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความสนใจ โดยครูมีหน้าที่อธิบายการเล่นในช่วงที่เด็กจะเล่นอย่างอิสระ และแนะนำขอบเขตในการเล่น เช่น สิ่งที่สามารถเล่นได้ก็คน เมื่อเล่นเสร็จควรช่วยกันเก็บของ เพื่อให้คนอื่นได้เข้ามาเล่นบ้าง ช่วงเวลาที่เด็กเล่นเป็นเวลาที่คุณครูคอยมองดูรอบๆ ห้องเพื่อให้ทุกอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย และเด็กทุกคนทำงานด้วยความสบายใจ รวมถึงการดูแลเรื่องวัสดุอุปกรณ์ว่าขาดเหลืออะไรบ้าง

ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการจัดศูนย์การเรียนรู้ของ Day (1994) และ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2532) มาใช้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

- 1) การจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ดีต้องเน้นที่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีโครงสร้างการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางวิชาการ การสื่อสารและสังคม
- 2) การจัดให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย ซึ่งเด็กสามารถมีพัฒนาการไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล
- 3) ศูนย์การเรียนรู้ให้ความสำคัญแก่ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เด็กมีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของตนเอง
- 4) การจัดศูนย์การเรียนรู้มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กสามารถทำงานเองเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มเล็กๆ
- 5) การเปิดโอกาสให้เด็กดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวก

1.4 เทคนิคในการจัดกิจกรรมเสรี

กิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้าง โดยทั่วไปการจัดกิจกรรมเสรี ตามตารางกิจวัตรประจำวันที่ครูผู้สอนกำหนด สามารถจัดได้หลายรูปแบบเพื่อให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างอิสระ ตามที่เด็กถนัดและความสนใจของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ครบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งในการจัดกิจกรรมเสรีนิยมจัดกันอย่างแพร่หลาย โดยมีเทคนิคต่างๆ ในการจัดมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

Kolumbus (1979 อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, ม.ป.ป.) กล่าวว่า กิจกรรมการเล่นเสรี (Free play) เป็นการเล่นอิสระซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะมีโอกาสเล่นทั้งภายในและนอกห้องเรียน เด็กควรจะมีอิสระในการเลือกเล่นเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ครูควรจัดวัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กได้เลือกเล่นตามที่เขาสนใจ พอใจ และควรได้รับอิสรภาพในการเลือกกิจกรรม หรือเปลี่ยนกิจกรรมได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากครู

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2532) ได้เสนอแนะเทคนิคการจัดศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียนไว้ดังนี้

1) ศูนย์วิทยาศาสตร์

ศูนย์วิทยาศาสตร์ เป็นศูนย์ที่น่าสนใจมากที่สุดศูนย์หนึ่งของเด็ก เป็นศูนย์ที่ต้องการความสงบ ต้องการพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ มาก จึงควรมีโต๊ะเก้าอี้สำหรับการทดลอง หรือวางแผนการจัดโครงการ มีชั้นสำหรับวางวัสดุ อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็น และที่สำหรับเก็บสะสมสิ่งของต่างๆ ของเด็ก อาจมีที่จัดสวนจำลอง ตุ๊กตาสัตว์ กิ่งเลี้ยงนก หนูถีบจักร และที่สำหรับวางสิ่งที่เด็กทดลอง เช่น วางต้นไม้ที่เด็กเพาะเมล็ดไว้

เด็กๆ ควรได้รับการกระตุ้น ให้มีความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบจากสิ่งต่างๆ ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ภายในศูนย์ รวมทั้งรู้จักใช้เครื่องมือต่างๆ ประกอบการค้นหาคำตอบ เด็กๆ ควรเรียนรู้การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากวิธีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยครูมีหน้าที่รับผิดชอบและจัดเตรียมไว้ให้

2) ศูนย์คณิตศาสตร์

ศูนย์คณิตศาสตร์ เป็นศูนย์ที่เด็กๆ ให้ความสนใจมากที่สุดศูนย์หนึ่ง เพราะคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก เด็กจึงคุ้นเคยกับตัวเลข และสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ เช่น รูปทรง ความสูง ต่ำ ความกว้าง ยาว ความจุ การเรียงลำดับ การจับคู่ และอื่นๆ โดยที่เด็กก็ยังไม่รู้เลยว่าสิ่งนั้นคือคณิตศาสตร์ เมื่อมาพบในกิจกรรมในศูนย์คณิตศาสตร์จึงทำให้รู้สึกพอใจเหมือนพบเพื่อนเก่า กิจกรรมในศูนย์นี้จะเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องเรียนรู้จากการกระทำของจริง จึงใช้พื้นที่มาก ควรมีโต๊ะสำหรับทำกิจกรรมหรือเล่นเกมคณิตศาสตร์ ควรมีชั้นสำหรับวางสื่ออุปกรณ์

และวางผลงานของเด็กศูนย์คณิตศาสตร์ควรจัดไว้ใกล้ๆ ศูนย์คณิตศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน สื่ออุปกรณ์บางอย่างอาจใช้ด้วยกันได้

3) ศูนย์บล็อก

บล็อก เป็นอุปกรณ์พื้นฐานสำหรับการเล่นของเด็กอนุบาล เพราะสามารถเล่นได้ทั้งคนเดียวและหลายคน เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ จากการเล่นบล็อกทำให้เด็กรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จในการทำงาน ทำให้เด็กได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น

4) ศูนย์ศิลปะ

ศิลปะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปภาพหรือสิ่งของที่เด็กสามารถมองเห็นได้ เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อแสดงสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก คิด ออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กค้นคว้า ทดลอง และสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่น และโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้

ศูนย์ศิลปะควรตั้งอยู่บนพื้นที่ที่สามารถล้างได้ใกล้ๆ กับอ่างล้างมือ มีพื้นที่ว่างกว้างๆ และอยู่ห่างจากทางเดินไปมาของเด็ก การสร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์เน้นความสำคัญของกระบวนการมากกว่าผลที่ได้รับ ประสบการณ์ทางศิลปะช่วยให้เด็กผ่อนคลาย ทำให้เกิดความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ได้ เด็กมักแสดงความรู้สึกและความคิดออกมาทางศิลปะที่เด็กทำ

5) ศูนย์งานไม้

ไม้เป็นวัสดุที่เด็กสนใจเป็นพิเศษ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง จะชอบทุบชอบตอก การให้เด็กได้ทำงานไม้เป็นวิธีหนึ่งของการปลดปล่อยอารมณ์รุนแรงด้วยวิธีการที่ไม่อันตราย ซึ่งศูนย์งานไม้เป็นศูนย์ที่ต้องใช้เสียงดัง และใช้พื้นที่มาก ดังนั้นจึงควรจัดให้ห่างจากศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ โดยเฉพาะศูนย์ที่ต้องการความสงบ ในศูนย์งานไม้ควรมีโต๊ะม้านั่งให้เด็กทำงานได้ ถ้าหากไม่ได้ก็อาจใช้ลำต้นของต้นไม้มาแทนสำหรับรองขณะทำงาน เครื่องมืองานไม้ที่จะให้เด็กใช้นั้น สามารถใช้ของผู้ใหญ่ได้เพราะมีความคงทน และใช้งานได้ดีกว่าของเล่นสำหรับเด็กแต่ผู้ใหญ่ควรดูแลอย่างใกล้ชิดควรมีก่องใส่อุปกรณ์ต่างๆ ให้เรียบร้อย และจัดเก็บบนชั้นให้เป็นระเบียบ

6) ศูนย์ภาษา

การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่จะให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งต้องอาศัยทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการรับและส่งข้อมูล ซึ่งทักษะทั้ง 4 ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และควรได้รับการพิจารณาไปพร้อมๆ กัน

ศูนย์ภาษาเป็นศูนย์ที่ต้องการความเงียบ ดังนั้นควรจัดไว้ในมุมที่สงบที่สุด เป็นศูนย์ที่ต้องมีแสงสว่างเพียงพอ มีชั้นวางของ มีโต๊ะซึ่งจัดสำหรับกลุ่มและรายบุคคล อาจจะมีโต๊ะใหญ่ไว้ข้างๆ ผาผนังที่กั้นห้อง เพื่อให้เด็กมีที่ว่างมากขึ้นสำหรับกิจกรรมที่ไม่ต้องการการรบกวนหรือ

แข่งขันกับเด็กในโต๊ะอื่นๆ ในบางส่วนของศูนย์อาจจะหาพรมหรือเสื่อน้ำมัน มีหมอนนุ่มๆ ที่มีรูปร่างแปลกๆ เป็นรูปผลไม้หรือรูปสัตว์ต่างๆ วางไว้เพื่อเชิญชวนให้เด็กเกิดความสนใจที่จะมาอ่านหนังสือหรือทำกิจกรรมในศูนย์ภาษา

7) ศูนย์ดนตรี

การจัดกิจกรรมทางดนตรีและเพลงนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อเด็กอนุบาลมาก นอกจากจะช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน เล่น ร้องเพลง และแสดงท่าทางประกอบเข้าด้วยกัน เป็นการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และยังช่วยพัฒนาจิตใจให้เป็นคนละเอียดอ่อน ช่างสังเกต และช่วยพัฒนาสติปัญญาในด้านความคิดสร้างสรรค์ ที่ได้แสดงท่าทางประกอบการฟังเสียงจังหวะดนตรี และประกอบตามเนื้อร้องทำนองเพลงด้วย

ศูนย์ดนตรีเป็นศูนย์ที่มีการจัดวางไว้อย่างถาวร ในบริเวณที่ห่างไกลจากศูนย์อื่นๆ เพราะเสียงจากดนตรีและการร้องเพลงจะรบกวนผู้อื่น ในศูนย์ดนตรีควรมีเครื่องดนตรีง่ายๆ มาวางไว้ เช่น เครื่องเล่นแผ่นเสียงชนิดตุ๊กๆ เครื่องเคาะจังหวะ เด็กควรได้รับคำแนะนำในการใช้ และดูแลรักษาเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เครื่องเล่นเทป หรือเครื่องเล่นแผ่นเสียง ซึ่งอุปกรณ์ที่ฝึกให้เด็กฟังเท่านั้น ครูควรให้เด็กได้คิดดนตรีของตัวเอง เช่น ฮัมเพลง ผีปาก และกลอง เป็นต้น

8) ศูนย์บทบาทสมมติ

เด็กอยู่โลกของการสมมติที่เด็กๆ พยายามเข้าใจสิ่งแวดล้อม โดยการติดต่อพบกับคนและสถานการณ์รอบตัว ซึ่งบางครั้งทำให้เด็กสับสน เพื่อเด็กในการเล่นบทบาทสมมติ ครูควรจัดห้องเรียนที่ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการ ซึ่งอาจจะตั้งชื่อว่า มุมบ้าน มุมครัว มุมตุ๊กตา มุมแต่งตัว หรือมุมครอบครัว วัสดุอุปกรณ์ที่ควรจัดหาไว้ในศูนย์ ได้แก่ ของเล่นประเภทเตา ตู้เย็น อ่างล้างจาน ตู้กับข้าว โต๊ะ กระจกเงา เตียงนอน และเตียงสำหรับตุ๊กตา เสื้อผ้าที่จัดเตรียมไว้ให้เด็กเล่นแต่งตัว ควรแขวนไว้กับที่แขวนข้างฝา ไม่ควรเก็บไว้ในกล่องหรือในลิ้นชัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กตัดสินใจ การที่เด็กได้สวมบทบาท พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ น้อง ช่วยให้เด็กเข้าใจบทบาทในแต่ละคน เข้าใจความคิดของผู้อื่น และช่วยให้เด็กรู้จักวิธีการกำจัดความกลัวหรือความคับข้องใจ เด็กๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองมากขึ้นจากการเล่นบทบาทสมมติ เขาได้เรียนรู้การอดทน การรับและการให้

9) ศูนย์น้ำและศูนย์ทราย

เด็กๆ กับน้ำเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ลองสังเกตขณะที่เด็กล้างมือหรือดื่ม น้ำ เด็กจะทดลองเล่นน้ำด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติ คุณสมบัติของน้ำเป็นสิ่งที่ท้าทายชวนให้ศึกษาทดลอง แม้แต่เด็กที่มีช่วงระยะเวลาความสนใจสั้น ยังสามารถเล่นน้ำได้เป็นระยะเวลาหลายๆ การจัดบริเวณให้เด็กเล่นน้ำขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของครูว่า ต้องการให้เด็กเล่นด้วยตนเองหรือมีครูคอยควบคุม ถ้าหากมีโต๊ะสำหรับเล่นน้ำโดยเฉพาะครูอาจจะเทน้ำให้สูงประมาณ 1-2 นิ้ว เด็กสามารถเล่นได้โดยไม่ให้พื้นเปียก ตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ควรเตรียมมาให้เด็กเล่น เช่น ขวดน้ำหรือถังน้ำพลาสติก

สายยาง เรือยาง เป็นต้น ฝ่ายต่างกันเป็ยกควรเตรียมไว้ใกล้ๆ ครูควรวางกฎกติกาในการเล่นไว้ด้วยเพื่อฝึกเด็ก

ในกรณีที่ไม่มีโต๊ะสำหรับเล่นน้ำโดยเฉพาะ อาจใช้ถังพลาสติกหรือกะละมังพลาสติกวางไว้บนโต๊ะธรรมดา อ่างล้างหน้าในศูนย์บ้านก็อาจใช้ให้เด็กเล่นซักผ้า หรือล้างจานได้ บางครั้งอาจหยดสีหรือผงซักฟอกเล็กน้อยลงในน้ำให้เด็กเล่น ส่วนการเล่นทรายก็จัดและปฏิบัติเช่นเดียวกับการเล่นน้ำ

10) ศูนย์กิจกรรมการเคลื่อนไหว

ศูนย์กิจกรรมการเคลื่อนไหว เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ออกกำลังกายในที่ร่ม ทำให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ซึ่งควรทำทุกวัน อุปกรณ์ที่ควรจัดไว้ภายในห้องเรียน หรือภายในอาคารเรียนควรเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกกล้ามเนื้อ เช่น กระจกสำหรับชก บันไดสำหรับห้อยโยน ม้าโยก หรือโยกเยก มีการวางแผนที่จะฝึกกล้ามเนื้อและกิจกรรมเข้าจังหวะและวางแผนสำหรับเกมที่ใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น ลูกบอล เกมโยนลูกบอล เกมเป่าลูกโป่ง ขนนกสำหรับเป่าให้ลอยในอากาศ หรือเป่าฟองสบู่ เป็นต้น

11) ศูนย์การเล่นกลางแจ้ง

นอกจากการวางแผนกิจกรรมในห้องเรียนแล้ว ครูจะต้องมีการวางแผนให้เด็กทำกิจกรรมกลางแจ้งด้วย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและมีความหมายมากสำหรับเด็ก การเลือกบริเวณที่จะใช้เป็นสนามเด็กเล่นนั้น สิ่งแรกที่ครูจะต้องคิดถึงก็คือประสบการณ์หรือชนิดของเล่นที่จะให้เด็กเล่น เช่น การปีน การวิ่ง การลอด การไกว การปา การกระโดด การลื่นไถล การเล่นเครื่องเล่นสนาม เป็นต้น

สรุปได้ว่า เทคนิคในการจัดกิจกรรมเสริมนี้มีความหลากหลาย เช่น การจัดพื้นที่ให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้มีความแปลกใหม่และน่าสนใจ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เป็นผู้เลือกเล่นเอง เป็นต้น ครูควรเลือกเทคนิคในการจัดให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก เพื่อดึงดูดความสนใจเด็กและสอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยครูสามารถนำเทคนิคต่างๆ ไปประยุกต์และปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์

1.5 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสรี

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวว่า ครูควรจัดเวลาไว้สำหรับให้เด็กเล่นอย่างเสรีโดยให้โอกาสแก่เด็ก ดังนี้

- 1) เลือกกิจกรรมเอง
- 2) มีอิสระในการที่จะทดลองกับวัสดุและอุปกรณ์
- 3) เป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงและการเล่นตามความคิด
- 4) แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

- 5) มีอิสระในการโต้ตอบกับเด็กอื่นเมื่อความคิดเห็นในกลุ่มไม่ตรงกัน
- 6) เป็นผู้นำกลุ่มเองโดยที่ครูไม่ได้ให้คำแนะนำ
- 7) ร่วมกับกลุ่มได้โดยไม่ต้องให้ครูช่วยเหลือ
- 8) เคยมีประสบการณ์อย่างไรก็นำมาใช้ทดลองได้อย่างเต็มที่

วรวรรณ เหมชะญาติ (2545) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบศูนย์การเรียนรู้ทำให้ครูมีบทบาทในการสอนเปลี่ยนไปจากเดิมบทบาทหลักของครูที่จัดประสบการณ์แบบศูนย์การเรียนรู้มีดังนี้

1) การเป็นผู้เตรียมการ

ครูต้องเตรียมการให้พร้อมโดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาลักษณะ วิธีการจัด ตลอดจนวิธีการใช้ศูนย์การเรียนรู้อย่างละเอียดให้เข้าใจลึกซึ้งทุกแง่มุมและทุกขั้นตอน การรู้เห็นเพียงผิวเผิน และไม่ลึกซึ้งแล้วนำไปจัดมักจะไม่ประสบผลสำเร็จ จนสุดท้ายต้องล้มเลิกไปเพราะศูนย์การเรียนรู้แบบนี้มีลักษณะจัดที่มีเหตุผลประกอบและมีวิธีใช้ที่ละเอียดซับซ้อนทุกขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนสามารถช่วยส่งเสริมเด็กให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ได้ทั้งสิ้น

2) การเป็นผู้ประสานงาน

ความก้าวหน้าของการเรียนรู้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เพราะครูคนเดียวไม่สามารถดำเนินการต่างๆ ได้เพียงลำพัง ครูจึงต้องทำหน้าที่ในการประสานงานที่ดี โดยเฉพาะผู้บริหารและผู้ปกครอง เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่และราบรื่นในการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3) การเป็นผู้สังเกต

ในช่วงเวลาของกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ครูจะเป็นผู้เฝ้ามองเด็กสังเกตการทำงานร่วมกันของเด็ก จดบันทึกการใช้ภาษาที่เด็กใช้เพื่อทำการประเมินการใช้ทักษะบางอย่างของเด็กอย่างเฉพาะเจาะจง หรือส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล การบันทึกข้อมูลเหล่านี้ก็เพื่อใช้ในแฟ้มสะสมข้อมูลหรือใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็กเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ข้อมูลเหล่านี้ยังสามารถใช้ในการวางแผนและออกแบบศูนย์การเรียนรู้ใหม่ๆ ในครั้งต่อไป เพื่อให้ได้กิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4) การเป็นผู้กำกับการเรียนรู้

ขณะที่เด็กทำกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ด้วยการลงมือจัดกระทำกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ครูกำหนดและจัดเตรียมด้วยตนเอง ครูจึงต้องศึกษาลักษณะการจัดศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการใช้ศูนย์การเรียนรู้อย่างละเอียดทุกขั้นตอน เพื่อป้องกันเหตุที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดและยังเป็นการนำข้อมูลที่ได้นั้นไปใช้ออกแบบกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กต่อไป

5) การเป็นแหล่งความรู้

ขณะที่ครูเดินดูเด็กทำกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ไปรอบๆ ห้อง เท่ากับว่าครูเป็นแหล่งความรู้สำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ ในบทบาทนี้ ครูเป็นผู้ฟังและผู้ถามที่ดี เพื่อช่วยเด็กในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ถ้าเด็กคนไหนมีความยากลำบากในการเรียนรู้ ครูก็สามารถเข้าไปร่วมเล่นหรือทำกิจกรรมนั้นๆ ร่วมกับเด็กได้ในเวลาสั้นๆ ทั้งนี้เพื่อการเป็นแบบอย่างแก่เด็กนั่นเอง การเข้าไปร่วมเล่นเช่นนี้ทำให้เด็กรู้สึกถึงความอบอุ่น ความเป็นมิตร และช่วยสนับสนุนให้เด็กได้มีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้มากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญที่ควรระมัดระวังคือการเข้าไปอิทธิพลหรือควบคุมความคิดหรือการทำงานของเด็ก แต่ครูควรจะทำในลักษณะที่ตนเป็นเพียงสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น นอกจากนี้ครูยังทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทำด้วย

6) การเป็นผู้จัดเตรียมสภาพแวดล้อม

ครูเป็นผู้จัดเตรียมสภาพแวดล้อมซึ่งรวมถึงสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจากในศูนย์การเรียนรู้มีลักษณะที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกับวัสดุอุปกรณ์ ภายใต้สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่คุ้นเคยและเป็นมิตร ความหลากหลายในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างเข้าใจ และมีประสบการณ์ที่หลากหลายเช่นกัน ประเภทของสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กวัยอนุบาลที่มุ่งเน้นคือ สื่อและวัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติ

7) การเป็นผู้ประเมิน

ครูควรมีการประเมินศูนย์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ ความปลอดภัยในการทำกิจกรรม การคาดเดากิจกรรม พื้นที่ในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย การจัดเตรียมโอกาสในการพัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน ความต้องการศูนย์การเรียนรู้หรือสื่อใหม่ๆ ที่เด็กๆ สนใจ ความเพียงพอของโอกาสในการรู้หนังสือ ความท้าทายการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ของเด็ก การมีโอกาสนำไปใช้ในการเรียนรู้ของเด็กรวมถึงของเด็กรวมทั้ง การสังเกตในช่วงเวลาทำกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้สามารถนำไปสู่การพัฒนาและการปรับเปลี่ยนศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสรีนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทหลักในการจัดกิจกรรม เพราะครูเป็นผู้จัดกิจกรรมและเตรียมการทุกอย่างในการจัดกิจกรรมเสรีให้กับเด็ก เช่น การจัดเตรียมพื้นที่และสภาพแวดล้อม และการเตรียมสื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ครูต้องคอยสนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเล่นในมุมต่างๆ โดยการดูแลอย่างใกล้ชิด คอยให้คำแนะนำหรือชักชวนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมในการเล่นตามมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ คอยอำนวยความสะดวก

ความสะอาดและช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการให้ช่วย ตลอดจนการสังเกตการเล่นของเด็กและการจดบันทึกเพื่อประเมินผลในการทำกิจกรรมเสรี

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

การเล่นเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กวัยอนุบาล เพราะการเล่นเป็นการใช้พลังงานที่มีอยู่ภายในอย่างเหลือเฟือ ดังนั้น การทำงานด้านการศึกษาปฐมวัยมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเล่นของเด็กวัยอนุบาล เนื่องจากการเล่นจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่สำคัญของเด็ก ความเข้าใจเกี่ยวกับการเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก ผู้วิจัยได้ทบทวนเกี่ยวกับความหมายของการเล่นของเด็กวัยอนุบาล ลักษณะการเล่นของเด็กวัยอนุบาล และพัฒนาการด้านการเล่นของเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

2.1 ความหมายและแนวคิดการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

Piaget (1962 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2545) กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมสำหรับพักผ่อน เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่ได้มุ่งเน้นการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงเมื่อเด็กเล่นแล้วได้ประโยชน์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา ให้อภัย และเสียสละ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ ได้ทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาตัวร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

Huges (1996) กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่มีแรงจูงใจอยู่ภายใน เด็กเป็นผู้เลือกการเล่นอย่างมีอิสระ เพราะการเล่นให้ความเพลิดเพลินและสนุกสนาน แต่การเล่นไม่ใช่ความเป็นจริง เช่น การเล่นต่อสู้กัน เด็กไม่ได้มีเจตนาทำให้อีกฝ่ายบาดเจ็บ แต่เป็นการแสดงว่าต่อสู้กันเท่านั้น

Fromberg (2002) กล่าวว่า การเล่นเป็นความสมัครใจเพราะขณะที่เด็กมีส่วนร่วมและแสดงความสนใจกิจกรรมของตนเองที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความหมาย เพราะการเล่นของเด็กวัยอนุบาลมีรากฐานมาจากบริบทในชีวิตของเด็ก ความหมายเหล่านี้เป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่ประสบการณ์ของตัวเอง การเล่นเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของประสบการณ์ที่เด็กพบเจอ บ่อยครั้งที่เด็กสร้างกฎขึ้นมาเพื่อเป็นข้อตกลงในการเล่นร่วมกัน การเล่นเป็นความเพลิดเพลิน เพราะเด็กอาจเล่นสมมติจากประสบการณ์จริงที่เด็กเคยพบเจอมาจากเหตุการณ์ที่จริงจังหรือหนักหน่วง เช่น อุบัติเหตุ ความเจ็บป่วย งานศพ เด็กเกิดความรู้สึกมีอำนาจจากการที่สามารถตัดสินใจทุกอย่างที่เกิดขึ้นในการเล่นได้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เหล่านี้กับผู้อื่น ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นคงและบางครั้งช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการแก้ไขเหตุการณ์ และความรู้สึกได้ว่าการเล่นเป็นละครฉากหนึ่งเป็นการกระทำที่เด็กตอบโต้กันกับเพื่อนและพัฒนาไปด้วยกันโดยที่บางครั้งไม่มีตอนเริ่มหรือตอนจบ เด็กสนใจในกิจกรรมมากกว่าผลลัพธ์ การเล่นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงตนเองของเด็ก

วีณา ประชากุล (2547) กล่าวว่า การเล่นของเด็ก คือ วิธีการศึกษา การเล่นจัดเป็นการศึกษาของเด็ก เพราะขณะที่เด็กเล่นเด็กจะได้สัมผัสจากประสบการณ์ตรงเกิดกระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติ ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เช่น การฝึกฝนมารยาทที่ดีของเด็ก การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อนฝูง การสร้างมิตร การใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ การใช้ภาษา การกระตุ้นและส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก การเล่นเป็นการระบายอารมณ์และความต้องการต่างๆ ของเด็กอันเป็นการผ่อนคลายไม่ให้เกิดความตึงเครียด

สรุปได้ว่า การเล่นของเด็กวัยอนุบาลเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับหลังจากการเล่น ซึ่งเป็นการเล่นที่ตนเป็นผู้เลือกและสร้างขึ้นเอง โดยมีแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเด็กสามารถเลือกเล่นได้อย่างอิสระ ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

2.2 ลักษณะการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

Lloyd และ Howe (2003) แบ่งการเล่นออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ 1) การเล่นเชิงสติปัญญา (Cognitive play) 2) การเล่นเชิงสังคม (Social play) และ 3) การเล่นไม่ใช้การเล่น (Nonplay) แต่ละหมวดประกอบด้วยการเล่นและลักษณะการเล่น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะของการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

การเล่น	ลักษณะ
หมวดการเล่นเชิงสติปัญญา (Cognitive play)	
การเล่นตามหน้าที่ (Functional play)	เด็กแสดงออกอย่างเรียบง่าย เคลื่อนไหวซ้ำๆ กับวัตถุหรือไม่ก็ได้
การเล่นสร้าง (Constructive play)	เด็กจัดการกับวัตถุเพื่อจุดประสงค์ในการสร้างบางสิ่ง
การเล่นบทบาทสมมติ (Dramatic play)	เด็กมีส่วนร่วมในการสวมบทบาท หรือแสดงออกเกี่ยวกับบทบาทสมมติหรือสถานการณ์ต่างๆ
การเล่นเกมอย่างมีกติกา (Games-with-rules)	เด็กร่วมกิจกรรมในรูปแบบเกมโดยมีกฎกติกาประกอบ

ตารางที่ 1 (ต่อ) ลักษณะของการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

การเล่น	ลักษณะ
หมวดการเล่นเชิงสังคม (Social play)	
การเล่นคนเดียว (Solitary play)	เด็กเล่นคนเดียวโดยที่เล่นกับสิ่งของที่แตกต่างจากที่เด็กคนอื่นเล่น และไม่มีการพูดคุยกับใคร
การเล่นคู่ขนาน (Parallel play)	เด็กเล่นเฉพาะของตัวเองแต่อยู่ท่ามกลางเพื่อนๆ โดยใช้ของเล่นเหมือนกันหรือคล้ายกัน แต่เด็กมีการระมัดระวังเพื่อนๆ จึงไม่มีการแบ่งปันหรือมีปฏิสัมพันธ์
การเล่นเป็นกลุ่ม (Group play)	เด็กเล่นกับคนอื่นๆ โดยมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ต่างๆ ใ้ไปนำไปสู่กิจกรรม
หมวดการเล่นไม่ใช่การเล่น (Non play)	
การเล่นต่อสู้ (Rough-and-tumble)	เด็กมีส่วนร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพอย่างสนุกสนานกับเพื่อน แกล้งทำเป็นต่อสู้หรือมีพฤติกรรมปล้ำต่อสู้กัน
การเป็นผู้ชม (Onlooker)	เด็กดูเด็กคนอื่นเล่นแต่ไม่มีส่วนร่วม
การอยู่เฉยๆ (Unoccupied)	เด็กไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นใดๆ หรือเจตนาสังเกตการเล่นของเด็กคนอื่น
การมีส่วนร่วมที่รอยเชื่อมต่อกิจกรรม (Transition)	เด็กอยู่ในช่วงเชื่อมต่อระหว่างกิจกรรม การเก็บของทำความสะอาด หรือเตรียมของสำหรับกิจกรรม หรือเคลื่อนตัวจากกิจกรรมหนึ่งไปกิจกรรมถัดไป
การสำรวจ (Exploratory)	เด็กสำรวจสิ่งของ สถานการณ์หรือเหตุการณ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อรับข้อมูล
การอ่าน (Reading)	เด็กอ่านหนังสือหรือเปิดดูหนังสือ
การสนทนา (Conversation)	เด็กมีส่วนร่วมในการสื่อสารด้วยคำพูดกับเด็กด้วยกันหรือกับผู้ใหญ่
การเดินไปทั่ว (Wandering)	เด็กเดินไปทั่วๆ ห้องอย่างไม่มีจุดหมาย

ตารางที่ 1 (ต่อ) ลักษณะของการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

การเล่น	ลักษณะ
รูปแบบของวัสดุอุปกรณ์ (Types of materials)	
แบบปลายเปิด (Open-ended)	การใช้สิ่งของในรูปแบบใหม่ที่หลากหลายและแตกต่างกัน เช่น บล็อก วัสดุที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการ การระบายสีน้ำด้วยมือ การปั้น แป้ง เล่นทราย เล่นน้ำ เป็นต้น
แบบปลายปิด (Close-ended)	การใช้สิ่งของโดยที่มีการแก้ปัญหาแบบเดียวหรือให้ผลเพียงอย่างเดียว เช่น การต่อภาพปริศนา กระดานรูปร่าง กระดานหมุด งานศิลปะที่มีต้นแบบให้เลียนแบบ

Frost, Wortham และ Reifel (2008) กล่าวว่า การเล่นของเด็กวัยอนุบาลเป็นการบูรณาการธรรมชาติของการเล่น เนื่องจากเด็กได้พัฒนาทักษะด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญามากในระดับหนึ่ง จนกระทั่งสามารถนำทักษะเหล่านั้นมาใช้ในการเล่น โดยสะท้อนความโดดเด่นในทักษะนั้นๆ ออกมาในการเป็นผู้นำในการเล่น เช่น เด็กที่มีทักษะสังคมที่มั่นคง กลายเป็นผู้นำทางการเล่นสมมติเชิงสังคม หรือเด็กที่มีทักษะทางร่างกายดี สามารถใช้ร่างกายเคลื่อนไหวในการเล่นสมมติได้ดี การเล่นมี 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ การเล่นเชิงสติปัญญาและการเล่นเชิงสังคม ดังนี้

1) การเล่นเชิงสติปัญญา (Cognitive play) สะท้อนถึงอายุของเด็ก ความคิดรวบยอดด้านความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องหลังของเด็ก การเล่นเชิงสติปัญญาเป็นการรวบรวมมาจากแนวคิดของนักการศึกษาปฐมวัยคือ Piaget, Vygotsky และ Smilansky โดยแบ่งเป็นหมวดการเล่น ดังนี้

1.1) การเล่นตามหน้าที่ (Functional play) เป็นการเล่นของเด็กวัยแรกเกิดถึง 2 ปี มีลักษณะคือ ความง่าย ความเพลิดเพลิน เป็นการเคลื่อนไหวซ้ำๆ กับสิ่งของ ผู้คน และภาษา

1.2) การเล่นสร้าง (Constructive play) เป็นลักษณะการเล่นที่มักพบในเด็กวัยอนุบาล เป็นการสร้างบางสิ่งบางอย่างตามที่ได้วางแผนไว้ก่อน และเด็กจะสนใจผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น

1.3) การเล่นบทบาทสมมติ (Dramatic play) มักพบในเด็กวัย 2 ปีเป็นต้นไป และมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ การเล่นบทบาทสมมติสะท้อนพัฒนาการและความสามารถทางจิตใจของเด็ก ในการสมมติสิ่งของ การกระทำ หรือคำพูดแทนบางสิ่งหรือบางคน

สนใจในเรื่องบทบาททางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการแสดงออกในหลายรูปแบบทั้งการเล่นเลียนแบบ การใช้จินตนาการ การแสดงบทบาท การเล่นละคร เด็กมีการวางแผนทั้งความคิดและคำพูด เพื่อแสดงออกซึ่งการกระทำบทบาท การเปลี่ยนผ่านสิ่งของต่างๆ และการกระทำเพื่อแสดงออกซึ่งความรู้สึกและความคิดของตนเอง

1.4) การเล่นเกมอย่างมีกติกา (Games with rules) มักพบในเด็กวัยเรียนเป็นการเตรียมกฎเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมการเล่นที่เป็นที่ยอมรับ เช่น การเล่นบอร์ดเกม เกมไพ่ การเล่นเกมกลางแจ้ง อย่างการเตะลูกบอล เพราะเด็กวัยเรียนมีการคิดเชิงเหตุผลและทักษะทางสังคมมากขึ้น เด็กจึงสามารถทำตามกฎกติกาและสามารถเจรจากับเพื่อนได้ การเล่นลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมการทำงานประสานกันของร่างกาย และขัดเกลาทักษะทางภาษาและสังคมให้ดีขึ้น สร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือกันและการแข่งขัน

2) การเล่นเกมสังคม (Social play) ถือเป็นความสามารถของเด็กในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน โดย Mildred Parten (Santrock, 2007) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลและแยกหมวดหมู่ของการเล่นเกมสังคมไว้ 6 ลักษณะ โดย 2 ลักษณะแรกไม่ถือเป็นการเล่น ดังนี้

2.1) การไม่เล่น (Unoccupied behavior) เด็กไม่ได้เล่น แต่ดูการทำกิจกรรมของคนอื่น หรือเล่นกับร่างกายตนเอง ลูกนั่งเก้าอี้ เดินไปอย่างไร้จุดหมาย มองไปรอบห้อง

2.2) การเป็นผู้ชม (Onlooker) เด็กใช้เวลาทั้งหมดไปกับการมองและสังเกตเด็กคนอื่นเล่น ถามคำถาม คุยกับเด็กคนอื่นอยู่ห่างๆ ให้ข้อเสนอแนะแต่ไม่ได้เข้าไปเล่น ต่างจากการไม่เล่นตรงที่เด็กสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการพูดอยู่ห่างๆ เด็กคนอื่นที่เล่นอยู่

2.3) การเล่นคนเดียว (Solitary play) เด็กเล่นคนเดียวกับของเล่น และไม่พยายามเข้าไปเกี่ยวข้องกับเด็กคนอื่นเลย เด็กจะเล่นในแบบของตนเองและมีเป้าหมายเดียว

2.4) การเล่นคู่ขนาน (Parallel play) เล่นของเล่นที่คล้ายกัน เล่นในแบบของตนเองโดยไม่มีการแบ่งของเล่น เด็กจะนั่งเล่นใกล้ๆ กับเพื่อนแต่ไม่ได้เล่นด้วยกัน

2.5) การเล่นร่วมกัน (Associative play) เด็กเล่นกับเพื่อนในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการจัดการเล่นเกิดขึ้นบ้าง มีการสนทนากัน เช่น การถามคำถามหรือการขอยืมของเล่นบางครั้งมีความพยายามควบคุมเพื่อนให้มีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในการเล่น

2.6) การเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative play) เด็กเล่นกันเป็นกลุ่มโดยมีการจัดการเพื่อเป้าหมายในการเล่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างผลงาน หรือเล่นสถานการณ์สมมติหรือเล่นเกม เป้าหมายในการเล่นเกี่ยวข้องกับการแบ่งงาน การรับบทบาทและการจัดกิจกรรม

วีรยา วงษาพรหม (2550) กล่าวว่า ลักษณะการเล่นของเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1) การเล่นของเด็กไม่มีแบบแผน เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่รูปแบบของการเล่นจะพัฒนาตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย โดยมักพบว่าในระยะแรก การเล่นของเด็กจะเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส ต่อมาเมื่อสติปัญญาของเด็กพัฒนา การเล่นจะมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเป็นการเล่นที่ใช้ความสามารถของทักษะในหลายๆ แบบร่วมกัน และเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียนเด็กจะมีการเล่นร่วมกับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

2) มีการศึกษาพบว่าเด็กอายุ 3 ขวบ จะสนใจเฉพาะกิจกรรมที่ตนเองได้กระทำ แต่พออายุ 5 ขวบ จะสนใจผลงานที่ตนเองทำออกมา

3) การเล่นแบบสร้างจินตนาการจะมีมากที่สุด在孩子อายุระหว่าง 5-8 ขวบ ส่วนการเล่นสมมติของเด็ก 4 ขวบ จะเล่นสมมติเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของสัตว์ และสมาชิกในครอบครัว

4) เด็กมักจะชอบเล่นชนิดที่ใช้กล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหว เพราะเด็กมักชอบทดสอบพลังกำลังกล้ามเนื้อของตน เช่น การกระโดดขาเดียว การเคลื่อนไหวบนท่อนไม้หรือตามขอบบ่อทราย

5) การเล่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของเด็ก คือการก่อสร้าง เด็กจะเริ่มรู้จักเก็บและสะสมสิ่งของเพื่อนำมาก่อสร้างหรือประดิษฐ์

6) ความสนใจในการเล่น ถ้าเป็นของเล่นที่เด็กส่วนใหญ่ชอบมากๆ จะมีระยะเวลาในการเล่นนานแตกต่างกัน ดังนี้ เด็ก 2 ขวบ เล่นนาน 7 นาที เด็ก 3 ขวบ เล่นนาน 8.9 นาที เด็ก 4 ขวบ เล่นนาน 12.3 นาที และเด็ก 5 ขวบ เล่นนาน 13.6 นาที

7) การเล่นของเด็กและเวลาที่ใช้ในการเล่นจะลดลงเมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีหน้าที่ใหม่ๆ ให้เด็กทำมากขึ้น

สรุปได้ว่า ลักษณะการเล่นของเด็กวัยอนุบาลมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการเล่นคนเดียว การเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นกับสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งเด็กจะได้เล่นอย่างอิสระเสรีตามความคิด จินตนาการของตนเอง การเล่นของเด็กเป็นการเล่นที่ไม่แบบแผน มีระยะเวลาในการเล่นที่ความแตกต่างกันตามพัฒนาการของเด็ก

2.3 พัฒนาการด้านการเล่นของเด็กวัยอนุบาล

Piaget (1962 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2545) ได้วิเคราะห์และแบ่งแยกพัฒนาการด้านการเล่น จะเน้นที่เนื้อหาของการเล่นที่นำไปสู่พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ไว้ดังนี้

1) ชั้นใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ (Sensorimotor period) อายุ 0- 2 ปีเป็นขั้นพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาก่อนระยะเวลาที่เด็กจะพูดเป็นภาษาได้ การแสดงถึงความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้จะเป็นในลักษณะของการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับการเล่น เป็นลักษณะของปฏิบัติการสะท้อน เช่น การดู การมอง

การไขว่คว้า มีพฤติกรรมน้อยมากที่แสดงออกถึงความเข้าใจ เพราะเด็กยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ตัวตนของเด็กยังไม่ได้รับการพัฒนาจนกว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ ซึ่งประสบการณ์ใหม่ๆ จะทำให้เด็กได้พัฒนาตัวเองและสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ ได้จนกระทั่งเด็กอายุประมาณ 18 เดือน จึงจะเริ่มแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและรับรู้เท่าที่สายตามองเห็น

2) ขั้นเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (Pre-operational period) อายุ 2-7 ปีเด็กวัยนี้ เป็นวัยอนุบาล ยังไม่สามารถใช้สติปัญญากระทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถให้เหตุผลอย่างลึกซึ้งได้ วัยนี้เริ่มเรียนรู้การใช้ภาษา และสามารถใช้อัญลักษณ์ต่างๆ ได้ พัฒนาการวัยนี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้นคือ ขั้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า (Preconceptual thought) อายุ 2-4 ปี และขั้นคิดเอาเอง (Intuitive thought) อายุ 4-7 ปี

3) ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete operational period) อายุ 7-11ปี ระยะเวลาเด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาอย่างรวดเร็ว สามารถคิดอย่างมีเหตุผล แบ่งแยกสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ลำดับขั้น จัดเรียงขนาดสิ่งของและเริ่มเข้าใจเรื่องการคงสภาพเดิม สามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ในอดีตมาแก้ปัญหาเหตุการณ์ใหม่ๆ ได้ มีการเชื่อมโยง การเรียนรู้ (Transfer of learning) แต่ปัญหาหรือเหตุการณ์นั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ส่วนปัญหาที่เป็นนามธรรมนั้นเด็กยังไม่สามารถแก้ได้

4) ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal operational period) อายุ 11-15 ปี ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดแบบเด็กๆ จะสิ้นสุดลง จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่สามารถคิดแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย รู้จักคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์สามารถตั้งสมมติฐานทดลองใช้เหตุผลและทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างสลับซับซ้อนได้

Erikson (1950) แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาการเล่นของเด็กออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- 1) Autocosmic เป็นการเล่นเกี่ยวกับตนเอง โดยศูนย์กลางการเล่นอยู่ที่ตนเอง
- 2) Microsphere เป็นการเล่นอยู่กับโลกใบเล็กๆ ของตนเอง จินตนาการของตนเอง
- 3) Macrosphere เป็นการเล่นโดยมีคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นสังคม

วรภรณ์ รักวิชัย (2542) กล่าวว่า การเล่นของเด็กที่มีลักษณะคล้ายกับการทำงานในชีวิตวัยเด็ก ซึ่งช่วยพัฒนาและผ่อนคลาย อีกทั้งยังตอบสนองต่อความต้องการของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่า โดยแบ่งพฤติกรรมการเล่นเป็นการเล่นกลางแจ้ง การเล่นแบบสัมผัส การเล่นแบบสร้างสรรค์ และการเล่นเพื่อสร้างมโนภาพ

ทิสนา แชมมณี (2545) กล่าวว่า การเล่นของเด็กมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กอย่างมาก สำหรับการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ได้เสนอไว้ดังนี้

1) การเล่นเกมสำรวจตรวจค้น (Exploration play) การเล่นที่ส่งเสริมการรับรู้และประสบการณ์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสนใจ สงสัยและความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นที่มีในตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้อายุได้ข้อมูลเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่สำรวจอันทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการด้านความคิดรวบยอด และจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การค้นพบ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาที่ไม่เคยเรียนรู้หรือไม่มีประสบการณ์มาก่อน

2) การเล่นเกมทดสอบ (Testing play) การเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล การที่เด็กได้สำรวจและทดลองเพื่อทดสอบ ช่วยให้เด็กได้พัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผลซึ่งเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่สำคัญมาก เด็กที่สำรวจสิ่งของต่างๆ มักจะมีการทดสอบคุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ เช่น เด็กกดปุ่มพัดลม ปิด เปิด และนั่งดูใบพัดลมหมุน เป็นต้น

3) การเล่นเกมออกกำลังกาย (Physical play) การเล่นที่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ เป็นการเล่นในลักษณะของการออกกำลังกายช่วยพัฒนาการกล้ามเนื้อทั้งเล็กและใหญ่ ทั้งช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อต่างๆ ให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งแม้ว่าการเล่นเกมออกกำลังกายจะมีบทบาทที่ชัดเจนในการพัฒนาทางร่างกาย แต่ก็มีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาทางสติปัญญาด้วย เพราะความพร้อมทางร่างกายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นไปอย่างเหมาะสม

4) การเล่นเกมบทบาทสมมติและการเลียนแบบ (Dramatic play and initiation) การเล่นที่ส่งเสริมการใช้ความคิดและจินตนาการ เป็นการกระตุ้นให้เด็กใช้ความคิดและจินตนาการของตนเอง ฝึกการคิดคำนึง การสร้างมโนภาพ ซึ่งจะทำให้เด็กเข้าใจในเรื่องนานธรรมมากขึ้น รวมทั้งรู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้

5) การเล่นเกมสร้าง (Construction play) เป็นการเล่นที่เด็กจะนำข้อความรู้ที่ตนคิดต่างๆ จากประสบการณ์มาสัมพันธ์กันในรูปแบบใหม่ อันก่อให้เกิดความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ ในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้การเล่นประสบความสำเร็จ การเล่นเกมลักษณะนี้มีค่อนข้างมากในชนบท วัสดุอุปกรณ์ในการเล่นมักทำจากวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น การเล่นเกมร้อยดอกไม้แล้วนำไปเล่นสมมติซื้อขายดอกไม้

6) การเล่นเกมสัมผัส (Manipulative play) เป็นการเล่นที่ส่งเสริมการสังเกต การคิดจำแนก การคิดเปรียบเทียบและการคิดหาความสัมพันธ์ เช่น การเล่นเกมตัวต่อ การนำภาพมาต่อให้เป็นรูปภาพ เป็นต้น

7) การเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาและความจำ (Verbal play) ทักษะทางภาษาของเด็กเป็นดัชนีบ่งชี้ประการสำคัญประการหนึ่งของพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก การเล่นช่วยฝึกทักษะการฟัง ทำให้เด็กสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ เช่น การเล่นร้องเพลง การเล่นเล่าเรื่อง การเล่นท่องคำคล้องจอง โดยทำท่าทางประกอบ เป็นต้น

8) การเล่นเกม (Games) เป็นการเล่นที่ส่งเสริมการคิดการตัดสินใจ เกมบางอย่างเด็กต้องอาศัยการออกกำลังกาย นับว่ามีส่วนช่วยพัฒนาด้านร่างกายและด้านสติปัญญาของเด็ก ในการเล่นเกมเด็กจะจดจำกติกา ข้อตกลง ต้องตัดสินใจและใช้ไหวพริบ นอกจากนี้ยังช่วยด้านสังคมและอารมณ์จิตใจด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่า การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการเด็ก มีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นวิธีการหรือหนทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์ให้ตนเองเพื่อเรียนรู้และรับรู้สิ่งแวดล้อม เด็กจะช่วยตนเองให้สามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิด ความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมให้ตรงกับความเป็นจริงรอบๆ ตัว นอกจากนี้การเล่นจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสตอบสนองความกระตือรือร้นซึ่งนำไปสู่การค้นพบเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งต่างๆ รอบตัวของเด็กเอง

สรุปได้ว่า พัฒนาการด้านการเล่นของเด็กวัยอนุบาลมีความหลากหลาย มีทั้งการเล่นสำรวจ การเล่นเลียนแบบ การเล่นเพื่อทดสอบ การเล่นแบบสร้างสรรค์ และการเล่นตามจินตนาการ โดยมีวิธีการเล่นที่แตกต่างกัน สามารถเล่นได้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งการเล่นยังช่วยส่งเสริมพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ได้จากการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูอนุบาล

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ อันส่งผลให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพและศักยภาพในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 52-57 กำหนดให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาครู รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

3.1 บทบาทครูในการจัดกิจกรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับที่ 2 (2545) ได้กำหนดบทบาทของครูไว้ซึ่งสามารถวิเคราะห์คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครู ดังนี้

- 1) ยึดว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- 2) การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม
- 3) จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 4) ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- 5) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน
- 6) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- 7) จัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวว่า ครูอนุบาลควรมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) บทบาทในด้านการเลี้ยงดู (Nurturant role) ครูควรมีความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติและเลี้ยงดูเด็ก เช่น การอุ้มชู ดูแลอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่มสุขภาพอนามัย
- 2) บทบาทในด้านการสอน (Instructional role) ครูควรเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ควรบอกทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่เด็ก และต้องคอยสรุปผลของการเรียนรู้ให้เด็กทราบ
- 3) บทบาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเด็ก (Relationship role) ครูควรมีความเข้าใจเด็กและรักเด็ก
- 4) บทบาทในเรื่องการตัดสินใจ (Decision-making role) ครูจะต้องมีหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้
 - 4.1) การตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย ครูต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำนโยบายมาปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่น ในการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายร่วมกับผู้ร่วมงานอื่น

4.2) การตัดสินใจในระดับสถานศึกษา ครูจะต้องมีการตัดสินใจในการเตรียมกิจกรรมและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนต่างๆ ซึ่งเป็นงานประจำในหน้าที่ครู

4.3) การตัดสินใจในเรื่องเทคนิคทางด้านวิชาการ การตัดสินใจในเรื่องนี้จะต้องอาศัยการยืดหยุ่น และมีไหวพริบในการตัดสินใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวว่า ครูอนุบาลควรมีบทบาท ดังนี้

1) บทบาทในฐานะการเป็นแบบอย่างแก่เด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความสามารถในการเรียนรู้โดยการเลียนแบบเป็นอย่างมาก ดังนั้นครูอนุบาลควรมีการเป็นแบบอย่างแก่เด็ก ดังนี้

1.1) มีบุคลิกเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ได้แก่ กิริยา ท่าทาง การแต่งกาย การทรงตัว การพูดจาที่เหมาะสม

1.2) ใช้เสียงอ่อนโยน สุภาพ และประโยคที่พูดควรเป็นประโยคที่ชัดเจน

1.3) ฝึกความมีระเบียบ ความสะอาด ความประหยัด

1.4) ปฏิบัติต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แสดงความลำเอียง

2) บทบาทในการสร้างเสริมบุคลิกภาพและการสร้างสรรค์ ดังนี้

2.1) ตั้งใจฟังเวลาเด็กพูด

2.2) สนใจในคำถามเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

2.3) ชมเชยและแสดงกิริยาชื่นชมในผลงานของเด็ก พยายามช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง

2.4) เคารพในความแตกต่างของเด็ก ไม่เปรียบเทียบเด็ก

2.5) ให้โอกาสเด็กได้เล่นและทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง

3) บทบาทของครูในการส่งเสริมโภชนาการของเด็ก ดังนี้

3.1) ร่วมกับผู้ปกครอง โดยเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชที่ใช้เป็นอาหาร

3.2) จัดทำอาหารกลางวันและอาหารว่างให้เด็กร่วมกับผู้ปกครอง

3.3) ประเมินสภาพโภชนาการเป็นระยะๆ ร่วมกับผู้ปกครองในการศึกษา

โภชนะวิสัยของเด็กและแก้ไขปรับปรุงถ้ามีปัญหา

4) บทบาทครูในการส่งเสริมนิสัยส่วนตัวและสังคม ดังนี้

4.1) ฝึกให้เด็กมีนิสัยเรื่องกิจวัตรส่วนตัวอย่างมีระเบียบ ซักถ่าย รักษาความสะอาด ให้รู้จักว่าเวลานี้เป็นเวลาเล่น เวลานี้เป็นเวลาเรียน

4.2) ให้เด็กเล่นดนตรีง่ายๆ

4.3) แก้ไขปรับปรุงการทรงตัวที่ไม่เหมาะสมของเด็ก

5) บทบาทครูในการส่งเสริมความเข้าใจในภาษา มีดังนี้

5.1) สนทนากับเด็ก จัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ใช้ภาษา

5.2) ครูเล่านิทานหรืออ่านเรื่องจากหนังสือให้ฟัง เพื่อฝึกความสามารถในการฟัง และเพิ่มพูนคำศัพท์

5.3) ให้เด็กเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง

5.4) ส่งเสริมให้เด็กเล่นบทบาทสมมติ โดยการจัดเป็นมุมบ้านหรือมุมอื่นๆ

National association for the education of young children (2005) ได้กล่าวว่า ในการสอนเด็กวัยอนุบาล ครูอนุบาลควรคำนึงถึงมาตรฐานสำคัญ 3 ประการดังนี้

1) การตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงปัจจัย 3 ด้าน

1.1) ครูควรรู้ว่าเด็กควรจะเรียนรู้และพัฒนาด้านไหน

1.2) ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเด็ก

1.3) ครูควรคำนึงถึงสังคมและชีวิตของเด็ก

2) เป้าหมายในการเรียนรู้ต้องมีความท้าทายและสามารถทำได้

3) การสอนของครูต้องมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงบทบาทของครู 5 ประการ

3.1) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้กับเด็ก

3.2) การสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

3.3) การสร้างแผนการสอนที่นำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้

3.4) ประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

3.5) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของเด็กๆ

Parkay (1992) ได้สรุปว่า ครูมืออาชีพ ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1) มีความรู้

1.1) มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้เรียน

1.2) มีความรู้ในเนื้อหาวิชา

1.3) มีความรู้ในทฤษฎีทางการศึกษาและการวิจัย

2) การให้ผลสะท้อนกลับและการแก้ปัญหา

3) มีทักษะ

3.1) มีทักษะและเทคนิคในการสอน

3.2) มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคล

สรุปได้ว่า บทบาทครูในการจัดกิจกรรมครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมและพัฒนาการเด็กเป็นอย่างมาก ครูต้องคอยดูแลเด็ก อบรมเลี้ยงดู ช่วยเหลือแนะนำ และดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีความสามารถใน

การส่งเสริมและสนับสนุนเด็ก เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งครูยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีต้นแบบที่ดี เพราะครูเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด

3.2 มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูอนุบาล

มาตรฐานการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพของครูตามแนวคิดของ Beerens (2000) สรุปลอกเป็น 4 ด้าน

- 1) ด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน
 - 1.1) มีความรู้ในเนื้อหาที่สอน และมีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู
 - 1.2) มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับนักเรียน มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการ ทักษะการเรียนรู้ และความสนใจ และบริบททางสังคมของผู้เรียน
 - 1.3) มีความรู้เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายในการสอน สามารถกำหนดเป้าหมายในการสอนได้อย่างมีคุณค่าและมีประโยชน์ มีความชัดเจนและเหมาะสมกับผู้เรียน
 - 1.4) การแสดงความรู้จักแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้เรียน
 - 1.5) สามารถออกแบบการสอนให้มีความต่อเนื่องและราบรื่น สามารถออกแบบ/เลือกสื่อวัสดุอุปกรณ์ ใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
 - 1.6) มีความสามารถในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน และเลือกใช้วิธีการประเมินที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการสอน
- 2) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน
 - 2.1) สร้างบรรยากาศแห่งความรักใคร่ปรองดอง การให้ความเคารพและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และครูผู้สอนกับผู้เรียน
 - 2.2) สร้างวัฒนธรรมในการเรียนรู้ ให้ความสำคัญของเนื้อหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนและมีแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน
 - 2.3) จัดระเบียบการปฏิบัติในห้องเรียน โดยแบ่งภาระหน้าที่ระหว่างการสอนกับการปฏิบัติหน้าที่ที่มีใช้การสอนไว้อย่างชัดเจน
 - 2.4) การจัดพฤติกรรมของผู้เรียน ติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน และกล่าวตักเตือนและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียน
 - 2.5) ดูแลความปลอดภัยและจัดหาอุปกรณ์ในห้องเรียน จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ได้

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน

3.1) มีการสื่อสารที่ชัดเจนถูกต้อง แม่นยำ กระชับ ทั้งในการพูดและการเขียน ให้คำแนะนำและข้อปฏิบัติที่สามารถสื่อสารได้ตรงกัน

3.2) ใช้การอธิบายและใช้คำถามที่ชัดเจน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

3.3) ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนโดยสอดแทรกกิจกรรมที่หลากหลาย การนำเสนอตัวอย่างเนื้อหา การมอบหมายงาน การแบ่งกลุ่มทำงาน การใช้สื่อ/วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้

3.4) ให้ผลย้อนกลับที่ถูกต้องเหมาะสม ตรงตามเวลา มีความสร้างสรรค์ แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3.5) สามารถยืดหยุ่น ปรับปรุงบทเรียนให้สามารถตอบสนองต่อผู้เรียน และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน

4) ด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพ

4.1) มีการประเมินการสอนที่ถูกต้อง แม่นยำ สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไปได้

4.2) มีการเก็บรักษา บันทึกข้อมูลผลงานและความก้าวหน้าของผู้เรียน อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

4.3) ติดต่อกับผู้ปกครองแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

4.4) สนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน ท้องถิ่น เสียสละ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

4.5) เพิ่มพูนความรู้ในเนื้อหาและทักษะในวิชาชีพครู เผยแพร่และพัฒนาในด้านวิชาชีพ ให้บริการแก่ชุมชนในฐานะผู้เชี่ยวชาญ

4.6) แสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพ เช่น การตัดสินใจ การเป็นผู้สนับสนุน การให้ และการบริการผู้เรียน

Gibson and Hunt (1965 อ้างถึงใน สุภาณี ปิยะอนันต์, 2544) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านความรู้

คือ รู้ในเรื่องการสอน เชี่ยวชาญเป็นพิเศษในสายงานของตน รู้ในเนื้อหาสาระที่จะต้องสอน รู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก พัฒนาการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน และเทคนิควิธีการสอนต่างๆ

2) ด้านทักษะ

คือ มีทักษะในการใช้ภาษาพูดและเขียน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะการค้นคว้างานวิจัย ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างถูกหลักวิชาการ ตรงกับสภาพความเป็นจริง และมีนิสัยรักในอาชีพครู

3) ด้านความสนใจ

คือ ความสนใจในตัวผู้เรียนดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี สนใจในวิชาที่สอน สนใจที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน สนใจที่จะร่วมมือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงาน สนใจที่จะพัฒนาตนเองและงานให้ก้าวหน้า

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2547) มาตรา 49 กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน ประกอบด้วย

1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพได้ จึงจะสามารถขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบอาชีพทางการศึกษาได้

2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับปฏิบัติงานในวิชาชีพ ให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบอาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญเพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบอาชีพต่อไปหรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่อใบอนุญาตทุกๆ 5 ปี

3) มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติตนปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

สุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้สรุปจากการสังเคราะห์มาตรฐานวิชาชีพครูของต่างประเทศ ร่วมกับประเทศไทยว่า องค์กรประกอบมาตรฐานวิชาชีพครูแบ่งได้ 8 องค์กรประกอบ ดังนี้

- 1) ด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อครู
- 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน
- 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้
- 4) ด้านความสามารถด้านการสอน
- 5) ด้านการประเมินผลผู้เรียน
- 6) ด้านความสัมพันธ์กับโรงเรียนและชุมชน

7) ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

8) ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553) คุณลักษณะครูอนุบาลที่พึงประสงค์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

1) คุณลักษณะด้านความรู้ ประกอบด้วย

1.1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย ธรรมชาติและพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล การเรียนรู้ของเด็ก การพัฒนาหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

1.2) ความรู้ทั่วไป ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีทางการศึกษาและความรู้ทางด้านภาษา

2) คุณลักษณะด้านทักษะและเทคนิค ประกอบด้วย

2.1) ทักษะและเทคนิคในการปฏิบัติงานครูอนุบาล ได้แก่ ทักษะและเทคนิคในการสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาล การออกแบบหรือการวางแผนกิจกรรม การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล การใช้สื่อ การประเมินผลการเรียนรู้ และทักษะในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล

2.2) ทักษะและเทคนิคในการปฏิบัติงานทั่วไป เช่น สามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน และมีทักษะในการเลือกใช้สารสนเทศที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีการนำผลงาน มีการนำผลงานวิจัยใหม่ๆ มาปรับใช้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่เสมอ

3) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย

3.1) คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีความเมตตากรุณาและเห็นใจผู้อื่น อุดม ขยัน ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูอนุบาล

3.2) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว มีกิริยามารยาทดี แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ สุขุมรอบคอบ มีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดี และยิ้มแย้มแจ่มใส อ้อยโยน มีอารมณ์มั่นคงไม่อ่อนไหวง่าย

3.3) คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น ประสานงานกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจใส่และสนใจช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหา มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน

3.3 รูปแบบการพัฒนาครูอนุบาล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพครูต้องรู้จักพัฒนาตนเองเป็นปัจจัยหลัก และปัจจัยอื่นคือครูต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งมีรูปแบบในการพัฒนาครูที่หลากหลาย ดังนี้

Fullan (1990) มีความเชื่อว่าปัจจัยสำคัญ 4 ปัจจัยที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาวิชาชีพครู ได้แก่ การตระหนักว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง บทบาทความเป็นผู้นำในระดับสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กรในระดับสถานศึกษาและบทบาทขององค์กรภายนอก โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค

Sparks and Louck – Horsley (1990, อ้างถึงใน ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ, 2540) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาครู 5 รูปแบบ ดังนี้

- 1) รูปแบบการฝึกอบรม (Training model) ครูคือผู้เรียนรู้ที่มีความสามารถ รูปแบบการฝึกอบรมเกี่ยวข้องกับการแสวงหาความรู้และทักษะ โดยผ่านกระบวนการสอนการฝึกอบรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การอธิบายทฤษฎีหนึ่งๆ 2) การสาธิตหรือการสร้างแบบจำลอง ทักษะใดทักษะหนึ่ง 3) การฝึกปฏิบัติทักษะนั้นๆ และ 4) การให้ผลป้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติ
- 2) รูปแบบการพัฒนาเป็นรายบุคคล (Individually guided development) ครูสามารถเรียนรู้และปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยใช้พื้นฐานจากความรู้ที่ครูมีอยู่
- 3) รูปแบบการสังเกตและการประเมิน (Observation assessment model) การสังเกตการปฏิบัติการสอนของครู แล้วให้ข้อมูลกลับเชิงสร้างสรรค์ เป็นวิธีการที่ได้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนและการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน เพราะครูส่วนใหญ่แทบจะไม่ได้รับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนของตนเอง
- 4) รูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา (Involvement in a process) รูปแบบนี้เน้นการผสมผสานการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ครูได้เข้ามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ ดังนี้ 1) การระบุปัญหาหรือความต้องการ 2) การพัฒนาแผนปฏิบัติการของโรงเรียน 3) การแสวงหาความรู้หรือทักษะที่ต้องใช้เพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ 4) การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการหรือการพัฒนาผลผลิตของหลักสูตร และ 5) การประเมินผล
- 5) รูปแบบการเสาะแสวงหาความรู้และวิธีการด้วยตนเอง (Inquiry) รูปแบบนี้ครูจะระบุประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ตนสนใจ รวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาสาเหตุ สร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดใหม่ที่พัฒนาขึ้น

Barnett (1999) กล่าวว่า การพัฒนาครูควรใช้กรณีศึกษาที่เปิดโอกาสให้ครูพิจารณาหาทางเลือกในการพัฒนาตนเอง และหาทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้มากกว่าการเน้นหาคำตอบที่ถูกต้อง มนัญญา งามแสง (2547) ได้เสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาครูอนุบาลที่เหมาะสมไว้คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการและนำไปใช้ปฏิบัติจริง ควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผน มีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า รูปแบบของการพัฒนาครูอนุบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเด็ก ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลาย เพื่อให้การพัฒนา มีความเหมาะสมกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล และบริบทของโรงเรียน มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยการพัฒนาครูอนุบาลควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม

3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูอนุบาล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) จากการรายงานผลการวิจัย และพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในด้านการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครู พบว่า ครูได้รับการพัฒนาค่อนข้างมาก แต่ยังขาด การติดตามประเมินผล และหลักสูตรในการพัฒนาครูค่อนข้างซ้ำซ้อน ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสูง ขาดการวางแผนระยะยาว ซึ่งอาจสรุปเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการ และด้านตัวบุคคล ดังนี้

- 1) ขาดการวางแผนและพัฒนาครูเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางการศึกษา
- 2) ขาดการสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นปัจจัยร่วมในการพัฒนา ได้แก่ ความต้องการและความจำเป็นของผู้เข้ารับการพัฒนา ประสบการณ์ ความรู้พื้นฐาน และการกำหนด กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาไม่ชัดเจน
- 3) ขาดการติดตาม ช่วยเหลือหลังครูเข้ารับการพัฒนา ทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ ความรู้ไปใช้ได้ถูกต้อง ไม่มั่นใจ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 4) การอบรมทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง
- 5) การพัฒนาส่วนใหญ่เป็นการวางแผนพัฒนานโยบายจากส่วนกลาง ทำให้ครูไม่มี ส่วนร่วมในการวางแผนและการออกแบบหลักสูตร
- 6) ครูขาดความตระหนักและกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการฝึกปฏิบัติ และพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่องหลังเข้ารับการอบรมครู

มนตรี จุฬาววัฒนทล (2543) พบว่า การพัฒนาครูมีปัญหาต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

- 1) การฝึกอบรมจัดได้ไม่ทั่วถึง และไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู
- 2) การฝึกอบรมมีเนื้อหาเน้นทฤษฎีมากเกินไป ผู้เข้ารับการอบรมไม่สามารถนำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ได้
- 3) การฝึกอบรมให้ความสำคัญกับการประเมินผล การติดตามผลน้อยเกินไป
- 4) การฝึกอบรมขาดความต่อเนื่อง
- 5) วิทยากรผู้ฝึกอบรมบางคนขาดคุณสมบัติ ขาดความพร้อมที่สอดคล้องกับหัวข้อการอบรม

6) ครูผู้เข้ารับการอบรมยังขาดงบประมาณสนับสนุน
สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาครูไม่ประสบความสำเร็จไม่เพียงแต่ตัวครูเอง แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลให้การพัฒนาครูไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ มีการสนับสนุนจากสถานศึกษาเพียงบางส่วน และการขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านการศึกษาปฐมวัยที่จะมานิเทศ กำกับ และติดตามผล

4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นวิธีการที่มีความสำคัญวิธีการหนึ่ง ซึ่งสามารถทำได้ ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่สำคัญ วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งการหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

Witkin (1984 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า คือ กระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง และการตัดสินใจเกี่ยวแผนการดำเนินการและการจัดสรรทรัพยากร

Mckillip (1987) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น คือ กระบวนการที่เป็นระบบใช้ในการกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็น/มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน โดยเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ หลังจากนั้นนำมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่าง แล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข

Revire (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ให้ความหมายว่า การประเมินความต้องการจำเป็น คือ กระบวนการที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบสำหรับการคัดเลือกหรือวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ผลการประเมินใช้ได้เฉพาะกลุ่มประชากร แต่มีความเป็นระบบบนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์และเน้นที่ผลลัพธ์

สุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น คือ กระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นระหว่างสภาพที่ควรจะเป็น กับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ผลการประเมินระหว่างสภาพที่ควรจะเป็น กับสภาพที่เป็นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีลักษณะในเชิงสร้างสรรค์และเป็น การเปลี่ยนแปลงทางบวก

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการตัดสินใจความต้องการ จำเป็น ด้วยวิธีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อค้นหาความต้องการจำเป็นของความแตกต่างระหว่าง สภาพที่ควรจะเป็น กับสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริงในปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาอย่างเหมาะสม ให้องค์กรและบุคลากรได้มีการพัฒนาและแก้ปัญหาในทางที่ดีขึ้น

4.2 ความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น

สุวิมล ว่องวานิช (2550) กล่าวว่า การวางแผนการทำงานต้องเริ่มจากการประเมิน บริบท เพื่อให้เข้าใจสภาพที่เป็นอยู่ของหน่วยงาน และรู้ความต้องการของหน่วยงานว่าจำเป็นต้อง ได้รับการตอบสนองในด้านใด การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ช่วยในการทำงาน ด้วยเหตุนี้จึงมีการพัฒนาวิธีการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อช่วยวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไข

การวางแผนงานหรือโครงการโดยมิได้คำนึงถึงความต้องการจำเป็นในระดับบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลต่างๆ และหาแนวทางปรับความต้องการจำเป็น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและ ปัญหาอื่นๆ ตามมาอย่างไม่สิ้นสุด โดยเฉพาะโครงการด้านบริการสังคม การละเลยต่อความต้องการ จำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย ในบริบทของโรงเรียนการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น ทำให้ สามารถระบุสิ่งที่จำเป็นของผู้เรียนซึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาออกแบบการจัดการเรียนการสอนชี้ให้เห็น จุดอ่อนของผู้เรียน ระบุจุดอ่อนที่ครูควรได้รับการพัฒนา ชีตศทางที่โรงเรียนต้องพัฒนาในอนาคตและ ยังใช้ประโยชน์ในการเสาะแสวงหาวิธีการพัฒนาผู้เรียนที่คาดว่าจะส่งผลกระทบตามมาอย่างเหมาะสม มากที่สุด การจัดทำข้อมูลสารสนเทศถือว่ามีสำคัญต่อการวางแผนและพัฒนาองค์กร การวิจัย การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายของหน่วยงานกำหนดระดับ ความสำเร็จที่มุ่งหวังและกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยในการทำงาน และยังสามารถ ชี้จุดบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่กำหนดแนวทางแก้ไข

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สำหรับการวางแผนในการดำเนินงานให้มีทิศทางที่เป็นไปได้ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสำเร็จตามความคาดหวังและสร้างความมั่นใจว่าสิ่งที่นำมาพัฒนาจะสนองตอบความต้องการ

จำเป็นอย่างแท้จริง และสามารถขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า การประเมินความต้องการจำเป็นจะให้แนวทางแก่บุคคลต่างๆ เกี่ยวกับการนำไปพัฒนาบุคลากร พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร

4.3 ระยะเวลาประเมินความต้องการจำเป็น

Witkin และ Altschuld (1995 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2550) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็นที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ และมีขั้นตอนประกอบด้วย การระบุความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อระบุสุดท้ายว่าความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุดคืออะไร แบ่งขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการประเมิน (Pre - assessment) เป็นขั้นตอนการสำรวจเพื่อวางแผนทำการประเมินความต้องการจำเป็นโดยรวมสิ่งที่ตระหนักว่าเป็นปัญหาหรือความต้องการจำเป็นของการปฏิบัติงานในปัจจุบัน แล้วกำหนดขอบเขตหรือประเด็นที่สนใจจะพัฒนา กำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการประเมินรวมทั้งกำหนดข้อมูลที่มีอยู่ และเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็นที่มุ่งประเมิน ทำการกำหนดข้อมูลที่รวบรวมแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ผลที่ได้จากการดำเนินการในระยะนี้ คือ แผนการปฏิบัติงานเบื้องต้นของการประเมินความต้องการจำเป็นสำหรับใช้ในระยะเวลาประเมินและระยะหลังประเมิน

ระยะที่ 2 ระยะการประเมิน (The main assessment) เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลตามที่กำหนดในแผนการปฏิบัติงานและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความต้องการจำเป็น จากนั้นนำข้อมูลความต้องการจำเป็นที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในระดับเบื้องต้น รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ประกอบด้วยความต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้กับสาเหตุของความต้องการจำเป็นนั้น ผลที่ได้จากการดำเนินการในระยะนี้ คือ เกณฑ์หรือแนวทางสำหรับดำเนินการแก้ปัญหาที่มีความสำคัญ

ระยะที่ 3 ระยะหลังการประเมิน (Post assessment) เป็นขั้นตอนของการนำผลประเมินในระยะที่ 2 ไปใช้ประโยชน์โดยจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น กำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติได้ และนำเสนอผลการปฏิบัติงาน ทำการประเมินความต้องการจำเป็นและนำเสนอรายงานผลการประเมินความต้องการจำเป็นแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลที่ได้จากการดำเนินการในระยะนี้ คือ แผนการปฏิบัติงานรายงานผลการประเมินความต้องการจำเป็น ข้อเสนอที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือข้อสรุปปากเปล่า ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผน 3 ระยะของการประเมินความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการประเมิน	ระยะที่ 2 ระยะการประเมิน	ระยะที่ 3 หลังการประเมิน
กำหนดแผนการบริหารจัดการเพื่อการประเมินความต้องการจำเป็น	แสดงสาระของเรื่อง ขอบเขต และจำกัดความกว้างของการประเมิน	จัดลำดับความสำคัญของความต้องการที่จะนำไปใช้ทุกระดับ
กำหนดจุดประสงค์ของการประเมินความต้องการทั่วไป	เก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการ	พิจารณาทางเลือกที่นำมาใช้วางแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข
จำแนกประเด็นหลักของความต้องการ และหัวข้อต่างๆ	กำหนดความต้องการที่เป็นลำดับแรกของความต้องการในระดับที่ 1	ประเมินผลการประเมินความต้องการ และนำข้อมูลไปใช้
ผลที่ได้รับ	ผลที่ได้รับ	ผลที่ได้รับ
แผนงานแรก คือ ประเมินความต้องการระยะ 2 และ 3 และแผนในการประเมินผลการประเมินความต้องการจำเป็น	เกณฑ์ในการปฏิบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลำดับความสำคัญที่มี ความต้องการสูงนั้นคืออะไร	แผนการปฏิบัติการที่เขียนและพุดสรุปรวบรวมรายงาน

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นมีระยะในการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการวางแผนกำหนดจุดมุ่งหมาย เทคนิควิธีการประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำรายงานและผลของการประเมินความต้องการจำเป็น และการประเมินความต้องการจำเป็น จะมีความสมบูรณ์ได้ ในขั้นตอนสุดท้ายจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่อไป

4.4 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการระบุความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์หาสาเหตุและการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งจะทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุและวิธีการแก้ไขต่อไป การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เป็นการวิเคราะห์ความต้องการ

จำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นนำความต้องการจำเป็นมาเรียงลำดับตั้งแต่ความสำคัญมากไปหาน้อย จะช่วยให้ผู้ประเมินความต้องการจำเป็นทราบถึงความต้องการจำเป็นหรือปัญหาที่แท้จริงที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนก่อนปัญหาอื่น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified priority needs index (PNI_{modified}) ซึ่งสูตรในการคำนวณนี้ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช ได้ปรับปรุงจากวิธี Priority needs index (PNI) โดยการหาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) ด้วยค่าสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพที่เป็นจริง เพื่อให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ซึ่งสูตรในการคำนวณมีดังนี้

$$(PNI_{\text{Modified}}) = (I-D)/D$$

(PNI_{Modified})	แทน ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I	แทน ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ระดับความคาดหวังที่ต้องการให้เกิด
D	แทน ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ระดับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

การกำหนดให้ระดับความคาดหวังมีค่าเท่ากับ 5 ในทุกข้อรายการ คือ ครูควรจะต้องปฏิบัติในวิธีการต่างๆ เหล่านั้น การพิจารณาความต้องการจำเป็นจะพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยตั้งเกณฑ์การประเมินไว้ว่าค่าดัชนี PNI_{Modified} ที่มีค่า 0.30 ขึ้นไปถือเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วน ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นใช้การเรียงดัชนีจากมากไปหาน้อย ค่าดัชนีที่มีค่ามากแปลว่ามีความต้องการจำเป็นสูง ที่ต้องได้รับการพัฒนามากกว่าค่าดัชนีที่มีค่าน้อย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

Cart (1974) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์จากการเรียนแบบศูนย์การเรียน และการเรียนแบบปกติในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาและทักษะการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาผู้ใหญ่ในรัฐหลุยเซียน่า พบว่า การเรียนรู้จากการเรียนแบบศูนย์การเรียน ให้ความก้าวหน้าในการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Giles (1975 อ้างถึงใน ลัดดา อ่อนละมุล, 2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศูนย์การเรียนที่สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบคุณค่าของศูนย์การเรียนในระดับประถมศึกษาพบว่า ศูนย์การเรียนเปิดโอกาสให้ครูได้สังเกตพฤติกรรม และสนองความต้องการของนักเรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

Drake (1986) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่มีรูปแบบที่หลากหลายในเด็กอายุ 6 ปี พบว่า เด็กที่เรียนโดยใช้ศูนย์การเรียน มีอัตราการทำงานและพฤติกรรมการทำงานที่ดีขึ้นโดยเฉพาะถ้ามีวิธีการอื่นร่วมด้วย เช่น มีการเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนให้มากขึ้น หรือใช้สัญญาการเรียนเข้าร่วมด้วย

Peggy (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนสำหรับเด็กวัยอนุบาลและประถมศึกษาตอนต้น โดยได้แบ่งเป็น 4 ระดับดังนี้ ระดับที่ 1 เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะโดยมีครูผู้สอนเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อม จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์เอาไว้ ผู้เรียนสามารถเลือกเข้าทำกิจกรรมด้วยตนเอง ระดับที่ 2 เป็นศูนย์การเรียนที่ผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เอาไว้ แต่ศูนย์การเรียนเป็นลักษณะที่ยืดหยุ่นและไม่ได้มีวัตถุประสงค์เฉพาะศูนย์ที่แน่นอน ระดับที่ 3 ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันออกแบบศูนย์การเรียนและการจัดกิจกรรม โดยเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจและต้องการที่จะศึกษาเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ระดับที่ 4 ผู้เรียนวางแผนและออกแบบการทำกิจกรรมในศูนย์การเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล เป็นคู่หรือกลุ่มย่อย ในขั้นนี้ผู้สอนจะเป็นผู้คอยดูแลให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน

5.2 งานวิจัยในประเทศ

อุทัยวรรณ พัทธ์สิน (2538) ได้ศึกษาเรื่องความสามารถด้านการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นมุมบ้านแบบครุมีปฏิสัมพันธ์และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งกระติงบน จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นมุมบ้านแบบครุมีปฏิสัมพันธ์ มีความสามารถด้านการฟังสูงกว่านักเรียนอนุบาลที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์

มยุรีย์ เขียวฉะอ้อน (2541) ศึกษาประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาลโดยใช้การคิดวิเคราะห์งาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้กระบวนการวิเคราะห์งานในการศึกษาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับครูอนุบาล เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เทคนิคการวิเคราะห์งาน ผลการวิจัยพบว่า ภาระงานที่สำคัญของครูอนุบาลมี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มงานวิชาการและธุรการ 2) กลุ่มงานส่งเสริมการเรียนการสอน ส่วนคุณสมบัติของครูผู้สอนอนุบาลมี 3 ประการ คือ 1) คุณลักษณะที่จำเป็น 2) ความรู้ที่ควรมี และ 3) ทักษะและความสามารถ ผลการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับด้านทักษะและความสามารถมากที่สุด

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2541) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยศูนย์การเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กวัยอนุบาล พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยศูนย์การเรียนคอมพิวเตอร์ เด็กอนุบาลมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นและมีพฤติกรรมการเรียนที่แสดงออกมากที่สุดในด้านความร่วมมือกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น มั่นใจในตนเอง มีการวางแผนล่วงหน้า สนใจจดจอบกับกิจกรรมที่ใช้สื่อด้วยวิธีแปลกใหม่และมีความภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง

แสงเดือน ต้นเจริญ (2542) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ครูอนุบาลส่วนใหญ่จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและในศูนย์/มุมได้เหมาะสมสวยงาม ในห้องเรียนจัดเป็นศูนย์/มุมไม่น้อยกว่า 4 ศูนย์/มุม ลักษณะกิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่จัด คือ จัดสื่อ/วัสดุอุปกรณ์ทั้งของจริงและของจำลองไว้ในศูนย์/มุมที่ครูจัดเพิ่มและศูนย์/มุมที่มีอยู่เดิมในห้อง กิจกรรมมีความหลากหลายเหมาะสมกับวัย พัฒนาการและชีวิตประจำวันของเด็ก สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ครูใช้ในศูนย์/มุมมีความเหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก และเด็กอนุบาลมีความสนใจกิจกรรม สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดไว้ และวิธีการที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือการให้แรงเสริมทางลบ เด็กส่วนใหญ่ยอมรับและปฏิบัติตาม จากการให้แรงเสริมทางบวก เด็กแสดงอาการดีใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม

พัชรี ชันอาสาสะวะ (2544) ศึกษาประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู ให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

- 1) กำหนดตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 2) พัฒนาเครื่องมือวัดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ที่จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านบทบาทครูในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ และ 3) ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้

ครูส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับมาก ทักษะอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผลที่เกิดกับผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ครูที่สอนระดับอนุบาลมีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านพฤติกรรมสูงกว่าครูที่สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และพบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาในด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและด้านผลที่เกิดกับผู้เรียนอย่างเร่งด่วนมากกว่าด้านความรู้และด้านทัศนคติ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เป็นวิธีการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังช่วยให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างอิสระและใช้ความสามารถในหลายๆ ด้าน

และยังเป็นการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้จัดกิจกรรมเตรียมสภาพแวดล้อม และจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรมเสรี สามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก และส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเต็มศักยภาพ ซึ่งยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครอบครัวในการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ จึงได้ทำการวิจัยฉบับนี้ขึ้น

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี 2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี 3) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร
3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากบทความ เอกสาร และงานวิจัย

1.2 ศึกษาหลักการ องค์ประกอบ แนวคิด วิธีการเกี่ยวกับการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จากหนังสือ บทความ เอกสาร และงานวิจัย เพื่อนำมาเป็นโครงสร้างในการสร้างแบบสังเกต

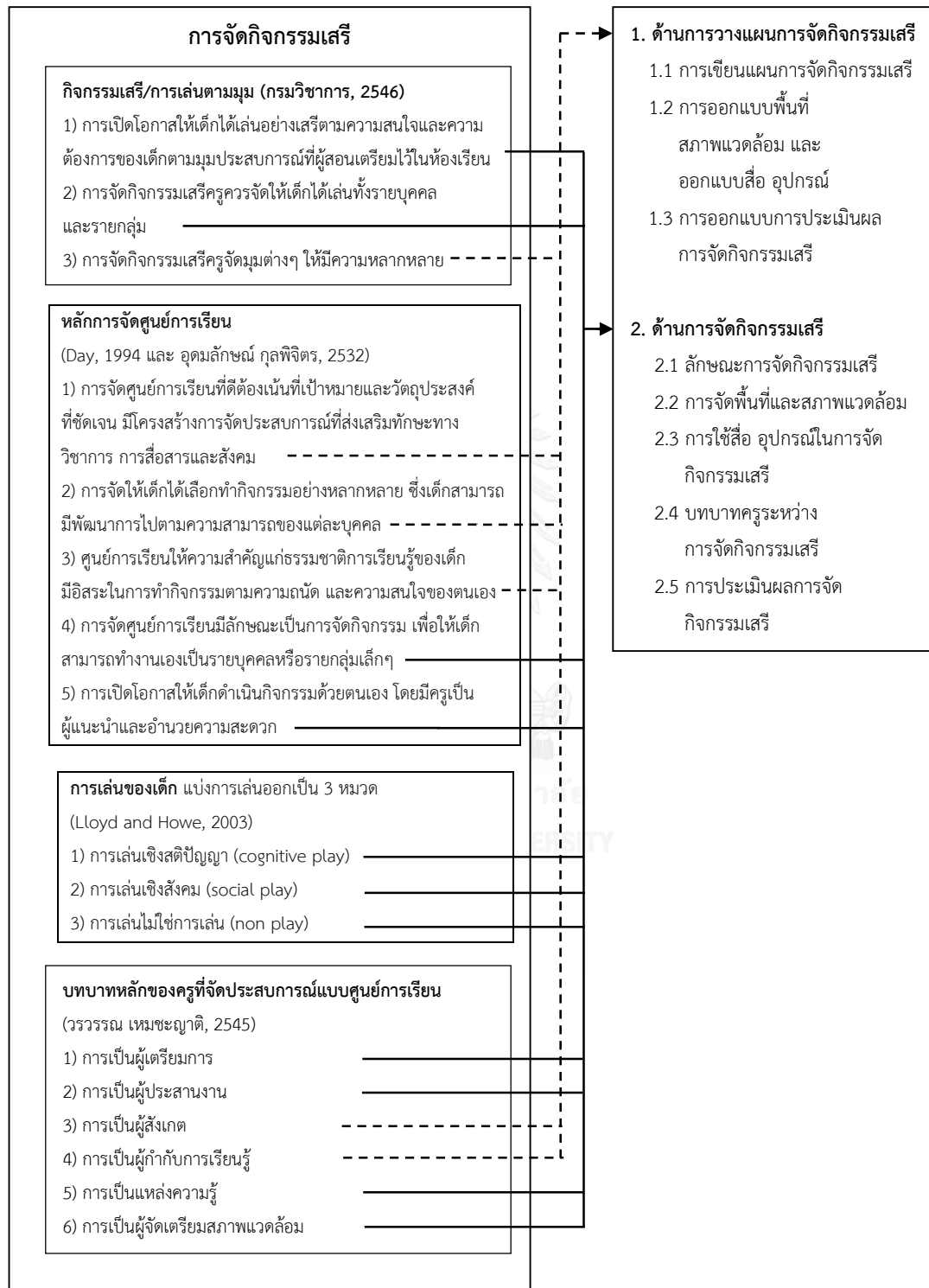
1.3 ศึกษาหลักเกณฑ์การสร้างเครื่องมือการประเมินความต้องการจำเป็น จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นโครงสร้างในการสร้างแบบสอบถาม และการประชุมกลุ่ม (Focus group)

1.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดที่นำมาใช้

การจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดเชิงพฤติกรรม

การจัดกิจกรรมเสรี ของครูอนุบาล	ความหมาย	นิยามเชิงพฤติกรรม
1. ด้านการวางแผน		
การจัดกิจกรรมเสรี		
1.1 การเขียนแผนการจัด กิจกรรมเสรี	การออกแบบ การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม เสรีได้อย่างหลากหลาย ให้เด็กได้ เลือกเล่นอย่างอิสระ และเรียนรู้ผ่าน การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดย คำนึงถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็ก	1.1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรม เสรีไว้ล่วงหน้าอย่างเป็น ลายลักษณ์อักษร 1.1.2 การเขียนแผนการจัดกิจกรรม เสรีได้อย่างหลากหลาย 1.1.3 การเขียนการจัดกิจกรรมเสรีได้ อย่างเหมาะสมและสอดคล้อง กับพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็ก
1.2 การออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และ ออกแบบสื่อ อุปกรณ์	การออกแบบในการจัดเตรียมพื้นที่ และสภาพแวดล้อมสำหรับกิจกรรม เสรีได้อย่างหลากหลาย และการ ออกแบบ การเลือกใช้สื่อ อุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมเสรี มีความปลอดภัย และเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน โดย คำนึงถึงความเหมาะสมในการเล่น ความเพียงพอต่อเด็ก ความสะดวก และความปลอดภัย สอดคล้องกับ จุดประสงค์ พัฒนาการการเรียนรู้ ของเด็ก และมุมประสบการณ์หรือ ศูนย์การเรียนรู้	1.2.1 การจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน ในการจัดมุมหรือศูนย์การเรียนรู้ และการแสดงผลงานเด็ก ได้อย่างเหมาะสม 1.2.2 ความสว่างเพียงพอ มีอากาศ ถ่ายเทสะดวก 1.2.3 การออกแบบสื่อ อุปกรณ์ให้มี ความปลอดภัยต่อเด็ก 1.2.4 การออกแบบสื่อ อุปกรณ์ให้มี ความหลากหลาย 1.2.5 การออกแบบการจัดวางสื่อ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อ การใช้งาน
1.3 การออกแบบ การประเมินผลการจัด กิจกรรมเสรี	การออกแบบการประเมินผล เครื่องมือ และวิธีการในการประเมิน พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการ การเรียนรู้ ของเด็ก และความแตกต่างระหว่าง บุคคล	1.3.1 การออกแบบเครื่องมือและ วิธีการในการประเมินผล 1.3.2 การปรับเปลี่ยนวิธีการ การประเมินผลให้มี ความยืดหยุ่น สอดคล้องกับ พัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็ก

ตารางที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิดเชิงพฤติกรรม

การจัดกิจกรรมเสรี ของครูอนุบาล	ความหมาย	นิยามเชิงพฤติกรรม
		1.3.3 การออกแบบการพัฒนาและ การปรับปรุงใช้เครื่องมือใน การประเมินผล
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี		
2.1 ลักษณะการจัด กิจกรรมเสรี	การดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนใน ลักษณะต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ กำหนดไว้	2.1.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี สอดคล้องกับพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็ก 2.1.2 การจัดกิจกรรมเสรีให้มี ความหลากหลาย 2.1.3 การจัดกิจกรรมเสรีให้เด็กได้ เลือกเล่นอย่างอิสระ
2.2 การจัดพื้นที่และ สภาพแวดล้อมใน การจัดกิจกรรมเสรี	การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมสำหรับ การจัดกิจกรรมเสรีมีความเหมาะสมกับ มุมหรือศูนย์การเรียนรู้ โดยคำนึงถึง สัดส่วนในการจัด การแบ่งพื้นที่ และมี ขนาดเพียงพอต่อจำนวนเด็ก	2.2.1 การจัดพื้นที่และสภาพ แวดล้อมได้อย่างเหมาะสมกับ มุมหรือศูนย์การเรียนรู้ 2.2.2 การจัดพื้นที่และสภาพ แวดล้อมให้มีแสงสว่างเพียงพอ 2.2.3 การจัดพื้นที่และสภาพ แวดล้อมให้เด็กได้เคลื่อนที่ได้ อย่างสะดวก
2.3 การใช้สื่อ อุปกรณ์ใน การจัดกิจกรรมเสรี	การจัดสื่ออุปกรณ์ให้มีความเหมาะสม กับมุมหรือศูนย์การเรียนรู้ สอดคล้อง กับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มีความปลอดภัย และเอื้ออำนวยต่อ เด็ก โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและ ความเพียงพอต่อความต้องการและ จำนวนเด็ก	2.3.1 การใช้สื่อ อุปกรณ์ เหมาะสมกับมุมหรือศูนย์ การเรียนรู้ 2.3.2 การใช้สื่อ อุปกรณ์ ควร คำนึงถึงพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็ก 2.3.3 สื่อ อุปกรณ์มีความปลอดภัย เหมาะสมและเพียงพอต่อเด็ก 2.3.4 สื่อ อุปกรณ์จัดวางได้ อย่างเหมาะสมในลักษณะที่ เด็กหยิบจับได้ง่าย

ตารางที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิดเชิงพฤติกรรม

การจัดกิจกรรมเสรี ของครูอนุบาล	ความหมาย	นิยามพฤติกรรม
2.4 บทบาทครูระหว่าง การจัดกิจกรรมเสรี	การเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นอย่าง อิสระ การอำนวยความสะดวกให้ ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำกับเด็ก ด้วยวิธีการที่หลากหลาย คอยดูแล อย่างใกล้ชิด ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก และการส่งเสริมเด็กให้ลงมือทำ กิจกรรมด้วยตนเอง	2.4.1 การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น อย่างอิสระ 2.4.2 การมีส่วนร่วมและเล่นร่วม กับเด็ก 2.4.3 การเปิดโอกาสให้เด็กแก้ปัญหา ด้วยตนเอง 2.4.4 การช่วยเหลือและดูแล อย่างใกล้ชิด 2.4.5 การกระตุ้นและให้คำแนะนำกับ เด็กในสถานการณ์ที่เหมาะสม
2.5 การประเมินผลใน การจัดกิจกรรมเสรี	การเก็บข้อมูลการประเมินผลด้วย วิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสรี สามารถ ใช้เครื่องมือในการประเมินได้อย่างถูก วิธีการ สอดคล้องกับพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็ก พร้อมการนำผล การประเมินไปวิเคราะห์เพื่อนำไป ปรับปรุงใช้ และพัฒนาเด็กได้อย่าง ต่อเนื่อง	2.5.1 การประเมินผลตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ 2.5.2 การประเมินพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็กตามสภาพ จริงอย่างต่อเนื่อง 2.5.3 การใช้เครื่องมือในการประเมิน ได้อย่างหลากหลาย 2.5.4 การนำผลการประเมินไปใช้ ในการพัฒนาเด็ก และปรับปรุง ใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

2. การกำหนดประชากรและตัวอย่างประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูประจำชั้นอนุบาล 1-2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60,818 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน, 2555) จำแนกตามภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาค ประกอบด้วย 77 จังหวัด (สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ, 2554)

2.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 397 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-
Stage sampling) โดยคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973 อ้างถึงใน วรณี แกมเกตุ, 2551)

ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้คลาดเคลื่อนได้ ± 5 จากนั้นผู้วิจัยคำนวณหาจำนวนครูที่เป็นตัวอย่างประชากรตามสัดส่วนของแต่ละภูมิภาค โดยการเทียบสัดส่วน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประชากรจำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	ประชากร (ครู)	ตัวอย่างประชากร (ครู)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	26,001	170
ภาคกลาง	13,407	87
ภาคเหนือ	12,675	83
ภาคใต้	8,735	57
รวม	60,818	397

2.2.1 ครูอนุบาลที่ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากครูอนุบาลแต่ละจังหวัดในทุกภูมิภาค ให้ได้จำนวนตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดเพื่อส่งแบบสอบถาม (รายชื่อตามภาคผนวก ค)

ขั้นตอนนี้เป็นข้อมูลเชิงสำรวจ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามครูอนุบาลที่ได้รับคืนมา ไปวิเคราะห์ข้อมูลและจัดลำดับความต้องการจำเป็น จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการประชุมกลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

2.2.2 ครูอนุบาลที่ให้ข้อมูลในการสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นครูอนุบาลในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 492 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากจังหวัดที่ใช้เป็นตัวแทนทั้ง 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 จังหวัด จังหวัดละ 1 โรงเรียน การกำหนดครูอนุบาล ผู้วิจัยกำหนดให้ครูอนุบาลจากโรงเรียนที่ได้จากการจับฉลากเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายชื่อโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภูมิภาค	จังหวัด	จำนวน โรงเรียน (โรง)	โรงเรียนศูนย์เด็ก ปฐมวัยต้นแบบ สังกัด สพฐ.	ประชากร		รวม (คน)
				จำแนกตาม		
				ภูมิภาค (ครู)		
				อ.1 อ.2		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น	1	อนุบาลภาคอีสาน	✓	✓	2
ภาคกลาง	ราชบุรี	1	อนุบาลภาคกลาง	✓	✓	2
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	1	อนุบาลภาคเหนือ	✓	✓	2
ภาคใต้	สุราษฎร์ธานี	1	อนุบาลภาคใต้	✓	✓	2
รวม		4		4	4	8

ขั้นตอนนี้เป็น การสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เพื่อนำประเด็นที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตมาเรียบเรียง และจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด และประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำนวน 1 ชุด โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเสรี การพัฒนาครู และวิธีการจัดกิจกรรมเสรี เพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูลในการกำหนดโครงสร้างของแบบสังเกตและแบบสอบถาม

3.2 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ประกอบด้วยข้อคำถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ภูมิการศึกษา ประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัย หน้าที่ และความรับผิดชอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 47 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี จำนวน 22 ข้อ และ 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองเดี่ยว (Single-response format) แต่ละข้อมีลักษณะเป็นคำถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) เลือกข้อที่ตรงกับพฤติกรรมการปฏิบัติของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีที่มีการปฏิบัติจริงในปัจจุบัน เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยมีระดับการปฏิบัติของครูอนุบาลแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติมาก
- ระดับ 3 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสรี

3.3 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เป็นแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structure observation) เป็นการจดบันทึก และการวาดแผนผังสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบเติมข้อความ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต โรงเรียน จังหวัด ระดับชั้น จำนวนเด็ก วันและเวลาที่สังเกต

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เป็นการจดบันทึก

ตอนที่ 3 แบบสังเกตการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนของครูอนุบาล เป็นการวาดแผนผังการจัดห้องเรียน

3.4 ประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่ม เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีจำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา และวัตถุประสงค์ในการประชุมกลุ่ม

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ 1 ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ตอนที่ 3 ประเด็นที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมเสรี

ตอนที่ 4 ประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม / ข้อสังเกต

ซึ่งผู้วิจัยได้แจกแจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 โครงสร้างการแจกแจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่	เครื่องมือในการวิจัย	ครูอนุบาล	ศึกษานิเทศก์	อาจารย์ ระดับ อุดมศึกษา
1	แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล	✓		
2	แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล	✓		
3	ประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่ม		✓	✓
	รวม	2	1	1

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 นำแบบสอบถามและแบบสังเกตเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.5.2 นำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (รายชื่อตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมเกี่ยวกับปริมาณข้อคำถาม พิจารณาความชัดเจนของภาษา ข้อคำถาม และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 1) มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก
- 2) มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 3) มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการศึกษาปฐมวัย ไม่น้อยกว่า 10 ปี

3.5.3 กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญของแบบสอบถาม โดยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 โครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญของแบบสอบถาม

เนื้อหา	น้ำหนัก (%)	จำนวน (ข้อ)	ข้อ
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี	(50%)	(22 ข้อ)	
1.1 การเขียนแผน	16	7	1-7
1.2 การออกแบบพื้นที่ การจัด สภาพแวดล้อม และออกแบบ สื่อ อุปกรณ์	14	6	8-13
1.3 การออกแบบการประเมินผล	20	9	14-22
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี	(50%)	(25 ข้อ)	
2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี	6	3	23-25
2.2 การจัดพื้นที่ และการจัด สภาพแวดล้อม	10	5	26-30
2.3 การใช้สื่อ อุปกรณ์	10	5	31-35
2.4 บทบาทครูระหว่างจัดกิจกรรมเสรี	6	3	36-38
2.5 การประเมินผลการ	18	9	39-47
รวม	100	47	47

3.5.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) มาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องเป็นรายข้อ ซึ่งมีค่า +1, 0 และ -1 ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะข้อที่วิเคราะห์ได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548) โดยมีความสอดคล้องดังนี้

- +1 หมายถึง ข้อคำถามวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา
- 1 หมายถึง ข้อคำถามวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

3.5.5 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตาราง

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นการปรับปรุงแก้ไข

องค์ประกอบ การพิจารณา	ข้อเสนอแนะ	ประเด็นการปรับปรุงแก้ไข
แบบสอบถาม		
1) เนื้อหา	1.1) ข้อคำถามแต่ละประเด็นย่อยควรสอดคล้องกับประเด็นหลัก	1.1) ปรับการตั้งคำถามให้มีความสอดคล้องกับประเด็นหลักในแต่ละด้านให้ชัดเจนขึ้น
	1.2) ข้อคำถามแต่ละข้อควรมีหนึ่งประเด็น	1.2) ปรับการตั้งคำถามในแต่ละข้อให้มีเพียงหนึ่งประเด็นอย่างชัดเจน
	1.3) ข้อคำถามบางข้อมีความหมายใกล้เคียงกันและซ้ำไปซ้ำมา	1.3) ปรับคำถามให้มีความหมายต่างกันและไม่ซ้ำกันอย่างชัดเจน
	1.4) ข้อคำถามบางข้อมีเนื้อหาที่วกไปวนมา และมีเนื้อหายาวเกินไป ทำให้เข้าใจยาก	1.4) ปรับคำถามให้มีความกระชับและเข้าใจง่ายขึ้น
	1.5) ข้อคำถามบางข้อยังเป็นนิยามเชิงทฤษฎี และมีความหมายกว้างเกินไป	1.5) ปรับข้อคำถามให้เป็นเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและเห็นเป็นรูปธรรม
2) การใช้ภาษา	2.1) หลีกเลี่ยงการใช้คำเชื่อมที่ทำให้ข้อคำถามมีความหมายที่ขาดเอกภาพ	2.1) ปรับข้อคำถามโดยการตัดคำเชื่อม และเรียบเรียงประโยคใหม่ให้มีความสำคัญเพียงใจความเดียว
	2.2) หลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำๆ เพราะจะทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจยากขึ้น	2.2) ปรับคำที่ใช้ไม่ให้ซ้ำคำ ปรับคำให้กระชับมากขึ้น
	2.3) ไม่ควรใช้คำที่ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน	2.3) ไม่ใช้คำที่กำกวม ปรับคำให้มีความหมายที่ชัดเจนขึ้น

3.6 การนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้

3.6.1 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับครูอนุบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 40 คน โดยในการทดลองใช้ผู้วิจัยได้ส่งเครื่องมือการวิจัยไปทางไปรษณีย์ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวม 4 สัปดาห์ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS for windows และผลการวิเคราะห์จากการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยกับครูอนุบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.918 พบว่า ครูส่วนใหญ่สามารถตอบแบบสอบถามได้อย่างเข้าใจ มีเพียงส่วนน้อยที่เสนอแนะให้ปรับข้อความบางข้อให้ชัดเจนขึ้น

3.6.2 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในลำดับต่อไป พร้อมทั้งกำหนดรหัสแต่ละโรงเรียนเพื่อความสะดวกในการติดตามแบบสอบถามคืนมา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกต วิทยาลัย

4.1.1 การสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบทั้งหมด 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน แบ่งออกเป็นอนุบาล 1 จำนวน 1 คน อนุบาล 2 จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 8 คน สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เริ่มสังเกตในวันที่ 25 ธันวาคม 2556 – 30 มกราคม 2557 โดยผู้วิจัยทำการสังเกตด้วยตนเอง ดังนี้

1) การสังเกตสภาพแวดล้อม การจัดห้องเรียนของครูอนุบาล ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกโดยการวาดแผนผังของห้องเรียนการจัดมุมประสบการณ์/ศูนย์การเรียนรู้ และถ่ายภาพประกอบเวลาที่ใช้ในการสังเกต 08.00 – 09.00 น.

2) การสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกเขียนบรรยาย ระหว่างที่ครูจัดกิจกรรมเสรีผู้วิจัยก็ได้ทำการบันทึกโดยการถ่ายภาพประกอบ เวลาที่ใช้ในการสังเกต 09.00 – 12.00 น.

4.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล มาจัดลำดับประเด็นต่างๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุป เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.2.1 ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ในวันที่ 1 ตุลาคม 2557 โดยมีการแนบซองติดแสตมป์พร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยขอความอนุเคราะห์ให้ทางโรงเรียนส่งแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ หากมีการส่งแบบสอบถามล่าช้าผู้วิจัยจะโทรติดต่อไปยังโรงเรียนเพื่อสอบถามและขอความกรุณาในการส่งแบบสอบถามกลับ

4.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อไปยังโรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาล่าช้า และในวันที่ 1 ธันวาคม 2557 ได้แบบสอบถามส่งคืนกลับมา จำนวน 347 ฉบับ ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูล พบว่า แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จำนวน 13 ฉบับ ดังนั้น จึงเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น จำนวน 334 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84 โดยจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากการเก็บรวบรวมอยู่ในอัตราการตอบกลับที่ยอมรับได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของแบบสอบถามที่จัดส่งทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อมูลที่เพียงพอและน่าเชื่อถือที่จะนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัย (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 อัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวนแบบสอบถามทั้งหมด (ฉบับ)	จำนวนแบบสอบถามตอบกลับ (ฉบับ)	ร้อยละ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	170	136	40.71
ภาคกลาง	87	79	23.65
ภาคเหนือ	83	76	22.75
ภาคใต้	57	43	12.87
รวม	397	334	84.13

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม

4.3.1 การดำเนินการติดต่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน 10 ท่าน เพื่อส่งโครงสร้างวิทยานิพนธ์และผลการวิจัยจากแบบสอบถามที่ได้ทำการวิเคราะห์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แก่ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1) อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อตามภาคผนวก ข)

2) ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ซึ่งเป็นบุคคลที่จบจากสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หรือครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ที่มีประสบการณ์การสอนในระดับชั้นอนุบาลมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อตาม ภาคผนวก ข)

4.3.2 ดำเนินการนัดวัน เวลา และสถานที่ที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม โดยติดต่อผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อขออนุญาตดำเนินการประชุมกลุ่มตามวันเวลาที่นัดหมาย

4.3.3 ผู้วิจัยส่งเอกสารข้อมูลผลการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิทราบก่อนล่วงหน้า พร้อมทั้งนำข้อมูลผลการวิเคราะห์มาเป็นเอกสารประกอบการประชุมกลุ่ม

4.3.4 ดำเนินการประชุมกลุ่ม วันที่ 3 มีนาคม 2558 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย (อาคาร 2) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เวลา 13.00 – 15.00 น. โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการประชุมและจัดบันทึกด้วยตนเอง

4.3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาล ในการจัดกิจกรรมเสรี

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต แบบสอบถาม และประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่ม ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถามครูอนุบาล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัย หน้าที่ และความรับผิดชอบ โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยของคะแนน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและโดยรวม นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window โดยมีเกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี (บุญชม ศรีสะอาด, 2551) ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง ครุมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 3.50 – 4.49 หมายถึง ครุมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 2.50 – 3.49 หมายถึง ครุมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 1.50 – 2.49 หมายถึง ครุมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 1.00 – 1.49 หมายถึง ครุมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.1.3 การวิเคราะห์การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของครุอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยการกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่ครุอนุบาลเป็นอยู่จริงในปัจจุบันกับสภาพความคาดหวังที่ครุอนุบาลควรจะเป็น และเรียงลำดับผลต่างของคะแนนเฉลี่ย วิเคราะห์โดยใช้วิธี Modified priority needs index ($PNI_{Modified}$) แล้วนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงค่าดัชนีจากมากไปหาน้อย ค่าดัชนีที่มีค่ามากแปลว่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดระดับความคาดหวังที่ควรจะเป็น (I) เท่ากับ 5 มีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$(PNI_{Modified}) = (I-D)/D$$

- ($PNI_{Modified}$) แทน ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
 I แทน ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ระดับความคาดหวัง
 D แทน ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ระดับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

5.1.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครุอนุบาล รวบรวมเรียบเรียงแยกคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายตามประเด็นต่างๆ ที่พบ

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกต วิเคราะห์โดยการสรุป รวบรวม และเรียบเรียงแยกประเด็นต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในรูปของการบรรยายตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

5.3 ข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์หาปัจจัยเชิงสาเหตุของครุอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี และแนวทางในการพัฒนาครุอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยใช้วิธีการสรุปเนื้อหา จับประเด็น จัดหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครู

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง โดยรวม

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง จำแนกรายด้าน

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การสังเกตครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างประชากร คือ ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัย หน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล

รายการ	จำนวนครู (n=334)	ร้อยละ
1. สถานภาพ		
1.1 เพศ		
ชาย	28	8.4
หญิง	306	91.6
1.2 อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	14	4.2
31-40 ปี	90	26.9
41-50 ปี	104	31.2
สูงกว่า 50 ปี	126	37.7
1.3 วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
ปริญญาตรี	295	88.3
ปริญญาโท	38	11.4
ปริญญาเอก	1	0.3
1.4 สาขาวิชา		
การศึกษาปฐมวัย	203	60.8
ประถมศึกษา	61	18.3
บริหารการศึกษา	23	6.9
การจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้	9	2.7
อื่นๆ	38	11.3

ตารางที่ 10 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล

รายการ	จำนวนครู (n=334)	ร้อยละ
2. ประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัย		
น้อยกว่า 1 ปี	4	1.2
1-5 ปี	28	8.4
6-10 ปี	86	25.7
11-15 ปี	14	4.2
มากกว่า 15 ปี	202	60.5
3. หน้าที่และความรับผิดชอบ		
3.1 ครูประจำชั้นอนุบาล		
อนุบาลชั้นปีที่ 1	169	50.6
อนุบาลชั้นปีที่ 2	122	36.5
คละชั้น	43	12.9
3.2 จำนวนนักเรียน		
1-10 คน	28	8.4
11-20 คน	94	28.1
21-30 คน	185	55.4
31-40 คน	23	6.9
41-50 คน	4	1.2

จากตารางที่ 10 พบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 91.60 มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37.70 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 88.30 โดยจบจากสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 60.80 มีประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัยมากกว่า 15 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.50 และเป็นครูประจำชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 1 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.60 โดยมีจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนระหว่าง 21-30 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.40 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง

ผลการวิเคราะห์ครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และ 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ดังตารางที่ 11-12

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง

การจัดกิจกรรมเสรี	สภาพที่ปฏิบัติจริง (D)		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี	4.27	0.32	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี	3.98	0.44	มาก
รวม	4.12	0.33	มาก

จากตารางที่ 11 สภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$) โดยด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$) และด้านการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$)

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสภาพ
ที่ปฏิบัติอยู่จริง จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	สภาพที่ปฏิบัติจริง (D)					
	ด้านการวางแผน การจัดกิจกรรมเสรี			ด้านการจัดกิจกรรมเสรี		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.24	0.27	มาก	3.97	0.38	มาก
ภาคกลาง	4.24	0.24	มาก	3.89	0.35	มาก
ภาคเหนือ	4.26	0.29	มาก	4.04	0.37	มาก
ภาคใต้	4.29	0.55	มาก	4.38	0.47	มาก
รวม	4.27	0.32	มาก	3.98	0.44	มาก

จากตารางที่ 12 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$) โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1 คือ ภาคใต้ ($\bar{x} = 4.29$) รองลงมาคือ ภาคเหนือ ($\bar{x} = 4.26$) และลำดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากันคือ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ($\bar{x} = 4.24$) ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1 คือ ภาคใต้ ($\bar{x} = 4.38$) รองลงมาคือ ภาคเหนือ ($\bar{x} = 4.04$) ลำดับที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ($\bar{x} = 3.97$) และลำดับที่ 4 คือ ภาคกลาง ($\bar{x} = 3.89$) ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติ อยู่จริงจำแนกรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และ 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริงจำแนกรายด้าน

การจัดกิจกรรมเสรี	สภาพที่ปฏิบัติจริง (D)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี	(4.27)	(0.32)	(มาก)
1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี	4.13	0.41	มาก
1.2 การออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี	4.44	0.33	มาก
1.3 การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี	4.23	0.38	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี	(3.98)	(0.44)	(มาก)
2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี	4.13	0.64	มาก
2.2 การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อม	3.85	0.53	มาก
2.3 การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี	3.57	0.71	มาก
2.4 บทบาทครูระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี	4.23	0.64	มาก
2.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี	4.13	0.38	มาก
รวม	4.12	0.33	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) โดยด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี เรื่อง การออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\bar{X} = 4.44$) และเรื่อง การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุด ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี เรื่อง บทบาทครูระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\bar{X} = 4.23$) และเรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุด ($\bar{X} = 3.57$) ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถามที่แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดหมวดหมู่แบ่งออกเป็นประเด็น ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยรวมเกี่ยวกับปัญหาของครูอนุบาล
ในการจัดกิจกรรมเสรี

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวนครู (n = 334)	ร้อยละ
ไม่พบปัญหา	126	37.72
พบปัญหา	208	62.28
1. ครูอนุบาลไม่มีการเตรียมแผนการสอนล่วงหน้า	5	1.49
2. ครูอนุบาลไม่ได้จบสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	29	8.68
3. ครูอนุบาลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน	26	7.78
4. ครูอนุบาลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบและการประเมินพัฒนาการเด็ก	19	5.68
5. ครูขาดทักษะในการผลิตสื่อของเล่น	17	5.08
6. ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่ออุปกรณ์	32	9.58
7. สื่อมีจำนวนไม่เพียงพอกับเด็ก	30	8.98
8. ขนาดของห้องเรียน และพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเสรีมีขนาดเล็ก	14	4.19
9. ครูอนุบาลมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน	13	3.89
10. เวลาในการจัดกิจกรรมเสรีมีไม่เพียงพอ เนื่องจากมีกิจกรรมอื่นๆ เข้ามาแทรก	7	2.09
11. ครูอนุบาลมีจำนวนไม่เพียงพอต่อเด็ก ครูอนุบาล 1 คน สอนคละชั้นซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมเสรีทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร	19	5.68
12. ผู้ปกครองมีความต้องการให้ครูอนุบาลสอนวิชาการ เพื่อให้เด็กอ่านออกเขียนได้	31	9.28
รวม	334	100

จากตารางที่ 14 พบว่า ครูอนุบาลไม่พบปัญหาในการจัดกิจกรรมเสรี คิดเป็นร้อยละ 37.72 และครูอนุบาลที่พบปัญหาในการจัดกิจกรรมเสรี คิดเป็นร้อยละ 62.28 ครูอนุบาลพบปัญหามากที่สุดคือ เรื่องขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่ออุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 9.58 รองลงมาลำดับที่ 2 คือ เรื่องผู้ปกครองมีความต้องการให้ครูอนุบาลสอนวิชาการ เพื่อให้เด็กอ่านออกเขียนได้ คิดเป็นร้อยละ 9.28 และลำดับที่ 3 เรื่องสื่อมีจำนวนไม่เพียงพอกับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 8.98 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การสังเกตครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัย ต้นแบบ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์การสังเกตครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และด้านการจัดกิจกรรมเสรี ดังนี้

1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1.1) การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

จากการสังเกตไม่พบการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนของครูอนุบาล แต่ครูอนุบาลจะมีการคิดและวางแผนไว้ล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมเสรีว่า จะต้องจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กอย่างไรในแต่ละวัน

1.2) การออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลมีกระบวนการคิดและการวางแผนในการจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดมุมต่างๆ ก่อนนำไปสู่การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง พบการจัดมุมประสบการณ์ภายในห้องเรียนที่จัดให้เด็กได้เข้าเล่นตามมุม และมีการออกแบบสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ไว้ล่วงหน้า โดยให้ความสำคัญสอดคล้องกับมุมประสบการณ์ และพัฒนาการของเด็ก

1.3) การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลส่วนใหญ่มีการวางแผนและออกแบบการประเมินผลไว้ล่วงหน้าสำหรับการจัดกิจกรรมเสรี โดยมีวิธีการประเมินผลที่แตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียน

2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี

2.1) ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี

การจัดมุมประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเสรีครูจะจัดมุมไว้ 4-6 มุม และจัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบ้าน มุมบทบาทสมมติ มุมนิทาน มุมบล็อก เป็นต้น มีการจัดให้เด็กได้เล่นเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม มีลักษณะให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างอิสระ ครูอนุบาลบางส่วนจะนำสื่ออุปกรณ์ในมุมออกมาจากมุมนำมาวางไว้ในพื้นที่ที่ครูกำหนดให้เล่น

2.2) การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี

พื้นที่และสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ในห้องเรียนจะมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก มีพื้นที่ครูและพื้นที่ของเด็กสำหรับเก็บของของเด็ก มุมประสบการณ์ส่วนใหญ่มีลักษณะชิดกับผนังห้องเรียน เน้นการจัดวางให้มีบริเวณเหลือสำหรับการจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น ในการจัดมุมประสบการณ์ครูอนุบาลจะคำนึงถึง

ความสะดวกในการจัดพื้นที่ให้มีลักษณะเปิดโล่ง เพื่อเอื้ออำนวยกับเด็กเวลาเข้าไปทำกิจกรรมตามมุม ขณะเดียวกันจำนวนมุมประสบการณ์ขึ้นอยู่กับพื้นที่และขนาดของห้องเรียนว่าสามารถจัดมุม ประสบการณ์ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะมีพื้นที่ที่กว้างสำหรับทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่กลางห้อง ทำให้ พื้นที่ในบางมุมประสบการณ์มีขนาดไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก เมื่อมีกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้โต๊ะหรือ เก้าอี้ครูจะนำออกมาจัดวางไว้ หรือให้เด็กๆ ใช้เพียงโต๊ะในการทำกิจกรรมแล้วนั่งกับพื้น เมื่อเด็กๆ ทำกิจกรรมเสร็จครูก็จะเก็บไว้ที่เดิม บางห้องเรียนยังพบอีกว่ามีพื้นที่สำหรับโต๊ะคุณครูที่จัดไว้จัดมุม ห้องมุมใดมุมหนึ่ง ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวจะพบเห็นได้ในทุกโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ เข้าไปสังเกต

2.3) การใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

การจัดมุมประสบการณ์ครูอนุบาลจะคำนึงถึงความสะดวกในการจัดวางสื่อ อุปกรณ์อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้ง่าย และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับโรงเรียนที่มีขนาดเล็กจะมีสื่อจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีสื่อจำนวนมาก แต่ครูนำมาให้เด็กได้เล่นน้อยชิ้น หรือนำมาใช้เพียงบางส่วนของสื่อที่มีอยู่ทั้งหมด และสื่อที่พบมักจะเป็นสื่อสำเร็จรูปที่จัดหาซื้อได้ทั่วไป ไม่พบสื่ออุปกรณ์ที่ครูผลิตขึ้นใช้เองหรือสื่อในท้องถิ่นที่เข้ากับ บริบทของโรงเรียน แต่มีครูอนุบาลบางส่วนที่นำสื่อจากธรรมชาติมาใช้ตามมุมต่างๆ

2.4) บทบาทครูระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี

การจัดกิจกรรมเสรีครูอนุบาลจะมีการอธิบายในการเล่นมุมแต่ละมุมให้เด็กๆ ฟัง แล้วปล่อยให้เล่นอย่างอิสระตามความต้องการ และความสนใจของเด็ก ครูจะเป็นเพียงผู้ให้ คำแนะนำในการเล่นตามมุม เสริมแรงบวกให้เด็กได้เล่นครบทุกมุม ควบคุมดูแลจำนวนเด็กที่มากเกินไปในการเข้ามุมแต่ละมุม มีการช่วยเหลือและทำกิจกรรมไปพร้อมกับเด็ก ดูแลให้เด็ก ปฏิบัติตามระเบียบและข้อตกลงในการทำกิจกรรมเสรีอย่างใกล้ชิด

2.5) การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลไม่มีการประเมินผลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กหลังการทำ กิจกรรมเสรีหรือระหว่างการเล่นของเด็ก ไม่พบการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ไม่มีการเก็บรวบรวม ผลงานของเด็ก หรือการจดบันทึกขณะที่เด็กกำลังทำกิจกรรมตามมุมต่างๆ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัด กิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี มีรายละเอียด ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
จำแนกรายด้าน โดยเรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นในระดับมากไปหาน้อย

การจัดกิจกรรมเสรี	สภาพที่ปฏิบัติ	ความต้องการจำเป็น	
	จริง (D)	$PNI_{Modified}$ (I-D) / D	ลำดับ
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี	(4.27)	(0.17)	(2)
1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี	4.13	0.21	1
1.2 การออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี	4.44	0.13	3
1.3 การออกแบบการประเมินผล การจัดกิจกรรมเสรี	4.23	0.18	2
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี	(3.98)	(0.26)	(1)
2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี	4.15	0.20	4
2.2 การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อม	3.85	0.30	2
2.3 การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัด กิจกรรมเสรี	3.57	0.40	1
2.4 บทบาทครูระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี	4.23	0.18	5
2.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี	4.13	0.21	3
รวม	4.12	0.21	-

จากตารางที่ 15 พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี มีค่า $PNI_{modified} = 0.21$ โดยมีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.13 – 0.40 เมื่อนำมาจัดลำดับ ความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.26$) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.17$)

เมื่อพิจารณาประเด็นหลักในแต่ละด้าน พบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมเสรี ลำดับที่ 1 เรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.40$) ลำดับที่ 2 เรื่องการจัดพื้นที่และ สภาพแวดล้อม ($PNI_{modified} = 0.30$) ลำดับที่ 3 เรื่องการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.21$) และ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ลำดับที่ 1 เรื่องการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.21$) ลำดับที่ 2 เรื่องการออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.18$) ลำดับที่ 3 เรื่องการออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.13$) ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาสาเหตุปัจจัยที่ทำให้ครูอนุบาลเกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน พบว่า ครูอนุบาลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งส่งผลให้ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอสภาพปัญหาของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามประเด็นหลักที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 3 ลำดับในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1.1) การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1.1.1) การวางแผนและเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

การจัดกิจกรรมเสรีเป็นการจัดกิจกรรมเล่นปนเรียน ซึ่งครูอนุบาลมีทัศนคติต่อกิจกรรมเสรีและมีความเชื่อเดิม ว่าเป็นการเล่นอย่างอิสระของเด็กเพียงอย่างเดียว หรือเด็กจะเล่นอะไรก็ได้ภายในห้องเรียน ครูอนุบาลไม่ตระหนักและไม่เห็นความสำคัญในการวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีเท่าที่ควร ทำให้ครูขาดการวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีโดยตรง ครูอนุบาลส่วนใหญ่จะใช้แผนสำเร็จรูปที่สามารถหาซื้อได้ตามร้านหนังสือและค้นหาจากเว็บไซต์ ซึ่งแผนเหล่านั้นมักจะมีเนื้อหาสาระที่ซ้ำกัน ไม่มีความแปลกใหม่ ดังนั้น ครูอนุบาลจึงไม่นิยมเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีให้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนด้วยตนเอง

1.1.2) การจบการศึกษาไม่ตรงสาขาและมีอายุมาก

ครูอนุบาลจำนวนหนึ่งไม่ได้จบสาขาการศึกษาปฐมวัยโดยตรง ครูอนุบาลบางส่วนมีประสบการณ์การสอนยาวนานและมีอายุมาก มีความเข้าใจและความเชื่อมั่นในตนเองสูง จึงมีมุมมองว่าการวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ เพราะเป็นเพียงการให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระในมุมประสบการณ์เดิมเป็นประจำทุกวัน

1.1.3) การให้ความสำคัญกับกิจกรรมอื่นมากกว่ากิจกรรมเสรี

การจัดกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นตามมุมประสบการณ์ต่างๆ ครูอนุบาลมองว่าเป็นการเล่นอย่างอิสระของเด็กแทบทุกวัน และมุมประสบการณ์ยังเป็นมุมถาวรที่ไม่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ดูแปลกใหม่อยู่เสมอ ครูอนุบาลจึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมอื่นที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและปรับการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกวัน เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น

1.1.4) การสอดแทรกของภาระงานอื่น

การสอนในระดับชั้นอนุบาลมักถูกมองจากบุคคลแวดล้อมว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กเล็ก ไม่มีความสำคัญเท่ากับเด็กโตในระดับชั้นประถมหรือชั้นอื่น ครูอนุบาลถูกมองว่ามีเวลารว่างจากงานสอนของตนเอง จึงมักได้รับมอบหมายงานอื่นๆ ที่นอกเหนือจากงานสอนในระดับชั้นอนุบาลให้ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ดังนั้น หากครูอนุบาลมีภาระงานอื่นเข้าแทรกงานสอนของตนมากเกินไป ก็ส่งผลให้ครูอนุบาลไม่มีเวลาในการวางแผนและเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.2) การออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

1.2.1) ข้อจำกัดของพื้นที่และสภาพแวดล้อม

ครูอนุบาลไม่สามารถออกแบบหรือบริหารจัดการในการจัดสภาพแวดล้อมและพื้นที่ภายในห้องเรียนได้ เนื่องจากบางโรงเรียนมีพื้นที่จำกัดในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งข้อจำกัดของพื้นที่ภายในห้องเรียนทำให้ครูอนุบาลไม่สามารถออกแบบการจัดพื้นที่ใช้สอยและการจัดสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมกับจำนวนเด็ก และข้อจำกัดของจำนวนเด็กในชั้นเรียนทำให้ครูอนุบาลไม่สามารถเตรียมสื่ออุปกรณ์ได้เพียงพอกับจำนวนเด็กเช่นกัน

1.2.2) ความรู้ความเข้าใจในการจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อม

ในปัจจุบันมีครูอนุบาลหลายช่วงอายุ ซึ่งจะมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ทำให้ครูอนุบาลมีความรู้ความเข้าใจในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยภายในห้องเรียนของตนเอง และการประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีอยู่รอบตัวไปคนละทิศคนละทาง และมีความเชื่อที่ต่างกันในการจัดกิจกรรมเสรี เช่น การนำสื่อจากธรรมชาติหรือสื่อของจริงที่ไม่ใช่แล้วมาใช้ในการจัดกิจกรรมเสรี เพราะครูบางส่วนยังยึดติดกับสื่อสำเร็จรูปที่มีราคาแพง ในขณะที่ครูอีกบางส่วนสามารถนำสื่อจากธรรมชาติหรือสื่อของจริงที่ไม่ใช่แล้วมาใช้ในการจัดกิจกรรมเสรีได้เป็นอย่างดี ทำให้ครูอนุบาลมีทัศนคติต่อการจัดหาสื่ออุปกรณ์ว่าไม่มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ เมื่อไม่มีสื่ออุปกรณ์ก็ไม่สามารถออกแบบการจัดพื้นที่ หรือการจัดสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3) การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

การออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และการเตรียมสื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัยโดยตรง แต่ในปัจจุบันการประเมินและการติดตามผล หรือการนิเทศครูอนุบาลจากศึกษานิเทศก์บางท่าน เป็นศึกษานิเทศก์ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษาปฐมวัย ทำให้ครูอนุบาลมีความเข้าใจที่ผิดๆ ในการออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และการเตรียมสื่ออุปกรณ์ และไม่ทราบว่าสิ่งที่ตนเองออกแบบในการจัดกิจกรรมเสรีนั้นถูกหรือผิดตามหลักการ

1.3) การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

1.3.1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กไม่มากเท่าที่ควร แต่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี เพราะสอนเด็กมาหลายปี อาศัยเพียงความรู้และประสบการณ์เดิมที่สอนเด็กมา ทำให้ครูไม่ตระหนักเห็นความสำคัญของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างลึกซึ้ง ว่าในการจัดกิจกรรมเสรีเด็กจะได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาด้านใดบ้าง ขาดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างละเอียด ในขณะที่จัดกิจกรรมครูอนุบาลจึงไม่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนต่อยอดพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้เหมาะสมกับวัยเด็กได้

1.3.2) การวางแผนการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี

การที่ครูอนุบาลขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก สิ่งที่ตามมาคือครูขาดทักษะในการออกแบบการประเมินผลเด็ก ส่งผลกระทบต่อประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในการทำกิจกรรมเสรี ครูใส่ใจเพียงพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นหลังจากทำกิจกรรมเสร็จ แต่สิ่งที่สนใจในรายละเอียดระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมว่าเด็กมีพฤติกรรมใดแสดงออกมาบ้าง ดังนั้น ครูอนุบาลจึงไม่ตระหนักในการออกแบบการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเท่าที่ควร ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ

1.3.3) การอบรมเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ได้จากการเล่นกิจกรรมเสรี

ครูมีการเข้าอบรมเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่จะได้รับการจัดกิจกรรมเสรี แต่หลังจากการอบรมครูส่วนใหญ่ไม่มีการทบทวนและฝึกฝนตนเองในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากความรู้เดิม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกวิธีและถูกต้อง อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือในการประเมินและติดตามผลครูอนุบาลในการนำความรู้ที่ได้จากการเข้าอบรมไปปฏิบัติใช้อย่างไรบ้าง ทำให้ครูไม่สามารถทราบได้ว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมากน้อยเพียงใดก่อนนำไปสู่การปฏิบัติว่าถูกหรือผิด

2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี

2.1) การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี

2.1.1) ข้อจำกัดของพื้นที่และสภาพแวดล้อม

ข้อจำกัดของพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเสรีต้องมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนก็มีความสำคัญในการจัด

กิจกรรม ซึ่งครูอนุบาลบางส่วนขาดทักษะและความคิดสร้างสรรค์ในการจัดพื้นที่และจัดสภาพแวดล้อม ทำให้พื้นที่ของมุมประสบการณ์ต่างๆ ถูกจัดเป็นมุมตายไม่มีการปรับเปลี่ยน ข้าครูยังไม่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ภายในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมและจำนวนเด็ก

2.1.2) ข้อจำกัดของจำนวนเด็ก

ข้อจำกัดของจำนวนเด็กในการจัดสภาพแวดล้อมและพื้นที่ไม่มีความสอดคล้องกับจำนวนเด็ก บางโรงเรียนมีจำนวนเด็กมากแต่พื้นที่การใช้สอยภายในห้องน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อมของครูอนุบาลไม่สอดคล้องกับจำนวนเด็ก ทำให้เกิดความแออัดและพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก

2.2) การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

2.2.1) ความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่ออุปกรณ์

การเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ครูอนุบาลยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับมุมประสบการณ์และสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก จึงส่งผลให้ครูอนุบาลไม่สามารถประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีรอบตัวให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กได้ เช่น การผลิตสื่ออุปกรณ์ชิ้นใช้เอง การใช้สื่อจากธรรมชาติ การใช้สื่อของจริงที่ไม่ใช้แล้ว เพราะครูอนุบาลมักใช้สื่อสำเร็จรูปในการจัดกิจกรรม ซึ่งปัจจุบันสื่อมีราคาแพงงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจัดหาสื่อมาใช้ในการจัดกิจกรรมเสรีได้เพียงพอ ในขณะที่เดียวกันบางห้องเรียนมีสื่อจำนวนมากเกินไปแต่ครูไม่สามารถบริหารจัดการสื่อมาใช้ได้

2.2.2) ข้อจำกัดของจำนวนเด็ก

ข้อจำกัดของจำนวนเด็กที่มีมากเกินไป ทำให้สื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมมีจำนวนไม่เพียงพอกับเด็ก การจัดสรรงบประมาณในการจัดหาสื่อในระดับชั้นอนุบาลยังมีน้อย ดังนั้น หากเด็กมีจำนวนที่มากเกินไปจะทำให้สื่อมีจำนวนไม่เพียงพอกับเด็ก

2.3) การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

2.3.1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้เด็ก

ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะความสามารถในการประเมินพัฒนาการเด็ก ขาดการสังเกตเด็กขณะทำกิจกรรม ทำให้ครูอนุบาลไม่มีการประเมินผลเด็กขณะทำกิจกรรมและไม่มีการจดบันทึก แต่เป็นการประเมินโดยการนิกรภาพเด็กเป็นรายบุคคล รวมทั้งครูยังขาดการประเมินกิจกรรมเสรีที่จัดขึ้นว่ามีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กหรือไม่ และครูไม่มีการประเมินตนเองการจัดกิจกรรมเสรีแต่ละครั้ง ทำให้การประเมินไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในครั้งต่อไปได้

2.3.2) ความสำคัญของการประเมินพัฒนาการเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลไม่ตระหนักเห็นความสำคัญของการประเมินผลขณะทำกิจกรรม หรือหลังการจัดกิจกรรมเสรีเสร็จ เช่น การประเมินกิจกรรม การประเมินผลเด็ก และการประเมินตนเองทำให้ครูอนุบาลมีความเข้าใจที่ผิดๆ ในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็ก ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมิน อีกทั้ง ครูขาดการชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่มีความรู้ด้านการศึกษาปฐมวัยที่จะช่วยให้คำชี้แนะได้อย่างถูกต้อง

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน พบว่า ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามรายด้าน ดังนี้

1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 บทบาท ดังนี้

1.1) บทบาทครูอนุบาล

1.1.1) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรมีการพัฒนาความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรม โดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ ศึกษาจากตำรา หนังสือ บทความ เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคลากรภายในโรงเรียนของตนเองหรือโรงเรียนในเครือข่าย การเข้าอบรมทุกครั้งเมื่อมีโอกาส และการศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนแกนนำ เพื่อครูอนุบาลจะสามารถนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการวางแผนและการเขียนแผนก่อนการจัดกิจกรรมเสรีอย่างสม่ำเสมอก่อนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกวิธี

1.1.2) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรมีการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีอย่างละเอียดและถูกต้อง ซึ่งนำไปสู่การวางแผนและการเขียนแผนในการจัดกิจกรรมเสรี โดยการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ ศึกษาจากตำรา หนังสือ บทความ เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเข้าอบรมทุกครั้งเมื่อมีโอกาส การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคลากรภายในโรงเรียน การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ

เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี ประกอบด้วย การออกแบบการจัดกิจกรรมเสรี เทคนิคหรือวิธีการจัดที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ให้เอื้ออำนวยกับเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี และมีความเหมาะสมกับมุมประสบการณ์ต่างๆ รวมถึง การจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสรี และความหลากหลายในการจัดกิจกรรมเสรีให้เข้ากับ บริบทของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ และนำไปสู่การจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็ก ปฐมวัยอย่างถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด

1.1.3) การฝึกฝนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรพัฒนาความสามารถในการฝึกฝนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาความรู้จากตำรา หนังสือ การศึกษาจากแผนการจัดกิจกรรมตัวอย่าง ที่มีความถูกต้อง โดยการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีทุกครั้งครูต้องระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม อย่างชัดเจนให้สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งจะเป็นการฝึกฝนและพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติอย่างถูกวิธี

1.1.4) การศึกษาพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน

ครูควรมีการศึกษาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก โดยการศึกษา จากตำรา หนังสือ การเข้ารับการอบรม การสอบถามจากผู้ปกครองเด็ก ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก จิตวิทยาเด็ก ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก และพฤติกรรมเด็ก เพื่อครูจะได้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนในการจัดหรือ ออกแบบการจัดกิจกรรม อีกทั้งครูยังสามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงวัย และสามารถ นำมาต่อยอดพัฒนาการเด็กได้อย่างเหมาะสมให้ดีขึ้น

1.1.5) การตรวจสอบการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรสะท้อนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีทุกครั้ง หรือส่งแผน การจัดกิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบการเขียนแผนของตนเองโดยตรง ในหนึ่งแผนก็จะรวมถึง การออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม การเตรียมสื่ออุปกรณ์ และสิ่งที่เด็กได้รับจากการจัด กิจกรรมเสรี ซึ่งจะทำให้ครูได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีว่าสามารถ นำไปสู่การปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้มีการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนแผนการจัดกิจกรรมเสรี ได้อย่างหลากหลาย และมีความแปลกใหม่

1.2) บทบาทผู้บริหาร

1.2.1) การกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน

ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายร่วมกับครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาลอย่างชัดเจน ในการจัดกิจกรรมหลักทั้ง 6 กิจกรรมไว้อย่างชัดเจน

โดยคำนึงถึงพัฒนาการเด็กเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้การสอนในระดับอนุบาล สิ่งที่เด็กควรจะได้รับ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการกิจกรรมต่างๆ พื้นที่ใช้สอยในการจัดกิจกรรมต่างๆ สื่ออุปกรณ์ที่ใช้เหมาะสมกับกิจกรรมและวัยเด็ก รวมทั้งสร้างความเข้าใจให้ครูตระหนักเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

1.2.2) การจัดสรรงบประมาณในระดับชั้นอนุบาลอย่างชัดเจน

การจัดกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้จะต้องได้จัดกระทำกับสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ครูอนุบาลจะต้องจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมเสรี ผู้บริหารควรมีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในระดับชั้นอนุบาลอย่างชัดเจนและทั่วถึงที่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสม เพียงพอและเท่าเทียมกัน การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในระดับชั้นอนุบาลในการแสวงหาความรู้ การเข้าอบรม การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมเสรี รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในการก่อตั้งพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

1.2.3) การสร้างความตระหนักให้กับครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักกับครูอนุบาลให้เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี โดยการจัดให้มีการอบรม การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ทางวิชาการ เพื่อให้ครูเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาล หมั่นเสริมแรงทางบวก และให้คำแนะนำกับครูอนุบาล เพื่อให้ครูอนุบาลมีกำลังใจในการทำงานและสามารถต่อยอดนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.4) การให้ความสำคัญในระดับการศึกษาปฐมวัย

ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลอย่างละเอียดและชัดเจน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาการเด็ก การประเมินพัฒนาการเด็ก และบทบาทครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เปิดใจรับฟังครูอนุบาลมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูอนุบาลกับผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารจะได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในระดับชั้นอนุบาลมากขึ้น ทำให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลได้อย่างเหมาะสม

1.2.5) การตรวจสอบแผนการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ผู้บริหารควรมีการติดตามแผนการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบการเขียนแผนของครูอนุบาล ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมเสรีมากน้อยเพียงใด ตรวจสอบความถูกต้อง ของการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าสอดคล้องกับวัยเด็กหรือไม่ ช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสรี สื่ออุปกรณ์มีความเหมาะสมใน

การจัดกิจกรรมเสรีหรือไม่ รวมถึงความแปลกใหม่ของแผนการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการคิดออกแบบ การใช้เทคนิค ตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสรี นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 บทบาทศึกษานิเทศก์

1.3.1) การสร้างความตระหนักให้ครูอนุบาลเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี
ศึกษานิเทศก์ควรสร้างความตระหนักให้ครูอนุบาล จัดให้มีโครงการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาล ให้ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ให้ครูเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรม มีการกำหนดแนวทางการให้ความรู้และการให้คำแนะนำกับครูอนุบาลอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักการจัด เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ทางวิชาการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2) การส่งเสริมครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
ศึกษานิเทศก์ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบทบาทครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี อย่างละเอียดและชัดเจน เพื่อเปิดใจรับฟังครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูอนุบาลกับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย เพื่อศึกษานิเทศก์จะได้ตระหนักมองเห็นปัญหา และเล็งเห็นความสำคัญในระดับชั้นอนุบาลมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจในบทบาทครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีนำไปสู่การแก้ไขและแนะนำแนวทางต่างๆ

1.3.3) การตรวจสอบการวางแผนและการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ศึกษานิเทศก์ควรมีการติดตามผลการวางแผนและการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการวางแผนงานของครูอนุบาล ว่าครูอนุบาลมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงการวางแผนการจัดกิจกรรมมากนักน้อยเพียงใด มีการปฏิบัติตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ หลังจากที่ได้นำความรู้ทางวิชาการจากการอบรมไปแล้วนั้น ตรวจสอบความถูกต้องของการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมว่ามีสอดคล้องกับวัยเด็กหรือไม่ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมหรือไม่ รวมถึงระบบการวางแผนในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งจะทำให้ครูมีความกระตือรือร้น กระตุ้นให้ครูกำลังคิดออกแบบ กล้าใช้เทคนิค และตลอดวิธีการจัดกิจกรรมนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม

2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 บทบาท ดังนี้

2.1) บทบาทครูอนุบาล

2.1.1) การแสวงหาความรู้และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาตนเอง

ครูควรมีการแสวงหาความรู้และฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี โดยการศึกษาจากตำรา หนังสือ การเข้าอบรม การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ หรือโรงเรียนแกนนำ มีแผนการจัดกิจกรรมเสรีไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีแล้วนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2) การปฏิบัติตามแผนการจัดกิจกรรมเสรีที่กำหนดไว้

การจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาล ครูควรมีการศึกษาแผนการจัดกิจกรรมเสรีที่ตนเองวางแผนไว้ รวมถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การจัดสภาพแวดล้อม การจัดพื้นที่ การใช้สื่ออุปกรณ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสรีตามที่กำหนดไว้ ศึกษาอย่างละเอียดพร้อมทั้งทบทวนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมเสรีเป็นไปตามแผนที่ตนเองกำหนดไว้

2.1.3) การจัดสภาพแวดล้อม และ การใช้สื่ออุปกรณ์ให้เอื้ออำนวยกับเด็กอย่างถูกต้อง

ครูควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเด็ก โดยครูเป็นผู้กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม มีการศึกษาตำรา หนังสือ การเข้าอบรม การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน ศึกษาการใช้สื่ออุปกรณ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยเด็ก รวมถึงการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสื่อสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว ควรมีการศึกษาการใช้สื่ออุปกรณ์จากธรรมชาติ สื่อในท้องถิ่น สื่อจากของจริงที่ใช้ในชีวิตประจำวันเด็กที่ใช้งานไม่ได้แล้ว นำมาประยุกต์ใช้ใหม่เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ อีกทั้งครูยังได้พัฒนาตนเองในการจัดสภาพแวดล้อม การจัดพื้นที่ และการนำสื่ออุปกรณ์มาจัดให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและพัฒนาการเด็ก

2.1.4) การศึกษาพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล

ครูอนุบาลควรมีการศึกษาพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน และธรรมชาติของเด็กอย่างท่วงท่าและลึกซึ้ง นำไปสู่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ และข้อจำกัดของเด็กแต่ละบุคคล รวมถึงการฝึกฝนความสามารถในการสังเกตพฤติกรรมเด็กระหว่างการทำกิจกรรมเสรี เพื่อครูจะได้นำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบการจัดกิจกรรมเสรีในครั้งต่อไป ซึ่งครูจะได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามวัย มีการต่อยอดให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาที่ดีขึ้นในขณะที่ทำกิจกรรมเสรี

2.1.5) การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี การสะท้อนพฤติกรรมเด็ก และการสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรีของตนเอง

ครูควรมีการสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี การสะท้อนพฤติกรรมเด็ก การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรีของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เห็นว่ากิจกรรมเสรีที่ครูจัดขึ้นนั้น ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีความสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กหรือไม่ เด็กมีพฤติกรรมตามที่ครูกำหนดไว้หรือไม่ และการจัดกิจกรรมเสรีของตนเองเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาเด็กเป็นรายบุคคลได้ สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ตรงตามวัย และนำไปปรับปรุงใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

2.1.6) การประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร และผู้ปกครอง

ครูอนุบาลควรติดต่อประสานงานความร่วมมือสื่อสารกับผู้บริหารและผู้ปกครองบ่อยครั้ง เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อใจแก่ผู้บริหารและผู้ปกครอง พร้อมทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องในการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาล

2.2) บทบาทผู้บริหาร

2.2.1) การแสวงหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างละเอียด

ผู้บริหารควรมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างละเอียด และเปิดใจกว้างรับฟังครูอนุบาล มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณ

2.2.2) การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร และสื่ออุปกรณ์อย่างทั่วถึง
ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนของตน ได้แก่ การจัดครูไปอบรม การจัดให้ครูไปศึกษาดูงาน สนับสนุนการจัดสรรสื่ออุปกรณ์หรือส่งเสริมการก่อสร้างพื้นที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนงบประมาณในจัดทำเอกสารแผนการจัดกิจกรรม สิ่งเหล่านี้เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพครูในการทำงานทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติงานของครูอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลมากที่สุด

2.2.3) การจัดให้ครูได้มีโอกาสในการอบรม และได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี

ผู้บริหารควรจัดให้มีต้นแบบหรือตัวอย่างที่ดีให้ครูได้ศึกษาเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีการประสานงานติดต่อกับวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือศึกษานิเทศก์เพื่อขอความร่วมมือให้มาคอยดูแลครูอย่างต่อเนื่อง และให้คำแนะนำเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการที่จะนำ

ไปสู่การปฏิบัติให้กับครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี การจัดสภาพแวดล้อม การเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ ให้สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กและบริบทของโรงเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครู ให้ครูได้ตระหนักถึงการจัดกิจกรรมเสรีอย่างถูกวิธี และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.4) การกำกับ นิเทศ และติดตามผลบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

ผู้บริหารควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล และติดตามผลหลังจากการประเมินอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการนิเทศภายในระหว่างผู้บริหารกับครูหรือครูกับครู เพื่อให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูในระดับชั้นอนุบาลด้วยกัน และรับคำแนะนำจากผู้บริหาร เกี่ยวกับเทคนิค หรือวิธีการจัดกิจกรรมเสรีอย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

2.2.5) การมอบหมายงานให้แก่ครูอนุบาลอย่างเหมาะสม

ผู้บริหารควรลดภาระงานครูอนุบาลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้ครูได้มีเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล และมีเวลาในการดูแลเด็กในชั้นเรียนของตนเองอย่างเต็มที่ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน และดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ดังนั้น หากครูอนุบาลมีภาระงานอื่นที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือจากงานสอนในระดับอนุบาลมากเกินไป ก็สามารถส่งผลให้ครูอนุบาลไม่มีเวลาเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล และขาดการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดเท่าที่ควร

2.3) บทบาทศึกษานิเทศก์ กรมมหาวิทยาลัย

2.3.1) การประสานติดต่อในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาครูอนุบาล

ศึกษานิเทศก์ควรประสานงานติดต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ในจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ การจัดโครงการอบรมครูอนุบาล การจัดให้ครูอนุบาลไปศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ สนับสนุนการจัดหาสื่ออุปกรณ์หรือส่งเสริมการก่อสร้างพื้นที่ในสถานศึกษา ตลอดจนงบประมาณในจัดซื้อเอกสารตำรา เกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดกิจกรรม หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพครูอนุบาลในการทำงานทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติงานของครูอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด

2.3.2) การจัดให้ครูได้มีโอกาสในการอบรม และได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี

ศึกษานิเทศก์ควรจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยวิทยากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย และเป็นแบบอย่างที่ดีให้ครูอนุบาลได้ศึกษา ทั้งนี้ศึกษานิเทศก์ควรมีการประสานงานติดต่อนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญ หรือครูต้นแบบ เพื่อขอความร่วมมือบุคลากร

เหล่านี้ช่วยเหลือและดูแลครูอนุบาลอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้กับครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี การจัดสภาพแวดล้อม การเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ ให้สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กและบริบทของโรงเรียน เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของครูอนุบาลให้ตระหนักถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างถูกวิธี อีกทั้งได้ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การดูแลเอาใจใส่เด็ก และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3) การกำกับ นิเทศ และติดตามผลครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง

ศึกษานิเทศก์ควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล และติดตามผลหลังจากที่ครูได้เข้ารับการอบรมไปแล้วอย่างต่อเนื่อง โดยศึกษานิเทศก์ควรเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัยโดยตรง เพื่อให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และรับคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับเทคนิค หรือวิธีการในจัดกิจกรรมเสรีอย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี 2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี 3) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เพื่อคัดเลือกตัวแทนในการสังเกตและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการส่งแบบสอบถาม คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 334 คน ใช้การสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลากเพื่อส่งแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลในการสังเกต คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจง และผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลจากการประชุมกลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และครูประจำการ จำนวน 10 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ดำเนินการหลังจากผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเรียบร้อยแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็นจำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถาม แบบสังเกต และประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี $PNI_{modified}$ การสรุปเนื้อหาจัดหมวดหมู่ แล้วนำเสนอตารางประกอบความเรียง และบรรยายข้อมูลของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และ 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ดังนี้

1.1 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนกตามรายด้าน 2 ด้าน ดังนี้

ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนกตามรายด้าน 2 ด้าน พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเอง ลำดับที่ 1 คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสรี และลำดับที่ 2 คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี เมื่อพิจารณาตามประเด็นหลัก ดังนี้

1) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเอง ลำดับที่ 1 เรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ลำดับที่ 2 เรื่อง การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี และลำดับที่ 3 เรื่อง การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

2) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเอง ลำดับที่ 1 เรื่อง การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี ลำดับที่ 2 เรื่อง การออกแบบการประเมินผล และลำดับที่ 3 เรื่อง การออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์

1.2 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนกตามภูมิภาค ดังนี้

ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนกตามภูมิภาค พบว่า ภูมิภาคที่ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเอง ลำดับที่ 1 คือ ภาคกลาง ลำดับที่ 2 คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลำดับที่ 3 คือ ภาคเหนือ และลำดับที่ 4 คือ ภาคใต้ เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของแต่ละภูมิภาค ดังนี้

1) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี พบว่า แต่ละภูมิภาคมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดในเรื่องเดียวกัน คือ เรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี รองลงมาคือ เรื่อง การออกแบบการประเมินผล

2) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี พบว่า แต่ละภูมิภาคมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดในเรื่องเดียวกัน คือ เรื่อง การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี รองลงมาคือ เรื่อง การออกแบบการประเมินผล

ตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี

ผู้วิจัยนำเสนอสาเหตุของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ปัจจัยเชิงสาเหตุของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี การออกแบบการจัดพื้นที่ สภาพแวดล้อม สื่ออุปกรณ์ และการออกแบบการประเมินผล ดังนี้

2.1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1) การวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลมีทัศนคติและมีความเชื่อเดิมต่อการจัดกิจกรรมเสรี ว่าเป็นเพียงการเล่นอย่างอิสระของเด็ก ทำให้ครูอนุบาลไม่ตระหนักในการวางแผนและเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า

2) การจบการศึกษาไม่ตรงสาขาและมีอายุมาก

ครูอนุบาลบางส่วนไม่ได้จบการศึกษาปฐมวัยโดยตรง และมีอายุมาก สอนมานาน จึงทำให้ครูอนุบาลมองว่าการวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีไม่มีความจำเป็นที่จะทำให้เป็นประจำหรือสม่ำเสมอ

3) การให้ความสำคัญกับกิจกรรมอื่นมากกว่ากิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลมักให้ความสำคัญกับกิจกรรมอื่นที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกวัน เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น มากกว่าการจัดกิจกรรมเสรีที่ให้ได้เล่นเพียงอย่างเดียว

4) การสอดแทรกของภาระงานอื่น

การสอนในระดับชั้นอนุบาลมักถูกมองว่าไม่มีความสำคัญเพราะเป็นเด็กเล็ก ครูอนุบาลจึงมักได้รับมอบหมายงานอื่นๆ ที่นอกเหนือจากงานสอนในชั้นเรียน ส่งผลให้ครูอนุบาลไม่มีเวลาในการวางแผนและเขียนแผนการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.1.2 การออกแบบการจัดพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์

1) ข้อจำกัดของพื้นที่และสภาพแวดล้อม

เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ภายในห้องเรียนและข้อจำกัดของจำนวนเด็กในชั้นเรียน ทำให้ครูอนุบาลครูอนุบาลไม่สามารถออกแบบการจัดสภาพแวดล้อมและพื้นที่ภายในห้องเรียนได้ และไม่สามารถเตรียมสื่ออุปกรณ์ได้เพียงพอกับจำนวนเด็กเช่นกัน

2) ความรู้ความเข้าใจในการจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อม

ในปัจจุบันมีครูอนุบาลหลายช่วงอายุ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ทำให้ครูอนุบาลมีความรู้ความเข้าใจในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยภายในห้องเรียนของตนเอง และการประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีอยู่รอบตัวไปคนละทิศคนละทาง

3) การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

ในปัจจุบันการประเมินและติดตามผล หรือการนิเทศครูอนุบาล เป็นศึกษานิเทศก์ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ทำให้ครูอนุบาลมีความเข้าใจที่ผิดๆ ในการออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และการเตรียมสื่ออุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมเสรี

2.1.3 การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลบางส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กไม่มากเท่าที่ควร ในขณะที่จัดกิจกรรมเสรีครูอนุบาลจึงไม่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนต่อยอดพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้เหมาะสมกับวัยเด็กได้

2) การวางแผนการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี

ครูขาดทักษะในการออกแบบการประเมินผลเด็ก จึงส่งผลกระทบต่อ การออกแบบการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในการขณะทำกิจกรรมเสรี

3) การอบรมเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ได้จากการเล่นกิจกรรมเสรี

หลังจากการอบรมครูส่วนใหญ่ไม่มีการทบทวนและฝึกฝนตนเองในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากความรู้เดิม ทำให้ครูไม่สามารถทราบได้ว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมากน้อยเพียงใดก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ปัจจัยเชิงสาเหตุของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี การใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี และการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี ดังนี้

2.2.1 การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี

1) ข้อจำกัดของพื้นที่และสภาพแวดล้อม

ครูอนุบาลบางส่วนขาดทักษะและความคิดสร้างสรรค์ในการจัดพื้นที่และจัดสภาพแวดล้อม ทำให้พื้นที่ของมุมประสบการณ์ต่างๆ ถูกจัดเป็นมุมถาวรไม่มีการปรับเปลี่ยน

2) ข้อจำกัดของจำนวนเด็ก

บางโรงเรียนมีจำนวนเด็กมากแต่พื้นที่การใช้สอยภายในห้องน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อมของครูอนุบาลไม่สอดคล้องกับจำนวนเด็ก

2.2.2 การใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

1) ความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์

ครูอนุบาลยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับมุมประสบการณ์และสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก จึงส่งผลให้ครูอนุบาลไม่สามารถประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีรอบตัวทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กได้

2) ข้อจำกัดของจำนวนเด็ก

เด็กมีจำนวนมากเกินไป ทำให้สื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเสรีมีจำนวนไม่เพียงพอกับเด็ก

2.2.3 การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้เด็ก

ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะความสามารถในการประเมินพัฒนาการเด็ก ขาดการสังเกตเด็กขณะทำกิจกรรม ไม่มีการประเมินผลเด็กขณะทำกิจกรรมและไม่มีการจดบันทึก ทำให้การประเมินไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในครั้งต่อไปได้

2) ความสำคัญของการประเมินพัฒนาการเด็กขณะทำกิจกรรมเสรี

ครูอนุบาลไม่ตระหนักเห็นความสำคัญของการประเมินผลขณะทำกิจกรรมหรือหลังการจัดกิจกรรมเสรีเสร็จ อีกทั้ง ครูขาดการชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่มีความรู้ด้านการศึกษาปฐมวัยที่จะช่วยให้คำชี้แนะได้อย่างถูกต้อง ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 บทบาท คือ บทบาทครูอนุบาล บทบาทผู้บริหาร และบทบาทศึกษานิเทศก์ ดังนี้

3.1.1 บทบาทครูอนุบาล

1) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรพัฒนาความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการวางแผนและการเขียนแผนการจัดกิจกรรม โดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อจะได้สามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองก่อนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกวิธี

2) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมเสรีอย่างละเอียดและถูกต้อง ซึ่งนำไปสู่การวางแผนและการเตรียมการในการจัดกิจกรรมเสรี และการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด

3) การฝึกฝนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรฝึกฝนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีมากยิ่งขึ้น

4) การศึกษาพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน

ครูควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวางแผนในการจัดหรือออกแบบการจัดกิจกรรม ให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก และสามารถนำมาต่อยอดพัฒนาการเด็กได้อย่างเหมาะสมให้ดีขึ้น

5) การตรวจสอบการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

ครูควรสะท้อนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีทุกครั้ง หรือส่งแผนการจัดกิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบการเขียนแผนของตนเองโดยตรง เพื่อจะได้มีการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนแผนการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างหลากหลายและมีความแปลกใหม่

3.1.2 บทบาทผู้บริหาร

1) การกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน

ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายร่วมกันกับครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงพัฒนาการเด็กเป็นสำคัญ รวมทั้งสร้างความเข้าใจให้ครูตระหนักเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

2) การจัดสรรงบประมาณในระดับชั้นอนุบาลอย่างชัดเจน

การจัดกิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้จะต้องได้จัดกระทำกับสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ครูอนุบาลจะต้องจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมเสรี และผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณส่งเสริมในระดับชั้นอนุบาลอย่างชัดเจนและทั่วถึง

3) การสร้างความตระหนักให้กับครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักกับครูอนุบาล หมั่นเสริมแรงทางบวก และให้คำแนะนำกับครูอนุบาล เพื่อให้ครูเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี

4) การให้ความสำคัญในระดับการศึกษาปฐมวัย

ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย เปิดใจรับฟังครูอนุบาลมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ผู้บริหารจะได้เล็งเห็นความสำคัญในระดับปฐมวัยมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนในระดับปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

5) การตรวจสอบแผนการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ผู้บริหารควรติดตามแผนการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบการเขียนแผนของครูอนุบาลว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงแผนมากน้อยเพียงใด ตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสรีนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.3 บทบาทศึกษานิเทศก์

1) การสร้างความตระหนักให้ครูอนุบาลเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี

ศึกษานิเทศก์ควรสร้างความตระหนักให้ครูอนุบาล จัดให้มีโครงการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาล ให้ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

2) การส่งเสริมครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

ศึกษานิเทศก์ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบทบาทครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีอย่างละเอียดและชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูอนุบาลกับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ทำให้เกิดความเข้าใจในบทบาทครูอนุบาลมากยิ่งขึ้น

3) การตรวจสอบการวางแผนและการเตรียมการของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ศึกษานิเทศก์ควรมีการติดตามผลการวางแผนและการเตรียมการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการวางแผนและการเขียนแผนของครูอนุบาล หลังจากได้รับการอบรมมาแล้ว

3.2 ด้านการจัดกิจกรรมเสรี แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 บทบาท คือ บทบาทครูอนุบาล บทบาทผู้บริหาร และบทบาทศึกษานิเทศก์ ดังนี้

3.2.1 บทบาทครูอนุบาล

1) การแสวงหาความรู้และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาตนเอง

ครูควรมีการแสวงหาความรู้และฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี มีวางแผนและการเขียนแผนจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การปฏิบัติตามแผนการจัดกิจกรรมเสรีที่กำหนดไว้

ครูควรมีการศึกษาแผนการจัดกิจกรรมเสรีที่ตนเองวางแผนไว้ล่วงหน้า ศึกษาอย่างละเอียดพร้อมทั้งทบทวนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมเสรีเป็นไปตามแผนที่ตนเองกำหนดไว้

3) การจัดสภาพแวดล้อม และการใช้สื่ออุปกรณ์ให้เอื้ออำนวยกับเด็กอย่างถูกต้อง

ครูควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเด็กตามที่ครูได้กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม และเลือกใช้ สื่ออุปกรณ์ที่มีความหลากหลายให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและสภาพแวดล้อมเด็ก

4) การศึกษาพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล

ครูอนุบาลควรมีการศึกษาพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน และธรรมชาติของ เด็กอย่างท่วงท่าและลึกซึ้ง นำไปสู่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งครูจะได้ช่วย ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามวัย

5) การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี การสะท้อนพฤติกรรมเด็ก และ การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรีของตนเอง

ครูควรมีการสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี การสะท้อนพฤติกรรมเด็ก การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรีของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เห็นว่ากิจกรรมเสรีที่ครูจัดขึ้นนั้น ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

6) การประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร และผู้ปกครอง

ครูอนุบาลควรติดต่อประสานงานความร่วมมือสื่อสารกับผู้บริหารและผู้ปกครองบ่อยครั้ง เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อใจ พร้อมทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี

3.2.2 บทบาทผู้บริหาร

1) การแสวงหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างละเอียด

ผู้บริหารควรมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็ก อนุบาลอย่างละเอียด และเปิดใจกว้างรับฟังครูอนุบาลเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ

2) การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร และสื่ออุปกรณ์

อย่างทั่วถึง

ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนของตน เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพครูในการทำงานทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติงานของครูอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลมากที่สุด

3) การจัดให้ครูได้มีโอกาสในการอบรม และได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี

ผู้บริหารควรจัดให้มีแบบอย่างที่ดีให้ครูได้ศึกษาเป็นตัวอย่าง ควรมีการประสานงานติดต่อนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือศึกษานิเทศก์ เพื่อขอความร่วมมือให้มาคอยดูแลครูอย่างต่อเนื่อง และให้คำแนะนำเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การกำกับ นิเทศ และติดตามผลบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

ผู้บริหารควรมีการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล และติดตามผลหลังจากการประเมินอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการนิเทศภายในระหว่างผู้บริหารกับครู หรือครูกับครู เพื่อให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5) การมอบหมายงานให้แก่ครูอนุบาลอย่างเหมาะสม

ผู้บริหารควรลดภาระงานครูอนุบาลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้ครูได้มีเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย และมีเวลาในการดูแลเด็กในชั้นเรียนของตนเองอย่างเต็มที่

3.2.3 บทบาทศึกษานิเทศก์ วิทยาลัย

1) การประสานติดต่อในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาครูอนุบาล

ศึกษานิเทศก์ควรประสานงานติดต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ในจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ การจัดโครงการอบรมครูอนุบาล การจัดให้ครูอนุบาลไปศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพครูอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด

2) การจัดให้ครูได้มีโอกาสในการอบรม และได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี

ศึกษานิเทศก์ควรจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้ครูอนุบาลได้ศึกษาอบรมหรือศึกษาจากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย และเป็นแบบอย่างที่ดี

3) การกำกับ นิเทศ และติดตามผลครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง

ศึกษานิเทศก์ควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล และติดตามผลหลังจากการที่ครูได้เข้ารับการอบรมไปแล้วอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และรับคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่ปฏิบัติจริงของครูอนุบาลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในทุกด้าน เนื่องจากการจัดกิจกรรมเสรีเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักที่ถูกกำหนดไว้ในตารางกิจวัตรประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ครูอนุบาลมีการจัดกิจกรรมเสรีในแต่ละโรงเรียนจะจัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันไปตามบริบทหรือตามตารางกิจวัตรประจำวัน แต่จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีโดยรวมน้อยกว่าค่าความคาดหวัง ครูอนุบาลจึงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแต่ไม่เร่งด่วน สอดคล้องกับผลการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมเสรี ครูอนุบาลส่วนใหญ่ที่มีทัศนคติต่อการจัดกิจกรรมเสรีว่าเป็นการเล่นอย่างอิสระของเด็ก จึงไม่เล็งเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสรีและปล่อยให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระแบบไร้ทิศทาง และในการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีได้ครบทุกด้าน การติดตามผลจากศึกษานิเทศก์ไม่มีความต่อเนื่องและครูอนุบาลขาดการแสวงหาความรู้และการฝึกฝน ทำให้ครูอนุบาลมีความเข้าใจผิดในการจัดกิจกรรมเสรีและยึดติดกับความเข้าใจเดิม ครูอนุบาลจึงไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างหลากหลาย ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก รวมถึงการจัดพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และการใช้สื่ออุปกรณ์การจัดกิจกรรมเสรี แสดงให้เห็นว่า ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดกิจกรรมเสรีให้เกิดผลในการปฏิบัติมากขึ้นกว่าสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง ดังนั้น ครูอนุบาลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรี และมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแสงเดือน ตันเจริญ (2542) กล่าวว่า ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก อนุบาล ควรมีความละเอียดรอบคอบและสามารถนำเทคนิคใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก และกิจกรรมที่จัดควรหลากหลาย มีความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ควรมีวัสดุที่ทันสมัยเพียงพอ เหมาะสมกับเด็ก เช่นเดียวกับ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540) ที่กล่าวว่า การที่จะสอนเด็กอนุบาลให้บรรลุเป้าหมายนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการเรียนรู้ธรรมชาติของเด็ก การจัดกิจกรรม การผลิตสื่อ และการใช้สื่ออุปกรณ์ การประเมินพัฒนาการ การสร้างปฏิสัมพันธ์ การเสริมแรงและอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

ข้อสังเกตของผลการวิจัย พบว่า ครูอนุบาลบางส่วนจบปริญญาตรีสาขาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย มีอายุมาก และมีประสบการณ์ในการสอนมานาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ครูอนุบาลมีประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัยอยู่ระหว่าง 15-20 ปี ซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนมานาน และยิ่งสอดคล้องกับ แสงเดือน ต้นเจริญ (2542) พบว่า ครูอนุบาลบางส่วนจบการศึกษามานานแล้ว และไม่ได้จบสาขาอนุบาลโดยตรง ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กมาใช้ได้มากเท่าที่ควร Guskey (2000) ได้เสนอว่า เส้นทางสู่ความสำเร็จในการพัฒนาครูควรเริ่มต้นจากความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม โดยให้การติดตาม สนับสนุนและกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การพัฒนานั้นประสบความสำเร็จ ดังนั้น ครูอนุบาลจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างถูกต้องนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูอนุบาลเท่านั้น แต่ครูอนุบาลจะต้องได้รับการพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนจากนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างครบทุกด้าน

2. ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ด้านการจัดกิจกรรมเสรีมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมเสรีมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี แสดงให้เห็นว่าครูอนุบาลส่วนใหญ่เน้นให้ความสำคัญกับการปฏิบัติแต่ในสภาพความเป็นจริงในการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ NAEYC (2005) พบว่า มีครูจำนวนมากที่มีความเชื่อในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล ดังนั้น คาดการณ์ได้ว่า ครูอนุบาลยังพบปัญหาในการจัดกิจกรรมเสรี โดยด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ครูอนุบาลนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมเสรี พบว่าครูอนุบาลยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรี และในประเด็นด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ครูอนุบาลส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมเสรี ส่งผลให้ครูอนุบาลไม่สามารถจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ สมปอง สีนวน (2546) ที่พบว่าครูไม่มีการวางแผน กล่าวคือ ครูไม่คำนึงถึงการประเมินพัฒนาการเด็กไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษา ซึ่ง อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2541) กล่าวว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมจะช่วยให้ผู้ดูแลเด็กสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีหลักการ รวมทั้งช่วยให้ผู้ดูแลเด็กได้สังเกตพัฒนาการอย่างละเอียดเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กได้ทันที่และช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง และ Beerens (2000) ได้สรุปการปฏิบัติงานแบบมีอาชีพ

ของครูออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน 2) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 4) ด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพ ดังนั้น ครูอนุบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี หากครูมีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเข้าร่วมการอบรม หรือการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ครูอนุบาลจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นมืออาชีพ และสามารถจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อสังเกตของผลการวิจัย พบว่า ข้อจำกัดของเด็กที่มีจำนวนมาก ส่งผลให้อัตราส่วนต่อการดูแลเด็กของครูอนุบาลไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง และข้อจำกัดของพื้นที่ในการจัดสภาพแวดล้อมขึ้นอยู่กับขนาดของห้องเรียน ทำให้พื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดพื้นที่และจำนวนเด็ก ครูอนุบาลบางส่วนไม่มีการวางแผนหรือเตรียมการในการจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า มักจะใช้เวลาในการเตรียมสื่ออุปกรณ์ในระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมเสรี พบว่า ครูอนุบาลที่อายุมากและมีประสบการณ์การสอนมานาน จะมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงในการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็ก และให้ความสำคัญแต่ละกิจกรรมไม่เท่าเทียมกัน โดยกิจกรรมเสรีจะเป็นกิจกรรมที่ครูอนุบาลให้ความสำคัญน้อย เพราะครูมีทัศนคติต่อกิจกรรมเสรีว่าเป็นเพียงการเล่นอย่างอิสระของเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและมีการพัฒนาครูอนุบาลในด้านการจัดกิจกรรมเสรี

3. แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย

ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากครูอนุบาลยังขาดทักษะความสามารถ และข้อความรู้เชิงลึกในการจัดกิจกรรมเสรี อีกทั้งครูอนุบาลยังมีความเข้าใจเดิมที่ผิดๆ และมีการใช้แผนการจัดกิจกรรมเสรีสำเร็จรูป หรือค้นหาจากเว็บไซต์นำไปสู่การปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมกับเด็ก ดังนั้น ครูอนุบาลจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากการพัฒนาตนเองแล้วจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิชาการ และศึกษานิเทศก์ ซึ่ง Sparks and Louck – Horsley (1990, อ้างถึงใน ประภาพรณเอี่ยมสุภานิต, 2540) ได้ระบุวิธีการพัฒนาของครู ว่าครูจะต้องระบุประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ตนสนใจ รวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาสาเหตุสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดใหม่ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มนัญญา งามแสง (2547) ได้เสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาครูอนุบาลที่เหมาะสมไว้คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการและนำไปใช้ปฏิบัติจริง ควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผน มีการนิเทศกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Fullan (1990) มีความเชื่อว่า ปัจจัยสำคัญ 4 ปัจจัยที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาวิชาชีพครู ได้แก่ ฟังระลึกว่าการพัฒนา

บุคลากรเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง บทบาทความเป็นผู้นำในระดับสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กรในระดับสถานศึกษาและบทบาทขององค์กรภายนอก โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค ดังนั้น ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการให้ความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสรีอย่างเหมาะสม

ข้อสังเกตของผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนาครูยังมีจุดอ่อน ซึ่งมีปัญหาที่คล้ายคลึงกันในแต่ละโรงเรียน เช่น งบประมาณในการสนับสนุนทั้งในเรื่องสื่ออุปกรณ์และการเข้าอบรม การจัดการอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูอนุบาล ครูอนุบาลไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ในสภาพบริบทของโรงเรียนตนเองได้ ครูอนุบาลส่วนใหญ่นิยมใช้แผนการจัดกิจกรรมหรือสื่ออุปกรณ์สำเร็จรูปที่ไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องตามหลักการ ในหลักสูตรเน้นทฤษฎีมากเกินไป และขาดเอกสารหรือหนังสือที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่เหมาะสมกับครูอนุบาล ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ มนตรี จุฬาวัดชนบท (2543) พบว่า การพัฒนาครูมีปัญหาดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) การฝึกอบรมจัดได้ไม่ทั่วถึง และไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู 2) การฝึกอบรมมีเนื้อหาเน้นทฤษฎีมากเกินไป ผู้เข้ารับการอบรมไม่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้ 3) การฝึกอบรมให้ความสำคัญกับการประเมินผล การติดตามผลน้อยเกินไป 4) การฝึกอบรมขาดความต่อเนื่อง 5) วิทยากรผู้ฝึกอบรมบางคนขาดคุณสมบัติ ขาดความพร้อมที่สอดคล้องกับหัวข้อการอบรม และ 6) ครูผู้เข้ารับการอบรมยังขาดงบประมาณสนับสนุน และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น ประสานงานกับผู้บริหาร การประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจใส่และสนใจช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหา มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน จะเห็นได้ว่าครูอนุบาลมีความต้องการได้รับการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายฝ่าย พร้อมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย เพื่อผลักดันให้ตนเองสามารถนำสิ่งที่ได้จากการแสวงหาความรู้ นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมืออาชีพ และมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำหรับครูอนุบาล

ครูควรพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ หมั่นแสวงหาความรู้และฝึกฝนตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ตลอดจนการสื่อสารและนำเสนอเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลให้กับผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ เพื่อให้ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์เห็นสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล และให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างถูกต้อง รวมถึงเล็งเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งเป็นหนึ่งใน 6 กิจกรรมหลักที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้เสนอแนะไว้

2. สำหรับผู้บริหาร

ผู้บริหารควรกำหนดและผลักดันในระดับนโยบายของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนระดับชั้นอนุบาลให้เกิดผลตามเป้าหมายงาน โดยการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี สื่ออุปกรณ์ พื้นที่การใช้สอย และการทำแผนการจัดกิจกรรมเสรี เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี รวมทั้งการเปิดใจรับฟัง ได้รับความรู้ความเข้าใจแนวทางในการปฏิบัติงานของครูอนุบาล และการเป็นต้นแบบที่ดี

3. สำหรับศึกษานิเทศก์

ศึกษานิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษาปฐมวัย เปิดใจรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนครูอนุบาลให้เกิดผลโดยการจัดโครงการอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูอนุบาล ตลอดจนเทคนิคและวิธีการการจัดกิจกรรมเสรีที่ถูกต้อง รวมทั้งการนิเทศและติดตามผลครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูอนุบาลเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรี ตระหนักในบทบาทครูอนุบาลอย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ควรมีการวิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สข. กทม. เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ใน 6 กิจกรรมหลักที่นอกเหนือจากกิจกรรมเสรี

3. ควรมีการวิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาล โดยเปรียบเทียบกันระหว่างกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม หรือเปรียบเทียบกันระหว่างโรงเรียนในหน่วยงานสังกัดต่างๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. 2540. **คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. 2546. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขจรศักดิ์ สีเสน. 2544. "การแก้ปัญหาด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์." **วารสารวิชาการ 11**.
- จำรูญ เรืองขจร. 2543. "การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม." **วารสารวิชาการ 3** (2): 35 - 47.
- นภเนตร ธรรมบวร. 2546. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2551. **การวิจัยสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร: สวีริยาสาส์น.
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ. 2540. "รูปแบบการพัฒนาครูประจำการไปสู่ความเป็นมืออาชีพ." **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช 1**.
- พัชรี ชันอาสาสะวะ. 2544. **การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย..
- พัฒนา ชัชพงศ์. 2542. **การจัดประสบการณ์และกิจกรรมระดับปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. 2540. **เด็กก่อนวัยเรียน**. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- มนตรี จุฬาวัดมนทล. 2543. **รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องนโยบายการผลิตและพัฒนาครู**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- มัญญา งามแสง. 2547. **กลยุทธ์ทางเลือกในการพัฒนาทักษะการประเมินภายในสำหรับครูอนุบาล: การประเมินความต้องการจำเป็นสมบูรณแบบโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจและพหุเทศาภรณ์ศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรีย์ เขียวฉะอ่อน. 2541. **การประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาลโดยใช้การวิเคราะห์งาน**. บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2549. **สื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา**. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เยาวพา เดชะคุปต์. 2542. **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: เอพีกราฟฟิค ดีไซน์.

เยาวพา เดชะคุปต์. ม.ม.ป.. **กิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน**. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลัดดา นีละมณี. 2531. **คู่มือครูอนุบาลนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ศูนย์การเรียนรู้**

กิจกรรมเสรี ระดับเด็กวัยก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

ลัดดา อ่อนละมุล. 2539. **การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมเรื่องศูนย์การเรียนรู้ สำหรับครูอนุบาล**

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. บัณฑิตวิทยาลัยปริญญา

มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณิ แกมเกตุ. 2551. **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรวรรณ เหมชะญาตี. 2545. **การจัดประสบการณ์การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย: เอกสาร**

ประกอบการสอน รายวิชา 2717637. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ รักริฉัย. 2542. **เอกสารประกอบการอบรมครูโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วราลี โกศัย. 2540. **ผลของการเล่นเกมแบบร่วมมือนอกห้องเรียนที่มีต่อพฤติกรรมชอบสังคมของ**

เด็กปฐมวัย. บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ.

วีณา ประชากุล. 2547. **ของเล่นวัสดุปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย**.

บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

วิโรฒ.

ศิริชัย กาญจนวาสี. 2548. **ทฤษฎีการประเมิน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สมปอง สีนวน. 2546. **การศึกษาการประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาล ในโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้**

เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2553. "รายงานประจำปี 2553 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)." from <http://www.thaihealth.or.th/Books/350>
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534. **คู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ของหน่วยศึกษานิเทศก์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551. **รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย.** กรุงเทพมหานคร: เพลินสตูดิโอ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553. **การศึกษาผลการติดตามการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง BBL ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันภาษาไทยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555. "กลุ่มสารสนเทศสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน." from <http://portal.bopp-obec.info/obec55/admin/list>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. **พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2555. **แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555 - 2559.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554. **การจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2555.** กลุ่มสารสนเทศสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สถิติพยากรณ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551. **การจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง.** กรุงเทพมหานคร: ชูมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภาณี ปิยะอภิรักษ์. 2544. **การเปรียบเทียบการแก้ปัญหาความคลาดเคลื่อนแบบกต/ปล่อยคะแนนและแบบโอโลในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูระหว่างวิธีป้องกันกับวิธีการปรับแก้.** บัณฑิตวิทยาลัยปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวิมล ว่องวานิช. 2550. **การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงเดือน ตันเจริญ. 2542. **การศึกษาการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร**. บัณฑิตวิทยาลัยปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
ประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2532. **"ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล" ในแต่ละรุ่นด้วยรัก**. ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2541. **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยศูนย์
การเรียนรู้คอมพิวเตอร์สำหรับเด็กวัยอนุบาล**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัยวรรณ พิทักษ์สิน. 2538. **ความสามารถด้านการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบครุมีปฏิสัมพันธ์และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์**. ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ภาษาอังกฤษ

- Barnett, U.. 1999. **Play therapy: finding the child in its own heaven**. Sydney: Gavemer.
- Beerans, D. R.. 2000. **Evaluation teacher for professional growth: Creating a
culture of motivation and learning**. California: Oks.
- Bredenkamp, S., Copple, C.. 2008. **Basic of developmentally appropriate practices:
An introduction for teachers of children 3 to 6**. Washington DC: NAEYC.
- Cart, D. S.. 1974. "A Comparative analysis of an adult learning center and formal
adult education progress with preference to selected variables." **Dissertation
abstracts international 34**.
- Casper, V., and Theilheimer, R.. 2010. **Early childhood education**. New York: McGraw-Hill.
- Day, B.. 1994. **Early childhood education development / experiential teaching
and learning**. New York: Macmillan Publishing Company.
- Drake, K.. 1986. **Complexity of classroom environment and six year old children
(Learning centers time on task educational contracts)**, The University of
North Carolina at Chapel Hill.
- Erikson, E.. 1950. **Childhood and Society**. New York: Norton&Co. Hardman.

- Essa, E. L.. 2011. **Introduction to early childhood education, annotated student's edition**. Belmont: Wadsworth cengage learning.
- Fromberg, D. P.. 2002. **Play and meaning in early childhood education**. Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Frost, J. L., Wortham, S. C., and Reifel, S.. 2008. **Play and child development**. New Jersey: Pearson Education.
- Fullan, M. G.. 1990. **The new meaning of education change**. New York: Teacher TuCollege Press.
- Guskey, T. R.. 2000. **Evaluation professional development**. California: Corwin Press Inc.
- Huges, F. P.. 1996. **Child development**. New Jersey: Prentice Hall.
- Lloyd, B. a. H., N.. 2003. "Solitary play and convergent and divergent thinking skills in preschool children." **Early childhood research quarterly 18**: 22-41.
- Mckillip, J.. 1987. **Needs analysis: Tools for the human services and education**. Newbury Park: CA, Sage.
- Murphy, K. L.. 1999. **Socio-cultural influences on children's conceptions of preschool and Expectation for kindergarten in academic and child centered preschool**. University of Maryland: College Park.
- National Association for the Education of Young Children (NAEYC). 2005. "The core of DAP" 18 Jan 2013. from www.naeyc.org/dap/core.
- Paciorek, K. M., and Munro, J.H.. 2004. **Learning center : Why and How. Annual Editions : Early childhood education 2003/2004**. Connecticut: McGraw-Hill.
- Parkay, W. F.. 1992. **Bocoming aTeacher**. Massachusetts: A Division of Simon & Schuster.
- Peggy, L.. 1998. "4 levels of learning center for use with young gifted children." **Gifted Child Today Magazine 21**(Sept/Oct): 36 - 41.
- Santrock, J. W.. 2007. **Parten's classic study of play. In a topical approach to life span development**. 3rd ed.: p.573, New York: McGraw Hill..
- Whitebread, D.. 1996. **Young Children Learning and Early Years Teaching: Teaching and Learning in the Early Years**. Whitebread David: U.S.A..

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. อาจารย์ ดร.สุภัทรา คงเรือง	สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
2. อาจารย์ ดร. ชบา พันธุ์ศักดิ์	ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดพระธาตุ
จังหวัดสุพรรณบุรี
3. อาจารย์ ดร.วิเชียร รุ่งทวีชัย	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
(มหามงคล)
จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประชุมกลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประชุมกลุ่ม

1. อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ ศรีมารุต	รองคณบดีวิทยาลัยฝึกหัดครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. อาจารย์ ดร.ชลธิป สมานิติ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. อาจารย์ ดร.ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
4. อาจารย์วิภา ตันตูลพงษ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. อาจารย์ไสรจจะ มีทรัพย์มัน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร
6. อาจารย์ ดร. ชบา พันธุ์ศักดิ์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดพระธาตุ
จังหวัดสุพรรณบุรี
7. อาจารย์สายสมร นาคประเสริฐ	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง
กรุงเทพมหานคร
8. อาจารย์อ้อยทิพย์ หาญนาวี	ครูชำนาญการ โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์
กรุงเทพมหานคร
9. อาจารย์พัชราภรณ์ สมวงษ์	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดด่าน
กรุงเทพมหานคร
10. อาจารย์วันเพ็ญ ไทยประยูร	ครูชำนาญการ
โรงเรียนที่ปังกรวิทยาพัฒน์ (วัดโบสถ์)
กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ค

รายชื่อตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามภูมิภาค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 16 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัด	ประชากร(คน)	ตัวอย่างประชากร (คน)
นครราชสีมา	2814	18
บุรีรัมย์	1989	13
สุรินทร์	1678	11
ศรีสะเกษ	1882	12
อุบลราชธานี	1961	13
ยโสธร	711	5
ชัยภูมิ	1484	10
อำนาจเจริญ	521	3
บึงกาฬ	479	3
หนองบัวลำภู	721	5
ขอนแก่น	2006	13
อุดรธานี	1726	11
เลย	806	5
หนองคาย	552	4
มหาสารคาม	1175	8
ร้อยเอ็ด	1632	11
กาฬสินธุ์	1085	7
สกลนคร	1310	9
นครพนม	965	6
มุกดาหาร	504	3
รวม	26,001	170

ตารางที่ 17 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคกลาง

จังหวัด	ประชากร (คน)	ตัวอย่างประชากร (คน)
กรุงเทพมหานคร	204	1
สมุทรปราการ	402	3
ปทุมธานี	474	3
นนทบุรี	346	2
พระนครศรีอยุธยา	797	5
อ่างทอง	321	2
ลพบุรี	728	5
สิงห์บุรี	258	2
ชัยนาท	386	3
สระบุรี	615	4
ชลบุรี	707	5
นครนายก	299	2
ระยอง	530	3
จันทบุรี	428	3
ตราด	256	2
ฉะเชิงเทรา	676	4
ปราจีนบุรี	522	3
สระแก้ว	627	4
ราชบุรี	767	5
กาญจนบุรี	983	6
สุพรรณบุรี	889	6
นครปฐม	769	5
สมุทรสาคร	312	2
สมุทรสงคราม	165	1
เพชรบุรี	470	3
ประจวบคีรีขันธ์	476	3
รวม	13,407	87

ตารางที่ 18 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคเหนือ

จังหวัด	ประชากร (คน)	ตัวอย่างประชากร (คน)
เชียงใหม่	1243	8
ลำพูน	449	3
ลำปาง	716	5
อุตรดิตถ์	568	4
แพร่	481	3
น่าน	551	4
พะเยา	469	3
เชียงราย	1216	8
แม่ฮ่องสอน	620	4
นครสวรรค์	1106	7
อุทัยธานี	475	3
กำแพงเพชร	844	6
ตาก	664	4
สุโขทัย	666	4
พิษณุโลก	911	6
พิจิตร	653	4
เพชรบูรณ์	1043	7
รวม	12,675	83

ตารางที่ 19 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาค ภาคใต้

จังหวัด	ประชากร (คน)	ตัวอย่างประชากร (คน)
นครศรีธรรมราช	1432	9
กระบี่	424	3
พังงา	319	2
ภูเก็ต	124	1
สุราษฎร์ธานี	942	6
ระนอง	189	1
ชุมพร	557	4
สงขลา	1044	7
สตูล	356	2
ตรัง	560	4
พัทลุง	519	3
ปัตตานี	901	6
ยะลา	469	3
นราธิวาส	899	6
รวม	8,735	57

ภาคผนวก ง

รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 20 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
1.	นครราชสีมา	18	บ้านหนองพลวงใหญ่ บึงพญาปราบ บ้านพะเนา วัดเหมสูง บ้านโนนพะไล เสมาอุปถัมภ์ บ้านหนองโปลา ครบุรีวิทยา บ้านบุหว่าสามัคคี สันติวิทยา กิริวัฒน์ศักดิ์ บ้านโป่ง ชุมชนบ้านกุดม่วง วัดบ้านกลาง บ้านโคกตะพาน วัดบ้านหนองกก ดอนอีลุ่ม (ประชารัฐพัฒนา) โนนเพ็ดวิทยา
2.	บุรีรัมย์	13	บ้านสำโรงพรหมอนุสรณ์ อนุบาลเมืองบุรีรัมย์ (บ้านบัว) วัดบ้านเมืองฝาง บ้านตลาดชัย บ้านไม้แดง บ้านยาง บ้านหนองรักษ์ บ้านแท่นบัลลังก์ วัดน้ำไหล บ้านหนองกรด บ้านปะคำสำโรง

ตารางที่ 20 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
			วัดบัวทอง
			บ้านโศกนาศน์ท่าม่วง
3.	สุรินทร์	11	บ้านนาสม (วิไลราษฎร์ศึกษา)
			บ้านอังกัญเสกแอ (ประดิษฐ์
			ราษฎร์สามัคคี)
			บ้านสัมปอຍ
			บ้านตำปุง
			บ้านขาวไค้
			บ้านชีเหล็กโนนจาน
			สระขุดดงสำราญวิทยา
			บ้านโนนโพ
			บ้านรินแดง
			บ้านตานี
			บ้านหนองหรี
4.	ศรีสะเกษ	12	บ้านฮ่องแฮ้ด้า
			บ้านบ้านดอนสั้น
			บ้านหนองโพธิ์
			บ้านบัวหุ้ง (รัฐราษฎร์สามัคคี)
			จินตวิทยาคาร 2 (บ้านหนอง
			ศาลา)
			บ้านฮ่องซ่า
			บ้านใจดี
			บ้านหนองสะแกสน
			บ้านหนองกาต
			บ้านสามแยก-หินกอง
			บ้านตระกาศขอนแก่น
			บ้านชะยูง

ตารางที่ 20 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
5.	อุบลราชธานี	13	บ้านขามใหญ่ ปทุมวิทยากร บ้านทุ่งขุ่นใหญ่ ชุมชนบ้านเจียด บ้านบึงหอม บ้านกุดยาลวน ชุมชนบ้านดอนใหญ่-บูรพา บ้านจันทัย บ้านหนามแท่ง บ้านบัววัด บ้านโนนแดง บ้านนาอุดม บ้านโนนแก้ง
6.	ยโสธร	5	บ้านดอนกลอย บ้านดาดทอง บ้านนาสะไมย์ บ้านเหล่าเมย บ้านสองคร
7.	ชัยภูมิ	10	บ้านหนองบัวขาว นาเสียวศึกษาการ อนุบาลชัยภูมิ บ้านกุดไฉ้ บ้านแก้งตาตไช บ้านโนนชาต สระโพนทอง บ้านใหม่นาดิ บ้านหนองโตน ชุมชนบัวบานสามัคคี
8.	อำนาจเจริญ	3	บ้านภูเขาราม บ้านนาเหี้ย บ้านแก้งกฐิน
9.	บึงกาฬ	3	บ้านโคกกระแซ บ้านโนนแก้วโพนทอง บ้านโนนเสถียร

ตารางที่ 20 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
10.	หนองบัวลำภู	5	บ้านนาอ่าง ชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา บ้านห้วยหมากต่าง บ้านดงสวรรค์วิทยา บ้านเอื้องโนนโรโนนสาววิทยา
11.	ขอนแก่น	13	บ้านโนนเขวา บ้านห้วยเตยพัฒนา บ้านหินลาดวังตอ เบญจมิตรวิทยาคม บ้านลาน แก่นนาโนมีวิทยา มิตรภาพ 2 วัดอัมพร (ศุภราชภูร์รังสรรค์) บ้านหนองแวงนางเข้า น้ำพองประชานุกูล กุสุว่างสามัคคี บ้านโนนทอง บ้านโนนจันทน์ห้วยแสงพรสวรรค์
12.	อุดรธานี	11	บ้านเชียงยืน ถ่อนใหญ่ถ่อนน้อย บ้านปากดงส่งเสริมธรรม บ้านยางหล่อโนนน้ำย้อย บ้านหนองหญ้ารังกาห้วยชุมปูน ชุมชนวัดป่าทรงธรรม บ้านกะพี บ้านหนองสองห้องหนองแก้ว โนนศรี บ้านหงษาวดี

ตารางที่ 20 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
			ตัวอย่างประชากร
13.	เลย	5	บ้านนาบอน บ้านบง บ้านนาบัว บ้านโนน บ้านศาลาน้อย
14.	หนองคาย	4	เชือกหม้ายวิทยา บ้านนาคลอง บ้านนาเพียงน้อยนาสมบูรณ์ บ้านแป้น
15.	มหาสารคาม	8	บ้านดอนคู บ้านอุปราช บ้านกุดซุย บ้านป่าตองหนองงู บ้านเก่าใหญ่โนนสะอาด บ้านนางเลิ้งโคกล่าม บ้านแพงหนองเหนือ บ้านเลิงบัว
16.	ร้อยเอ็ด	11	โนนสันหนองแคสามัคคี โสภโณประชาสรรค์ บ้านหนองวาง รัฐประชาวิทยาการ ทุ่งกุลาประชารัฐ ไตรคามสามัคคี วัดบ้านโพเงิน บ้านซี้เหล็ก บึงอุดมบึงคำ บ้านหนองไฮ อนุบาลโพทอง
17.	กาฬสินธุ์	7	ชุมชนนาจารย์วิทยา หามแหโพทองวิทยาคม ปลาเค้าวิทยาการ หนองกาวศุภราษฎร์บำรุง หนองบัวนอก จุมจังอุกรณ์เจริญเวทย์

ตารางที่ 20 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
18.	สกลนคร	9	บ้านหนองหอย สกลนคร (วันครู2501) บ้านดงยอสามัคคีพิทยาศิลป์ บ้านนาใน บ้านชะทองนาหัวช้าง บ้านโคก บ้านเตือศรีคันไชย บ้านหนองขุ่น บ้านปลาหลาย
19.	นครพนม	6	บ้านวังไฮหนองกุง บ้านสร้างหิน บ้านวังกระแสะ บ้านท่าแต่ปู่แก บ้านโคกสว่าง บ้านท่าหนามแก้วสวนกล้วย
20.	มุกดาหาร	3	บ้านโนนสะอาด1 บ้านหนองแคนนาจาน บ้านหนองหอยป่าหวาย
รวม			170

ตารางที่ 21 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคกลาง

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
1.	กรุงเทพมหานคร	1	พญาไท
2.	สมุทรปราการ	3	คลองมหาวกี พลอยจาดูร์จินดา คลองหลุมลึก
3.	ปทุมธานี	3	วัดราษฎร์ศรัทธาทำ วัดกล้าขุ่ม วัดราษฎร์บำรุง
4.	นนทบุรี	2	วัดโชติการาม ชุมชนวัดบางไผ่
5.	พระนครศรีอยุธยา	5	วัดกลาง (ปากกรานสามัคคี) วัดบัวงาม วัดโพธิ์เอน วัดนาคสโมสร (โบราณญาณบำรุง) วัดไทรน้อย
6.	อ่างทอง	2	อนุบาลเมืองอ่างทอง(วัดทองคู้ง) วัดไชโย
7.	ลพบุรี	5	วัดคอกกระบือ วัดยาง ณ รังสี วัดหลวงท้ายตลาด บ้านคลองสาริกา บ้านหนองปึกนก
8.	สิงห์บุรี	2	วัดตีกราชา วัดวังขรณ์
9.	ชัยนาท	3	อนุบาลเมืองชัยนาท วัดใหญ่ (นากประสูตประชา นุสรณ์) บ้านหัวถนน
10.	สระบุรี	4	บ้านป่าไม้พระฉาย วัดหนองกีบม้า

ตารางที่ 21 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคกลาง

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
			วัดป่าไผ่ บ้านหนองสองห้อง
11.	ชลบุรี	5	วัดเตาปูน บ้านห้วยกะปิ อนุบาลพานทองวัดหนองกระทุ่ม บ้านเนิน บ้านมาบประชัน
12.	นครนายก	2	วัดเจติย์ทอง (สุขวิทยาการ) วัดสันตยาราม
13.	ระยอง	3	วัดยายดา วัดเขาสำเภาทอง วัดปากน้ำพังราด
14.	จันทบุรี	3	บ้านท่าแฉลบ บ้านเขาแก้ววิทยา วัดวังจะฮ้าย
15.	ตราด	2	บ้านสวนใน วัดบางปรือ
16.	ฉะเชิงเทรา	4	วัดประตุน้ำท่าไข่ วัดบางปรุง วัดเสม็ดเหนือ บ้านม่วงโพรง
17.	ปราจีนบุรี	3	บ่อแร่-ธารเลา เมืองปราจีนบุรี บ้านหนองบัว

ตารางที่ 21 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคกลาง

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
18.	สระแก้ว	4	บ้านคลองศรีเมือง บ้านท่าระพา บ้านโคกปราสาท ชุมชนบ้านแซร์อ้อ
19.	ราชบุรี	5	วัดเขาสูงสันติธรรม วัดท้ายเมือง วัดห้วยไผ่ วัดชาวเหนือ วัดสัมมาราม
20.	กาญจนบุรี	6	บ้านห้วยน้ำขาว บ้านจันอุย วัดตะคร้ำเอน บ้านหนองกรด บ้านบ้องตี้ บ้านหนองหวาย
21.	สุพรรณบุรี	6	วัดสามทอง วัดโพธิ์ท่าทราย บ้านหนองฝ้าย บ้านโคกงูเห่า วัดกุ่มโคก วัดหนองกระทุ่ม
22.	นครปฐม	5	วัดดอนเสาเกียด บ้านลำพญา วัดสามควายเผือก วัดห้วยตะโก วัดโคกเขมา

ตารางที่ 21 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคกลาง

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
23.	สมุทรสาคร	2	บ้านท่าทราย เมืองสมุทรสาคร
24.	สมุทรสงคราม	1	วัดบางน้อย (แจ่มประชานุกุล)
25.	เพชรบุรี	3	บ้านไร่ดอน บ้านบ่อขม บ้านดอนมะกอก
26.	ประจวบคีรีขันธ์	3	บ้านคอกช้าง สามัคคีร่วมจิต บ้านสามกระต่าย
รวม			87

ตารางที่ 22 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
1.	เชียงใหม่	8	บ้านแม่เหียะสามัคคี บ้านแม่ดอกแดง บ้านช้างโน วัดบ้านเหล่า บ้านแม่ป๋าม วัดสามหลัง บ้านขุน บ้านเมืองกลาง
2.	ลำพูน	3	วัดศรีบังวัน วัดบ้านม้า โรงเรียนบ้านก้อจัดสรร
3.	ลำปาง	5	บ้านทุ่งฝาย สภามายสามัคคีวิทยา บ้านแม่หลง-สบจาง บ้านแม่กืด ไผ่งามวิทยา
4.	อุตรดิตถ์	4	วัดรัษฎาภิคาราม บ้านน้ำไคร้ บ้านห้วยผึ้ง บ้านซำบ้อ
5.	แพร่	3	อนุบาลแพร่ บ้านร่องพอง โรงเรียนบ้านป่อ
6.	น่าน	4	บ้านดอน (ศรีเสริมกสิกร) บ้านสองแคว ป่ากลาง (มิตรภาพที่ 166) สกาตพัฒนา
7.	พะเยา	3	บ้านดอกบัว (ราษฎร์บำรุง) บ้านภูเงิน บ้านยางขาม

ตารางที่ 22 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
8.	เชียงราย	8	บ้านหัวดอย แม่ยาววิทยา บ้านป่าบง บ้านป่าตึก บ้านแม่ลากเนินทอง บ้านแม่จัน (เชียงแสนประชานุ สาสน์) อนุบาลทุ่งทรายพัฒนา บ้านแผ่นดินทอง
9.	แม่ฮ่องสอน	4	ชุมชนบ้านผาบ่อง ขุนยวม ทองสวัสดิ์วิทยาคาร บ้านจอมแจ้งมิตรภาพที่ 193
10.	นครสวรรค์	7	อนุบาลเมืองนครสวรรค์ วัดนิเวศวุดาราม วัดสวรรค์ประชากร วัดบ้านวัง วัดบ้านพลึง บ้านเขานางต๋วม บ้านขามะเกลือ
11.	อุทัยธานี	3	อนุบาลทัพทัน (อุดมพิทยา) บ้านสวนขวัญ อนุบาลบ้านไร่
12.	กำแพงเพชร	6	ผินสหราษฎร์พัฒนา วัดคูยาง อนุบาลไทรงาม ชุมชนบ้านคลองลาน อนุบาลปางศิลาทอง บ้านบึงหล่มสามัคคี

ตารางที่ 22 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคเหนือ

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
13.	ตาก	4	ตากสินราชานุสรณ์ บ้านตากประถมวิทยา ชุมชนบ้านท่าสองยาง บ้านแม่พลู
14.	สุโขทัย	4	อนุบาลสุโขทัย บ้านลานกระบือ บ้านดงยาป่า บ้านสารจิตร
15.	พิษณุโลก	6	วัดยาง (มีมานะวิทยา) อนุบาลพิษณุโลก วัดบางกระท่อม บ้านเนินสะอาด ชุมชน 8 ราษฎร์อุทิศพิทยา บ้านหนองกะท้าว
16.	พิจิตร	4	อนุบาลพิจิตร อนุบาลวังทรายพูน อนุบาลบางมูลนาก "ราษฎร์อุทิศ" วัดพร้าว
17.	เพชรบูรณ์	7	อนุบาลเพชรบูรณ์ บ้านสามแยกวังชมภู บ้านห้วยสะแก บ้านป่าบง อนุบาลหล่มเก่า บ้านนาไร่เดียว ชุมชนบ้านพุเตย
รวม			83

ตารางที่ 23 รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคใต้

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
1.	นครศรีธรรมราช	9	อนุบาลนครศรีธรรมราช บ้านปากพญา บ้านทวดทอง วัดควนยุง วัดเพ็ญมิตร บ้านปากเชียร บ้านคางคาล้อม บ้านคลองแคว ท่าศาลา
2.	กระบี่	3	ชุมชนบ้านทุ่ง บ้านดินแดงน้อย บ้านถ้ำโกบ
3.	พังงา	2	บ้านทุ่งเจดีย์ บ้านพรุใน
4.	ภูเก็ต	1	อนุบาลภูเก็ต
5.	สุราษฎร์ธานี	6	บ้านบางใหญ่ อนุบาลสุราษฎร์ธานี วัดวิเวกการาม บ้านวังหิน บ้านคลองไม้แดง บ้านกลาง
6.	ระนอง	1	บ้านด่าน
7.	ชุมพร	4	อนุบาลชุมพร อนุบาลเมืองชุมพร วัดประสาธนิกร บ้านเขาแงน

ตารางที่ 23 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคใต้

ที่	จังหวัด	จำนวน	โรงเรียน
ตัวอย่างประชากร			
8.	สงขลา	7	อนุบาลสงขลา อนุบาลบ้านท่าสะอ้าน วัดบ่อแดง บ้านควนสะอาด บ้านบางแพบ บ้านป่างาม บ้านเกาะทาก
9.	สตูล	2	อนุบาลสตูล บ้านห้วยน้ำดำ
10.	ตรัง	4	อนุบาลตรัง วัดควนวิเศษ บ้านบางสัก บ้านโตน
11.	พัทลุง	3	วัดอภัยาราม อนุบาลเมืองพัทลุง บ้านควนยวน
12.	ปัตตานี	6	ชุมชนบ้านกรือเซะ ชุมชนบ้านปูยู บ้านควนแตง บ้านคลองหิน บ้านบาโงยือริง บ้านตือเบาะ
13.	ยะลา	3	บ้านท่าสาป บ้านตะบิงตัง บ้านโต

ตารางที่ 23 (ต่อ) รายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคใต้

ที่	จังหวัด	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	โรงเรียน
14.	นราธิวาส	6	บ้านเปล บ้านจะแลเกาะ บ้านกูบู เพลินพิศ บ้านบ่อทอง บ้านจะแนะ
รวม			57

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี (PNI_{modified}) ของครุอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนกตาม
 ข้อคำถาม ดังตารางที่ 24
 ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำแนก
 ตามข้อคำถาม

การจัดกิจกรรมเสรี	D	PNI_{modified} (I-D) / D
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี		
1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี	(4.13)	(0.21)
1. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า	4.23	0.18
2. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน	3.84	0.30
3. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีโดยมีจำนวนมุมประสบการณ์ สอดคล้องกับจำนวนเด็ก	4.26	0.17
4. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีได้เหมาะสมและสอดคล้องกับ พัฒนาการเด็ก	4.35	0.14
5. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีสอดคล้องกับหน่วยการสอน	4.03	0.24
6. ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีที่หลากหลาย เช่น มุมบ้าน มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมบทบาทสมมติ	4.38	0.14
7. ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีให้มีระดับความยากง่ายแตกต่างกันไป	3.84	0.30
1.2 การออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์	(4.44)	(0.13)
8. ครูออกแบบการจัดแบ่งพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับมุมต่างๆ และการจราจร ในห้องเรียนไม่แออัด	4.52	0.11
9. ครูออกแบบให้มีป้ายนิเทศหรือพื้นที่ในการแสดงผลงานของมุมต่างๆ	4.46	0.12
10. ครูออกแบบมุมภายในห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศ ถ่ายเทสะดวก	4.08	0.23
11. ครูออกแบบสื่อ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก	4.36	0.14
12. ครูออกแบบสื่ออุปกรณ์ให้มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และชีวิตประจำวันเด็ก	4.61	0.08
13. ครูออกแบบการจัดวางสื่อ อุปกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้ง่าย	4.58	0.09
1.3 การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี	(4.23)	(0.15)
14. ครูกำหนดจุดประสงค์ในการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ชัดเจน	4.18	0.19
15. ครูออกแบบการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก	4.07	0.22

ตารางที่ 24 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
จำแนกตามข้อคำถาม

การจัดกิจกรรมเสรี	D	PNI_{modified} (I-D) / D
16. ครูออกแบบวิธีการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ชัดเจน	4.28	0.16
17. ครูเข้าใจวิธีการใช้เครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็ก	4.14	0.20
18. ครูมีการพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือในการประเมินอย่างสม่ำเสมอ	4.33	0.15
19. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนา ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป	4.32	0.15
20. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง	4.29	0.16
21. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำไปพัฒนาเด็ก เป็นรายบุคคล	4.11	0.21
22. ครูรู้จักปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ในการเรียนรู้ของเด็ก	4.32	0.15
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี		
2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี	(4.13)	(0.21)
23. ครูให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสรี และสามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.09	0.22
24. ครูจัดกิจกรรมเสรีทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน	4.02	0.24
25. ครูจัดกิจกรรมเสรีให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ และได้ใช้ ประสาทสัมผัสทั้ง 5	4.29	0.16
2.2 การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี	(3.85)	(0.29)
26. ครูมีการจัดแบ่งมุมต่างๆ อย่างชัดเจนและเป็นสัดส่วน	3.89	0.28
27. ครูจัดให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ในการทำกิจกรรมจากมุมต่างๆ ได้อย่างอิสระโดยไม่รบกวนเพื่อน	3.90	0.28
28. ครูจัดมุมที่มีเสียงดังให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ	3.73	0.34
29. ครูจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมให้มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทสะดวก	3.91	0.27
30. ครูมีการปรับเปลี่ยนป้ายนิเทศหรือพื้นที่แสดงผลงานเด็ก อย่างสม่ำเสมอ	3.80	0.31

ตารางที่ 24 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
จำแนกตามข้อคำถาม

การจัดกิจกรรมเสรี	D	PNI _{modified} (I-D) / D
2.3 การใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี	(3.57)	(0.40)
31. ครูจัดวางสื่อ อุปกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้สะดวก	4.19	0.19
32. ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก สอดคล้องกับมุมต่างๆ และหน่วยการเรียนรู้	3.76	0.32
33. ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นและชีวิตประจำวันเด็ก	3.49	0.43
34. ครูใช้สื่อที่ผลิตจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายและมีความปลอดภัย กับเด็ก	3.49	0.43
35. สื่อมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนเด็ก	2.94	0.70
2.4 บทบาทครูระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี	(4.23)	(0.18)
36. ครูมีการอธิบายการทำกิจกรรม และข้อตกลงให้เด็กเข้าใจ	4.23	0.18
37. ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นตามความถนัด ความสนใจ ของตัวเอง	4.08	0.22
38. ครูให้เด็กได้ทำงานเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มย่อย	4.37	0.14
2.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี	(4.13)	(0.21)
39. ครูประเมินเด็กตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้	4.34	0.15
40. ครูประเมินเด็กโดยใช้วิธีต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การบันทึก การสังเกต การถ่ายภาพ การสนทนา การสัมภาษณ์	4.48	0.11
41. ครูประเมินตามเกณฑ์ และตรงตามพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสม	4.15	0.20
42. ครูประเมินเด็กตามสภาพจริง	4.22	0.18
43. ครูประเมินเด็กอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ	4.08	0.22
44. ครูมีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานในการประเมินเด็กทุกครั้ง	4.05	0.23
45. ครูนำผลการประเมินไปปรับปรุงเพื่อนำไปพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล	3.88	0.28
46. ครูนำผลการประเมินไปพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป	4.11	0.21
47. ครูนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป	3.88	0.28

จากตารางที่ 24 พบว่า เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ลำดับที่ 1 เท่ากันสองเรื่องคือ เรื่อง ครูมีแผนการจัดกิจกรรมเสรีเป็น เอกสารลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน และ เรื่อง ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีให้มีระดับความยากง่าย แตกต่างกันไป (PNI_{modified} = 0.30) ลำดับที่ 2 เรื่อง ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีสอดคล้องกับ หน่วยการเรียนรู้ (PNI_{modified} = 0.24) และลำดับที่ 3 เรื่อง ครูออกแบบให้สื่ออุปกรณ์มีความสอดคล้อง กับสภาพท้องถิ่นและชีวิตประจำวันเด็ก ((PNI_{modified} = 0.23) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม ด้านการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ลำดับที่ 1 เรื่อง สื่อมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนเด็ก ($PNI_{\text{modified}} = 0.70$) ลำดับที่ 2 เท่ากันสองเรื่องคือ เรื่อง ครูใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นและชีวิตประจำวันเด็ก และ เรื่อง ครูใช้สื่อที่ผลิตจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายและมีความปลอดภัยกับเด็ก ($PNI_{\text{modified}} = 0.43$) ลำดับที่ 3 เรื่อง ครูจัดมุมที่มีเสียงดังให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$) ตามลำดับ

ภาคผนวก ฉ
ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC
 ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC

ประเด็นคำถาม	IOC	ผลการวิเคราะห์
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี		
1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี		
1. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า	1.0	ใช้ได้
2. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน	1.0	ใช้ได้
3. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีโดยมีจำนวนมุมประสบการณ์สอดคล้องกับจำนวนเด็ก	1.0	ใช้ได้
4. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีได้เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก	1.0	ใช้ได้
5. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีสอดคล้องกับหน่วยการสอน	0.7	ใช้ได้
6. ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีที่หลากหลาย เช่น มุมบ้าน มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมบทบาทสมมติ	0.7	ใช้ได้
7. ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีให้มีระดับความยากง่ายแตกต่างกันไป	1.0	ใช้ได้
1.2 การออกแบบพื้นที่ การจัดสภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์		
8. ครูออกแบบการจัดแบ่งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับมุมต่างๆ และการจราจรในห้องเรียนไม่แออัด	1.0	ใช้ได้
9. ครูออกแบบให้มีป้ายนิเทศหรือพื้นที่ในการแสดงผลงานของมุมต่างๆ	1.0	ใช้ได้
10. ครูออกแบบมุมภายในห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศถ่ายเทสะดวก	1.0	ใช้ได้
11. ครูออกแบบสื่อ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก	1.0	ใช้ได้
12. ครูจัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	0.3	ปรับปรุง
13. ครูออกแบบการจัดวางสื่อ อุปกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้ง่าย	0.7	ใช้ได้
1.3 การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี		
14. ครูกำหนดจุดประสงค์ในการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ชัดเจน	1.0	ใช้ได้
15. ครูออกแบบการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก	1.0	ใช้ได้
16. ครูออกแบบวิธีการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ชัดเจน	1.0	ใช้ได้

ตารางที่ 25 (ต่อ) ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์
ค่าดัชนี IOC

ประเด็นคำถาม	IOC	ผลการวิเคราะห์
17. ครูเข้าใจวิธีการใช้เครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็ก	1.0	ใช้ได้
18. ครูมีการพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือในการประเมินอย่างสม่ำเสมอ	0.7	ใช้ได้
19. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป	1.0	ใช้ได้
20. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง	1.0	ใช้ได้
21. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำไปพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล	1.0	ใช้ได้
22. ครูรู้จักปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเรียนรู้ของเด็ก	0.7	ใช้ได้
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี		
2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี		
23. ครูมีรูปแบบในการกิจกรรมเสรีตรงตามแผนที่กำหนดไว้	0.3	ปรับปรุง
24. ครูจัดกิจกรรมเสรีในลักษณะที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กเลือกเล่นตามความสนใจและความต้องการ เช่น จัดในห้องเรียน จัดนอกห้องเรียน เป็นต้น	0.3	ปรับปรุง
25. ครูมีรูปแบบในการจัดกิจกรรมเสรีที่มีการยืดหยุ่นตามความเหมาะสม	0.3	ปรับปรุง
2.2 การจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี		
26. ครูมีการจัดแบ่งมุมต่างๆ อย่างชัดเจนและเป็นสัดส่วน	1.0	ใช้ได้
27. ครูจัดให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ในการทำกิจกรรมจากมุมต่างๆ ได้อย่างอิสระโดยไม่รบกวนเพื่อน	0.7	ใช้ได้
28. ครูจัดมุมที่มีเสียงดังให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ	0.7	ใช้ได้
29. ครูจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมให้มีแสงสว่างเพียงพอและอากาศโล่งโปร่ง	0.3	ปรับปรุง
30. ครูมีการปรับเปลี่ยนป้ายนิเทศหรือพื้นที่แสดงผลงานเด็กอย่างสม่ำเสมอ	1.0	ใช้ได้
2.3 การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี		
31. ครูจัดวางสื่อ อุปกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้สะดวก	1.0	ใช้ได้
32. ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก สอดคล้องกับมุมต่างๆ และหน่วยการเรียนรู้	1.0	ใช้ได้
33. ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นและชีวิตประจำวันเด็ก	1.0	ใช้ได้

ตารางที่ 25 (ต่อ) ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์
ค่าดัชนี IOC

ประเด็นคำถาม	IOC	ผลการวิเคราะห์
34. ครูใช้สื่อที่ผลิตจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก มีความปลอดภัยกับเด็ก	1.0	ใช้ได้
35. สื่อมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนเด็ก	1.0	ใช้ได้
1.4 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสรี		
36. ครูมีการอธิบายการทำกิจกรรม และข้อตกลงให้เด็กเข้าใจ	1.0	ใช้ได้
37. ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นตามความถนัด ความสนใจของตัวเอง	1.0	ใช้ได้
38. ครูให้เด็กได้ทำงานเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มย่อย	1.0	ใช้ได้
39. ครูประเมินเด็กตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้	1.0	ใช้ได้
40. ครูประเมินเด็กโดยใช้วิธีต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การบันทึก การสังเกต การถ่ายภาพ การสนทนา การสัมภาษณ์	1.0	ใช้ได้
41. ครูประเมินตามเกณฑ์ และตรงตามพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสม	1.0	ใช้ได้
42. ครูประเมินผลพัฒนาการและการเรียนอย่างต่อเนื่อง	0.3	ปรับปรุง
43. ครูประเมินเด็กอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ	0.7	ใช้ได้
44. ครูมีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานในการประเมินเด็กทุกครั้ง	1.0	ใช้ได้
45. ครูนำผลการประเมินไปปรับปรุงเพื่อนำไปพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล	1.0	ใช้ได้
46. ครูนำผลการประเมินไปพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป	0.7	ใช้ได้
47. ครูนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป	1.0	ใช้ได้

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชุดที่ 1

แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

คำชี้แจง

แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตอนที่ 2 แบบสังเกตสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เป็นการวาดภาพแผนผังภายในห้องเรียน

ตอนที่ 3 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เป็นการจดบันทึก

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. การเตรียมตัวก่อนการสังเกต
 - 1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลที่เหมาะสมอย่างละเอียด
 - 1.2 ศึกษาประเด็นในการสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลให้เข้าใจอย่างชัดเจน
2. การดำเนินการสังเกต
 - 2.1 บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต ได้แก่ วัน เวลา สถานที่ และข้อมูลตอนที่ 1 ก่อนเริ่มการสังเกต
 - 2.2 สังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล ช่วงเวลาที่สังเกตคือ ช่วงเวลาที่ครูจัดกิจกรรมประจำวันให้กับเด็ก เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
 - 2.3 บันทึกรายละเอียดสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียนตามประเด็นการสังเกต
 - 2.4 เมื่อมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือพบสิ่งที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นให้ทำการบันทึกข้อมูลลงในช่องรายละเอียดเพิ่มเติม
 - 2.5 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามประเด็นในการสังเกต เช่น การถ่ายภาพ การถ่ายวิดีโอ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ชื่อผู้รับการสังเกต.....

ชั้นอนุบาลปีที่.....จำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน

โรงเรียน.....จังหวัด.....

สังเกตวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... น.

ตอนที่ 2 แบบสังเกตสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

แผนผังภายในห้องเรียน

รายละเอียดเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ชุดที่ 2

แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

คำชี้แจง

1. การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ ความต้องการจำเป็น ด้วยวิธีการจัดลำดับความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลอย่างเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสรี
2. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และ 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี
3. ผู้ใช้แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check list)
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี 2) ด้านการจัดกิจกรรมเสรี เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองเดี่ยว (Single-response format)

ข้อปฏิบัติในการสอบถาม

1. ครูอนุบาลเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม
2. การตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาท่านโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงเพื่อเป็นประโยชน์ เป็นแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลให้ได้ความต้องการจำเป็นในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย โดยข้อมูลที่ได้จากท่านจะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพและการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากท่านเป็นอย่างดี และผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านส่งแบบสอบถามกลับคืนด้วยซองที่ได้แนบมาด้วยภายใน 1 สัปดาห์

ขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการวิจัยในครั้งนี้

นางสาวชุลีวัลย์ รักษาภักดี

ผู้วิจัย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการตามความคิดเห็นของท่านในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งการจัดกิจกรรมเสรีของครูในเรื่องต่างๆ มีระดับการปฏิบัติ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

รายการ	พฤติกรรมที่ปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี					
1.1 การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี					
1. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า					
2. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน					
3. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีโดยมีจำนวนมุมประสบการณ์สอดคล้องกับจำนวนเด็ก					
4. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีได้เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก					
5. ครูเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรีสอดคล้องกับหน่วยการสอน					
6. ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีที่หลากหลาย เช่น มุมบ้าน มุมศิลปะ มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมบทบาทสมมติ					
7. ครูออกแบบการจัดกิจกรรมเสรีให้มีระดับความยากง่ายแตกต่างกันไป					
1.2 การออกแบบพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี					
8. ครูออกแบบการจัดแบ่งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับมุมต่างๆ และการจราจรในห้องเรียนไม่แออัด					
9. ครูออกแบบให้มีป้ายนิเทศหรือพื้นที่ในการแสดงผลงานของมุมต่างๆ					
10. ครูออกแบบมุมภายในห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศถ่ายเทสะดวก					
11. ครูออกแบบสื่อ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพทำจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก					

รายการ	พฤติกรรม ที่ปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
12. ครูออกแบบสื่ออุปกรณ์ให้มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และชีวิตประจำวันเด็ก					
13. ครูออกแบบการจัดวางสื่อ อุปกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้ง่าย					
1.3 การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี					
14. ครูกำหนดจุดประสงค์ในการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ชัดเจน					
15. ครูออกแบบการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก					
16. ครูออกแบบวิธีการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ชัดเจน					
17. ครูเข้าใจวิธีการใช้เครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็ก					
18. ครูมีการพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือในการประเมินอย่างสม่ำเสมอ					
19. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาในการจัดกิจกรรม ครั้งต่อไป					
20. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง					
21. ครูรู้จักวิธีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำไปพัฒนาเด็ก เป็นรายบุคคล					
22. ครูรู้จักปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเรียนรู้ ของเด็ก					
2. ด้านการจัดกิจกรรมเสรี					
2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมเสรี					
23. ครูให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสรี และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง					
24. ครูจัดกิจกรรมเสรีทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน					
25. ครูจัดกิจกรรมเสรีให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ และได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5					
2.2 การจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อม					
26. ครูจัดพื้นที่และสภาพแวดล้อมให้มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทสะดวก					
27. ครูจัดมุมที่มีเสียงดังให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ					
28. ครูจัดให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ในการทำกิจกรรมจากมุมต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยไม่รบกวนเพื่อน					
29. ครูมีการจัดแบ่งมุมต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเป็นสัดส่วน					

รายการ	พฤติกรรม ที่ปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
30. ครูมีการปรับเปลี่ยนป้ายนิเทศหรือพื้นที่แสดงผลงานเด็กอย่างสม่ำเสมอ					
2.3 การเลือกใช้สื่ออุปกรณ์					
31. ครูจัดวางสื่อ อุปกรณ์ให้อยู่ในลักษณะที่เด็กหยิบจับได้สะดวก					
32. ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก สอดคล้องกับ มุมต่างๆ และหน่วยการเรียนรู้					
33. ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นและชีวิตประจำวันเด็ก					
34. ครูใช้สื่อที่ผลิตจากวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก มีความปลอดภัยกับเด็ก					
35. สื่อมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนเด็ก					
2.4 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสรี					
36. ครูมีการอธิบายการทำกิจกรรม และข้อตกลงให้เด็กเข้าใจ					
37. ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นตามความถนัด ความสนใจของตัวเอง					
38. ครูให้เด็กได้ทำงานเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มย่อย					
2.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี					
39. ครูประเมินเด็กตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้					
40. ครูประเมินเด็กโดยใช้วิธีต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การบันทึก การสังเกต การถ่ายภาพ การสนทนา การสัมภาษณ์					
41. ครูประเมินตามเกณฑ์ และตรงตามพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสม					
42. ครูประเมินเด็กตามสภาพจริง					
43. ครูประเมินเด็กอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ					
44. ครูมีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานในการประเมินเด็กทุกครั้ง					
45. ครูนำผลการประเมินไปปรับปรุงเพื่อนำไปพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล					
46. ครูนำผลการประเมินไปพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป					
47. ครูนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ชุดที่ 3
ประเด็นคำถามที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม
เรื่อง การหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี

วิธีการในการประชุมกลุ่ม

การประชุมกลุ่ม (Focus group) เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในการร่วมประชุมกลุ่มกับผู้วิจัยเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในการประชุมกลุ่มมีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นตลอดจนการโต้แย้งอย่างมีเหตุผล โดยไม่มีถูกหรือผิด

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมเสรี และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และด้านการจัดกิจกรรมเสรี จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในแต่ละด้าน ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดด้านละ 3 ลำดับ ดังนี้

ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 เรื่อง การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1.1 ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เรื่องการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

1.2 ท่านคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาใดบ้าง ที่สามารถแก้ไขปัญหา เรื่อง การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี ได้

2. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 เรื่อง การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

2.1 ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เรื่องการออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

2.2 ท่านคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาใดบ้าง ที่สามารถแก้ไขปัญหา เรื่อง การออกแบบการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี ได้

3. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 เรื่อง การออกแบบการจัดพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

3.1 ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เรื่องการออกแบบการจัดพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

3.2 ท่านคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาใดบ้าง ที่สามารถแก้ไขปัญหา เรื่อง การออกแบบการจัดพื้นที่ สภาพแวดล้อม และสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ได้

ด้านการจัดกิจกรรมเสรี

1. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 เรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

1.1 ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี

1.2 ท่านคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาใดบ้าง ที่สามารถแก้ไข เรื่อง การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี ได้

2. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 เรื่อง การจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี

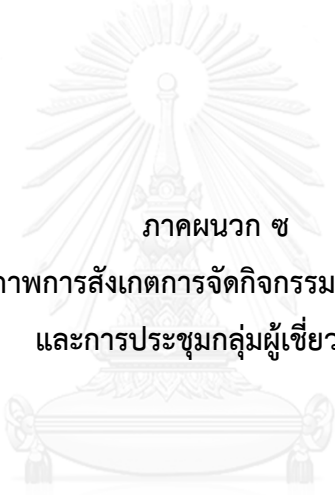
1.1 ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เรื่องการจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี

1.2 ท่านคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาใดบ้าง ที่สามารถแก้ไขปัญหา เรื่องการจัดพื้นที่และการจัดสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรี ได้

3. ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 เรื่อง การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

1.1 ท่านคิดว่าสาเหตุใดที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เรื่องการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี

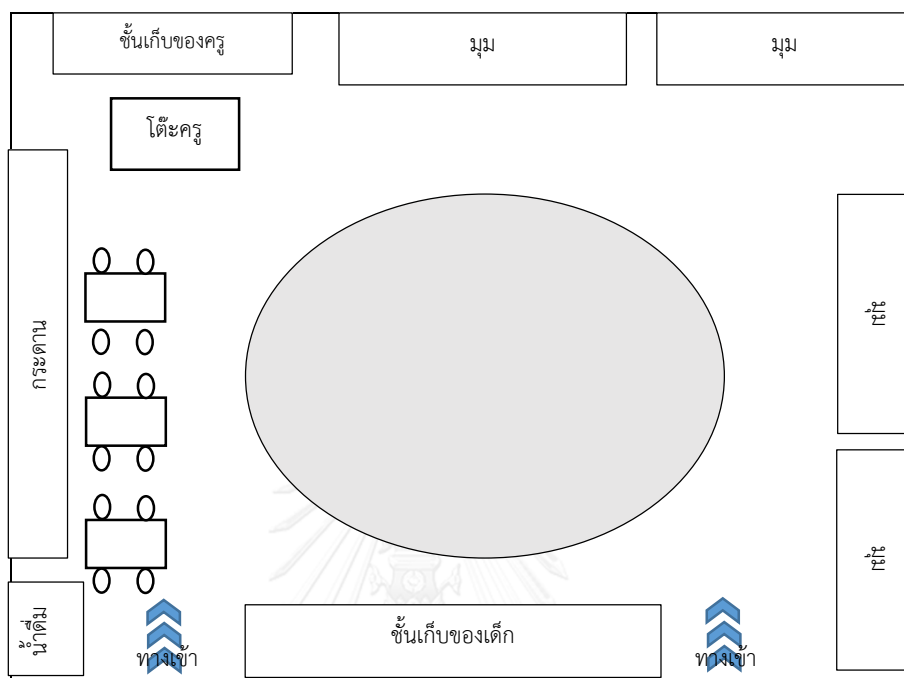
1.2 ท่านคิดว่าวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาใดบ้าง ที่สามารถแก้ไขปัญหา เรื่อง การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสรี ได้

ภาคผนวก ซ
ประมวลภาพการสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล
และการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากการสังเกตสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะการจัดห้องเรียนโดยรวม ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

ภาพที่ 1 ตัวอย่างสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมเสรี

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการเล่นกิจกรรมเสรีของเด็กวัยอนุบาล

ภาพที่ 3 การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชุลีวัลย์ รักษาภักดี เกิดเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2529 สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อปีการศึกษา 2547 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2554

